

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Veiligheid en Justitie

PI Vught

Inspectierapport

Doorlichting

PI Vught

Inspectierapport

Doorlichting

Mei 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting	8
1 Inleiding	16
1.1 Aanleiding en doel	17
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	17
1.3 Toetsingskader	18
1.4 Opzet	19
1.5 Objectbeschrijving	20
1.6 Recent onderzoek	22
1.7 Leeswijzer	23
2 Rechtspositie gedetineerden	26
2.1 Rechtmatige insluiting	27
2.2 Huisregels en introductie	28
2.3 Activiteitenprogramma	30
2.4 Accommodatie	34
2.5 Voeding en winkel	37
2.6 Maatschappelijk contact	39
2.7 Toegang tot zorg	42
2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen	44
2.9 Klachtafhandeling	46
2.10 Conclusie	48
3 Omgang met gedetineerden	50
3.1 Screening	51
3.2 Bejegening	53
3.3 Rapportage en documentatie	56
3.4 Conclusie	57
4 Interne veiligheid	60
4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten	61
4.2 Agressiebeheersing	63
4.3 Drugsontmoediging	66
4.4 Conclusie	69
5 Maatschappijbeveiliging	72
5.1 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht	73
5.2 Toekenning verlof	84
5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling	86
5.4 Conclusie	88

6	Maatschappelijke reïntegratie	90
6.1	Vorbereiding nazorg	91
6.2	Reïntegratietrajecten	93
6.3	Conclusie	95
7	Bijzondere regimes	96
7.1	Unit 5 : EBI en TA	97
7.1.1	<i>Rechtspositie</i>	98
7.1.2	<i>Omgang met gedetineerden</i>	105
7.1.3	<i>Interne veiligheid</i>	106
7.1.4	<i>Maatschappijbeveiliging</i>	107
7.1.5	<i>Maatschappelijke reïntegratie</i>	109
7.2	Unit 1 : LAA en LABG	109
7.2.1	<i>Rechtspositie</i>	110
7.2.2	<i>Omgang met gedetineerden</i>	113
7.2.3	<i>Interne veiligheid</i>	114
7.2.4	<i>Maatschappijbeveiliging</i>	115
7.2.5	<i>Maatschappelijke reïntegratie</i>	116
7.3	Conclusie	116
8	Organisatieaspecten	118
8.1	Personeelsmanagement	119
8.2	Communicatie	122
8.3	Integriteit	124
8.5	Conclusie	126
9	Slotbeschouwing	128
	Bijlage 1 Oordeel	132
	Bijlage 2 Aanbevelingen	134
	Bijlage 3 Afkortingen	138
	Bijlage 4 Bronnen	142
	Bijlage 5 Inspectieprogramma	146
	Bijlage 6 Geografische ligging	150

Voorwoord

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in de periode februari – maart 2011 een doorlichting uitgevoerd bij de PI Vught.

Het onderzoek had betrekking op een aantal onderdelen van de inrichting die tot de sector Gevangeniswezen van de Dienst Justitiële Inrichtingen behoren. Dat zijn behalve een standaard huis van bewaring en gevangenis ook enkele bijzondere beheersafdelingen en de extra beveiligde inrichting.

Over de reguliere afdelingen concludeert de ISt dat de rechtspositie van gedetineerden, de bejegening en de interne veiligheid grotendeels op orde zijn. Het beeld met betrekking tot de voorbereiding op terugkeer in de samenleving is wisselend. Het meest kritisch laat de Inspectie zich uit over enkele aspecten van de maatschappijbeveiliging.

Anders dan in andere doorlichtingsrapporten van de ISt is in dit rapport een apart hoofdstuk gewijd aan de bijzondere regimes van de p.i.

Gegeven de beperkingen die deze regimes met zich meebrengen komt de Inspectie ook voor deze onderdelen tot een overwegend positief oordeel.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft eind februari en begin maart 2011 de penitentiaire inrichting (PI) Vught doorgelicht. Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in PI Vught is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten, en relevante aspecten van de organisatie.

De PI Vught heeft uiteenlopende bestemmingen en bestaat uit verschillende units die in zelfstandige gebouwen over het complexterrein zijn verspreid. De doorlichting heeft zich beperkt tot de volgende units:

- Unit 1, met een bestemming als Landelijke Afzonderingsafdeling (LAA), Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG).
- Unit 5, met een bestemming als Extra Beveiligde Inrichting (EBI) en als Terroristen Afdeling (TA).
- Unit 6, met een bestemming als standaard gevangenis en als gevangenis voor beperkt gemeenschapsgeschikte gedetineerden.
- Unit 7, met een bestemming als standaard huis van bewaring, standaard gevangenis en Extra Zorg Voorziening.

De PI Vught is bij uitstek de inrichting waar gedetineerden worden gehuisvest waarvan de opvang elders onaanvaardbare risico's oplevert. Het is gelet op de bijzondere regimes niet verwonderlijk dat de PI Vught een inrichting is die van oudsher veiligheid, beveiliging en beheersbaarheid hoog in het vaandel heeft staan. Mede onder invloed van de komst van tbs-gestelden naar de inrichting en vooral met de komst van penitentiaire psychiatrische centra is zich een cultuuromslag aan het voltrekken.¹ Meer en meer is het accent in de bejegening verschoven naar een persoonsgerichte aanpak, waarvan naast veiligheid ook zorg een belangrijk onderdeel is.

Hoewel er nog de nodige verbeterpunten zijn, is de PI Vught een professionele organisatie waar de directie vakmanschap centraal stelt.

Rechtspositie gedetineerden

De units 6 en 7 van de PI Vught die respectievelijk zijn bestemd als gevangenis en als huis van bewaring, voldoen geheel tot overwegend aan de meeste rechtspositionele normen en verwachtingen van de ISt. Daarop is één uitzondering. De commissie van toezicht houdt zich weliswaar intensief bezig met de gang van zaken in de inrichting, maar de beklagcommissie slaagt er niet in om beklagzaken binnen de wettelijke termijn van vier weken af te handelen.

De intake van gedetineerden gaat zorgvuldig en gedetineerden krijgen

---

¹ Deze PPC's en de afdelingen voor tbs-gestelden maakten geen deel uit van deze doorlichting.

bij binnenkomst voldoende informatie over de gang van zaken in de inrichting. De inrichting biedt gedetineerden een activiteitenprogramma dat, op een aantal afdelingen na, voldoet aan de gestelde eisen en activiteiten vallen praktisch nooit uit. Het aanbod aan arbeid en onderwijs is ruim waardoor de inrichting kan inspelen op de individuele capaciteiten en wensen van gedetineerden. Doordat unit 7 afgelegen ligt is het voor gedetineerden niet altijd mogelijk om voldoende tijd te besteden aan activiteiten.

De cellen en leefafdelingen maken een verzorgde indruk en ook de rest van de inrichting is goed onderhouden. Op unit 7 is het klimaatbeheer een punt van aandacht evenals de tijd die gedetineerden hebben voor persoonlijke verzorging.

De gedetineerden hebben voldoende mogelijkheden om contact met de buitenwereld te onderhouden, al is het aantal beschikbare telefoons op unit 7 aan de krappe kant.

De kwaliteit en kwantiteit van de voeding laten te wensen over. Ook is de winkel voor de gedetineerden duur.

De toegang tot de (psycho)medische en geestelijke verzorging is goed geregeld.

Dat bij lichte overtredingen een afdelingshoofd een schikking kan treffen met een gedetineerde, is in strijd met de Penitentiaire beginselenwet. De ISt geeft in overweging om alsnog een juridische basis te realiseren voor het schikkingsbeleid. Zolang die basis er niet is, dient de inrichting dit beleid op te schorten.

Omgang met gedetineerden

De omgang met gedetineerden heeft zich de afgelopen jaren in de PI Vught sterk ontwikkeld. Lag in het verleden nadruk op beheersing en strikte naleving van geldende regels, meer en meer is het accent verschoven naar een flexibele, persoonsgerichte aanpak. Deze ontwikkeling correspondeert met de verandering die het landelijke project Modernisering Gevangeniswezen (MGW) beoogt. De PI Vught heeft dat landelijke beleid nog niet specifiek voor de eigen locatie uitgewerkt. Ook was er nog geen piw-mentoraat ingevoerd. In het kader van de lokale implementatie van MGW zijn er de afgelopen periode al wel de nodige uitvoeringsstappen gezet, zoals de invoering van de screeningsmethodiek ISS en van het Multidisciplinaire Overleg nieuwe stijl. Het executieve personeel is inmiddels getraind in 'motiverende bejegening' van gedetineerden.

Positief is de ISt over de manier waarop de inrichting de bejegening filosofie van MGW borgt. Niet alleen sturen de hoofden van de verblijfsafdelingen hier actief op, ook het aanwijzen van coaches en het vast agenderen van 'motiverende bejegening' dragen bij aan het bestendi-

gen van de nieuwe persoonsgerichte aanpak.

Een deel van de piw'ers heeft moeite met de veranderingen en ziet deze als een bedreiging voor de veiligheid en duidelijkheid. Naleving van afgesproken regels staat voor hen voorop, terwijl de directie van de inrichting juist de eigen verantwoordelijkheid van inrichtingswerkers wil stimuleren. Het zijn met name de hoofden van de verblijfsafdelingen die hier een coachende rol dienen te vervullen en dat in de praktijk ook actief doen.

De kwaliteit van de gedragsrapportages over gedetineerden is onder de maat en verdient verbetering. Het belang daarvan wordt nog vergroot doordat het nieuwe MDO in het kader van de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden die centraal staat in MGW, een steeds belangrijkere rol zal gaan vervullen.

Interne veiligheid

De interne veiligheid binnen de PI Vught is grotendeels op orde. Wel heeft de IST geconstateerd dat de inrichting in de eerste helft van 2010 geen prioriteit heeft gegeven aan calamiteitenoefeningen. Ook zijn er al geruime tijd geen gijzelingsoefeningen geweest. De meeste, maar nog niet alle gebouwen, hebben een gebruikersvergunning.

Er is weinig agressie. Gedetineerden en personeel vinden de PI Vught in dat opzicht een veilige leef- en werkomgeving. De inrichting beschikt over een professioneel intern bijstandsteam. Zorgpunten met betrekking tot agressiebeheersing zijn de fysieke fitheid en weerbaarheid van het personeel en het ontbreken van voldoende cameratoezicht op sommige voor agressie gevoelige plekken.

De PI Vught voert een actief drugsontmoedigingsbeleid. Er worden veel urinecontroles afgenomen. Een risico vindt de IST dat justitiabelen van verschillende regimes die aan minder stringente controlemaatregelen worden onderworpen, op het complexterrein contrabande kunnen doorspelen aan anderen.

Maatschappijbeveiliging

Met betrekking tot de beveiligingsvoorzieningen en het beveiligingstoezicht in de PI Vught is de IST kritischer. Hoewel de inrichting naar aanleiding van een recente ontvluchting maatregelen heeft getroffen die bijdragen aan een betere beveiliging, acht de Inspectie verdere verbetering nodig. Het gaat dan onder andere om de penitentiaire scherpte van het inrichtingspersoneel. Ook de keuze om nog steeds onbegeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein plaats te laten vinden brengt vanuit beveiligingsoptiek risico's met zich mee. Niet alleen de mogelijkheid om contrabande over te dragen blijft daardoor aanwezig, maar ook blijft het risico bestaan dat gedetineerden zich

elders begeven dan is voorgeschreven. Samen met een overbelaste en onoverzichtelijke ingangsvoorziening heeft dit er in december 2010 toe kunnen leiden dat een gedetineerde wist te ontsnappen. Verder vraagt de Inspectie aandacht voor het cameratoezicht op vanuit beveiligingsoogpunt kwetsbare locaties, voor de controle van gedetineerden voorafgaand aan het bezoek en voor de controle van bezoekers en personeel.

Voor wat betreft de toetsingscriteria ‘toekenning verlof’ en ‘voorwaardelijke invrijheidstelling’ voldoet de uitvoering overwegend tot volledig aan de normen en verwachtingen van de IST. .

Maatschappelijke reïntegratie

Voor wat betreft de voorbereiding van gedetineerden op de terugkeer in de samenleving laat de PI Vught een wisselend beeld zien. Enerzijds is er een zeer ruim onderwijsaanbod en participeren de medewerkers maatschappelijke dienstverlening actief in een aantal gemeentelijke veiligheidshuizen in Noord-Brabant, maar anderzijds functioneert het samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive, evenals in veel andere penitentiaire inrichtingen, niet naar behoren. Ook de samenwerking met sommige, kleinere gemeenten teneinde maatschappelijke vervolgvoorzieningen beter te laten aansluiten op de detentie verloopt nog niet optimaal.

Bijzondere regimes

De Inspectie heeft apart bezien hoe afzonderlijk gehuisveste Extra Beveiligde Inrichting (EBI), Terroristen Afdeling (TA), Landelijke Afzonderingsafdeling (LAA) en Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG) functioneren.²

De PI Vught biedt met de EBI en met de TA het gevangeniswezen een uitwijkplaats voor gedetineerden die vanwege een extreem vluchtrisico of hun delictachtergrond een onaanvaardbaar maatschappelijk risico vormen. Vanwege de grote nadruk op beheersing en veiligheid is het activiteitenprogramma beperkt. De accommodatie is van recente datum en goed verzorgd en de faciliteiten zijn goed. In de loop der jaren hebben binnen het regime, naast de primaire focus op veiligheid, zorg en begeleiding meer nadruk gekregen. De inrichting biedt de gedetineerden ruimte voor de individuele ontwikkeling. Gedetineerden waarderen over het algemeen de manier waarop het personeel hen

² In zijn beleidsreactie op de recent gepubliceerde evaluatie van de TA door de Rijksuniversiteit Groningen heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer bericht de TA in Vught te zullen sluiten. Gelet op de geringe behoefte aan TA-capaciteit zal er alleen nog in de PI De Schie in Rotterdam een terroristenafdeling overblijven.

bejegt. Er is ook bijzondere aandacht voor hun psychische conditie. De meeste moeite hebben gedetineerden in de EBI en op de TA met het gebrek aan contact met de buitenwereld en het vrijwel ontbreken van fysiek contact tijdens bezoek van familie. Een aangepast belregime zou in de behoefte van op unit 5 gedetineerde ouders kunnen voorzien om voldoende contact te kunnen houden met (schoolgaande) kinderen. Voor wat betreft de beveiliging en de veiligheid beveelt de ISt onder meer aan om ook op unit 5 calamiteitenoefeningen te houden en om roulatie van het executieve personeel te faciliteren.

De LAA en de LABG bieden opvang aan gedetineerden die elders een (te) groot beheersrisico vormen. Pw'ers en kader geven daarbij aan dat hun aanpak zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld van een regime dat puur op veiligheid en beheersing is gericht, naar het aangaan van contact met gedetineerden en het bieden van meer eigen verantwoordelijkheid. Gedetineerden lijken zich bewust van de overwegingen die hebben geleid tot plaatsing in dit regime en waarden overwegend de wijze waarop de aan unit 1 verbonden medewerkers met hen omgaan. De ISt heeft geen afwijkingen aangetroffen van het wettelijk minimum aan regels en faciliteiten. Het is gebouw is gedateerd. De ISt onderstreept daarom het belang van het voornemen om unit 1 binnen afzienbare tijd te sluiten. Als onderdeel van het programma Modernisering Gevangeniswezen is het landelijke voornemen om de huidige op beheersing gerichte regimes, zoals de BGG-afdelingen, de LAA en de LABG af te schaffen en onder te brengen in een zogenaamd beheersregime. De PI Vught maakt zich zorgen over de consequenties daarvan voor de huidige aanpak; een aanpak die tot nu toe zijn succes heeft bewezen.

Organisatieaspecten

Op een aantal belangrijke zorgpunten na is de ISt overwegend positief over de relevante organisatieaspecten. Een zorgpunt is het bestaan van een relatief groot aantal vacatures bij de complexbeveiliging, die thans tijdelijk worden opgevuld door extern beveiligingspersoneel. De interne communicatie binnen de inrichting verdient verbetering. Zo is de deelname aan het teamoverleg op de verblijfsafdelingen onvoldoende. Ook heeft dat overleg een groot deel van 2010 stilgelegd. Een belangrijk risico is volgens de ISt tenslotte dat de verschillende units hun beleid onvoldoende op elkaar afstemmen. Daardoor bestaat het risico dat de in de verschillende units gehanteerde regels onnodig uit elkaar groeien.

Er heeft zich de afgelopen jaren een beperkt aantal integriteitschendingen voorgedaan in de PI Vught. De ISt meent dat dit onderwerp periodiek onder de aandacht van de inrichtingsmedewerkers moet

worden gebracht.

Een laatste onderwerp van dit hoofdstuk betrof de vraag of de inrichting het gevoerde beleid en de uitvoeringspraktijk wel voldoende evalueert en naar aanleiding daarvan zonodig bijstelt. Hoewel dat in een aantal opzichten het geval is, ontbreekt nog een integraal kwaliteitsborgingssysteem.

Aanbevelingen

De belangrijkste aanbevelingen van de Ist worden hieronder samengevat. Bijlage 2 bevat een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen aan de PI Vught

- 1 Breng het wekelijkse aantal uren dat gedetineerden aan regimesactiviteiten kunnen deelnemen, op alle afdelingen op het door DJI gewenste niveau.
- 2 Schort het schikkingsbeleid op, zolang daar geen juridische basis voor is, en overweeg om die juridische basis alsnog te realiseren.
- 3 Ontwikkel een concrete en gedragen visie op de bejegening van gedetineerden in de PI Vught die aansluit bij de bejegeningfilosofie van MGW.
- 4 Breng penitentiaire scherppte structureel onder de aandacht. Zie met name toe op een correcte uitvoering van het luchten en actualiseer gedateerde dienstinstructies.
- 5 Voorkom onbegeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein waardoor zij zich (tijdelijk) aan het toezicht kunnen onttrekken of waardoor contacten met justitiabelen met een ander beveiligingsniveau mogelijk zijn, inclusief het direct of indirect overdragen van contrabande door tbs'ers.
- 6 Entameer bestuurlijk overleg met alle drie reclasseringsorganisaties teneinde het samenwerkingsproces TR beter te laten verlopen.
- 7 Overweeg voor op unit 5 gedetineerde ouders het invoeren van extra telefooncontact met hun kinderen.
- 8 Evalueer en organiseer de huidige communicatie- en afstemmingspraktijk zodanig dat operationele informatie tijdig en consistent op de werkvloer beschikbaar is en dat de werkwijzen van de verschillende units niet onnodig uit elkaar groeien.

Aanbeveling aan de commissie van toezicht van de PI Vught

- 9 Bezie mogelijkheden om de afhandelingstermijn van klachten verder terug te brengen

Aanbevelingen aan het hoofdkantoor DJI

- 10 Heroverweeg het voornemen om het bureau inlichtingen veiligheid van de PI Vught op te heffen.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beoordelen. De PI Vught is een penitentiaire vestiging met uiteenlopende bestemmingen. De ISt heeft de PI Vught nog niet eerder doorgelicht.

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in PI Vught is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De PI Vught bestaat uit verschillende units die in zelfstandige gebouwen over het complexterrein zijn verspreid. De doorlichting beperkt zich tot de volgende units:

- Unit 1, met een bestemming als Landelijke Afzonderingsafdeling (LAA), Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG), Terroristen Afdeling (TA).³
- Unit 5, met een bestemming als Extra Beveiligde Inrichting (EBI) en als Terroristen Afdeling.
- Unit 6, met een bestemming als standaard gevangenis en als gevangenis voor beperkt gemeenschapsgeschiede gedetineerden (BGG).
- Unit 7, met een bestemming als standaard huis van bewaring, standaard gevangenis en Extra Zorg Voorziening (EZV).

Niet in de doorlichting zijn betrokken:

- Unit 2 deels buiten gebruik, deels in gebruik als dependance van de Pompekliniek in Nijmegen bestemd voor het onderbrengen van tbs-gestelden.
De ISt heeft deze dependance in 2006 en 2008 bezocht in het kader van een themaonderzoek en een vervolgonderzoek naar de tenuitvoerlegging van de tbs in het gevangeniswezen.
- Unit 3 en 4, bestemd als Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC). De ISt zal de PPC's in een later stadium afzonderlijk bezoeken.

³ Ten tijde van het inspectiebezoek waren de TA-plaatsen op unit 1 niet in gebruik.

- ISD-unit, bestemd als Inrichting voor Stelselmatige Daders. De Ist heeft deze unit in 2007 bezocht in het kader van een landelijk themaonderzoek naar de ISD-voorzieningen.
- Twee afdelingen van unit 6, die respectievelijk zijn bestemd voor tbs-gestelden en als PPC.

Op het complexterrein bevindt zich eveneens de locatie De Leij van de justitiële jeugdinrichting Den Hey-Acker. Deze locatie is inmiddels buiten gebruik gesteld.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van de PI Vught heeft de Ist het standaardtoetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving.⁴ Het toetsingskader omvat de aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De Ist komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering:

- Bij de dimensie *uitvoering* stelt de Ist vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie *beleid* beziet de Ist of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie *check op de uitvoering* gaat de Ist na in hoeverre op handelniveau de juiste uitvoering van het beleid is zeker gesteld.

Deze indeling in beoordelingsdimensies wijkt enigszins van de indeling beleid-uitvoering-borging die de Ist tot nu toe in haar rapportages hanteerde. Met de nieuwe indeling wil de Ist tot uitdrukking brengen

⁴ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de website van de Ist (www.inspectiesanc-tietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

dat de uitvoeringspraktijk in haar oordeel voorop staat.

Verder is het oorspronkelijk gehanteerde begrip ‘borging’ vervangen door check om aan te geven dat per toetsingscriterium alleen nog wordt vastgesteld of de juiste uitvoering van het betreffende proces zeker is gesteld. In het oorspronkelijk door de ISt gehanteerde begrip borging was ook begrepen in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt. De mate waarin dat gebeurt is in dit rapport een onderwerp dat in algemene zin aan bod komt in hoofdstuk 8: organisatieaspecten.

De ISt geeft haar oordeel per criterium met de dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering weer in de volgende vier waarderingen:

   Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen

   Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen

   Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen

   Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de inrichting en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de inrichting verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende informatievragen op. De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering (zie 1.3).

De doorlichting van PI Vught is uitgevoerd door vier inspecteurs in een periode van vier dagen. Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 17 januari 2011 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 22 en 23 februari en op 1, 2 en 8 maart 2011 uitgevoerd. De vestigingsdirecteur heeft op 9 april 2011 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 2 mei 2011 ontvangen. Op 16 mei heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

Op het terrein waar nu de PI Vught is gehuisvest heeft de Duitse bezetter in 1942 een concentratiekamp opgezet: 'Durchgangslager Herzogenbusch' ofwel 'Kamp Vught'. Na de oorlog werd het kamp eerst gebruikt voor de internering van politieke gevangenen. In 1953 werd een deel van het kamp in gebruik genomen als inrichting voor langgestrafte jeugdigen. De jeugdgevangenis Nieuw Vosseveld had in die jaren een capaciteit van 120 tot 140 gedetineerden. Begin jaren '70 wijzigde de bestemming van de inrichting van langgestrafte jeugdigen naar kortgestrafte jeugdigen. In de laatste twee decennia van de vorige eeuw verrees steeds meer penitentiaire eenheden op het terrein en veranderde ook de bestemming van de inrichting tot die van penitentiaire inrichting voor volwassen gedetineerden. De PI Vught heeft zich daarbij gespecialiseerd in de opvang van gedetineerden die elders niet of moeilijk te handhaven zijn, die zeer vlucht- of maatschappijgevaarlijk zijn, of die bijzondere zorg behoeven. Tabel 1 geeft een overzicht van de verschillende penitentiaire regimes en van de units waar deze zijn ondergebracht.

Op het complexterrein bevinden zich behalve de nieuw opgetrokken verblijfsgebouwen aparte gebouwen voor administratieve en ondersteunende diensten. Ook is er een omvangrijk arbeidsbedrijf met verschillende werkplaatsen. Al deze gebouwen zijn in de afgelopen drie decennia gebouwd. Alleen unit 1 dateert nog uit de oorlogstijd. Deze unit, die nu nog in gebruik is als landelijke afzonderingsafdeling, landelijke afdeling voor beheersproblematische gedetineerden en als reservecapaciteit voor de terroristenafdeling, is verouderd en heeft een aflopende gebruikersvergunning.

Het complexterrein is omringd door een penitentiair hekwerk en een ringmuur. Unit 5, die thans in gebruik is als extra beveiligde inrichting en als terroristenafdeling heeft een extra ringmuur. Dat geldt ook voor

unit 1. Deze units zijn als het ware penitentiaire inrichtingen binnen een penitentiaire inrichting.

Tabel 1: Capaciteit en bezetting PI Vught (peildatum 27-1-2011)*

bestemming	unit	cellen	waarvan duo-cellen	totaal plaatsen
Huis van Bewaring, regulier	7	108	12	120
HvB, EZV	7	12	-	12
Gevangenis, regulier	6,7	108	10	118
Gevangenis, BGG	6	36	-	36
Extra Beveiligde Inrichting (EBI)	5	18	-	18
Terroristen Afdeling (TA)	1,5	18	-	18
Landelijke Afzonderings Afdeling (LAA)	1	27	-	27
Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG)	1	25	-	25
Inrichting voor Stelselmatige Daders **	ISD	46	-	46
Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC)**	3,4,6	204	-	204
Totale capaciteit		602	22	624

* exclusief tbs-plaatsen, reservecapaciteit en buiten gebruik gestelde plaatsen

** niet in het inspectieonderzoek betrokken

De doorlichting van de PI Vught vond plaats in een periode waarin sprake was van een aantal bijzondere omstandigheden die mogelijk van invloed zijn op de uitkomsten ervan.

Zo wordt de PI Vught na jaren van capaciteitsuitbreiding voor het eerst geconfronteerd met krimp en sluiting van inrichtingscapaciteit. Zo is onder meer het voornemen om unit 1 af te stoten, omdat het gebouw niet meer voldoet aan de huidige eisen en omdat de gebruiksvergunning in 2011 afloopt. Daar komt bij dat de in gebouw 1 ondergebrachte LAA en LABG zullen verdwijnen en op zullen gaan in een nieuw regimair 'product' beheersgroepen. De medewerkers van unit 1 moeten opnieuw solliciteren om hiervoor in aanmerking te komen.

De in unit 5 ondergebrachte Terroristen Afdeling zal verder verhuizen naar de PI De Schie in Rotterdam.

Tenslotte zullen ook 144 hvb-plaatsen vervangen gaan worden door 96 gevangenisplaatsen: een teruggang van 48 plaatsen.

Deze verminderingen van capaciteit en veranderingen van bestemming leiden tot onzekerheid bij het inrichtingspersoneel. Om toekomstige

boventaligheid te verminderen heeft de leiding van de inrichting besloten om vacatures bij de complexbeveiliging niet structureel te vervullen, maar om deze op te vangen met tijdelijk personeel van een externe beveiligingsdienst.

In de afgelopen jaren zijn twee gebouwen ingericht als Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC). Mede daardoor is de kanteling binnen de inrichting van een van een op beheersing gericht detentieklimaat naar een bejegeningcultuur waar zorg centraal staat, versterkt. Deze kanteling kan niet bij alle inrichtingswerkers op een even groot draagvlak rekenen.

De inrichting stond ten tijde van de doorlichting aan het begin van ingrijpende veranderingen in het kader van de landelijke operatie Modernisering Gevangeniswezen (MGW). Deze operatie behelst onder meer een nieuwe organisatiestructuur van de penitentiaire vestiging waarbij medewerkers boventalig zullen worden en functies gaan vervallen. Verder betekent MGW een aanpassing van het dagprogramma en een andere differentiatie van de penitentiaire regimes. Een aantal onderdelen van deze MGW-operatie was ten tijde van de doorlichting al doorgevoerd. Dat geldt voor een nieuwe screeningsmethode van binnenkomende gedetineerden en een nieuwe opzet van het Multidisciplinaire Detentie Overleg. Ook hadden inrichtingsmedewerkers al deelgenomen aan de training Motiverende Bejegening, ter ondersteuning van de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden die centraal staat in het project MGW.

Een laatste bijzondere omstandigheid was een ontvluchting van een gedetineerde op 7 december 2010. Deze ontvluchting heeft geleid tot extra beveiligingsmaatregelen en tot verscherpt toezicht bij de uitgang van de inrichting. Hoofdstuk 5 van dit rapport besteedt daar aandacht aan.

1.6 Recent onderzoek

De Inspectie voor de Sanctietoepassing heeft de PI Vught niet eerder doorgelicht; wel heeft de Ist de inrichting bezocht in het kader van de volgende thema-onderzoeken ⁵:

- TBS in het gevangeniswezen (2006 en 2008; samen met de Inspectie voor de Gezondheidszorg)

---

⁵ Tussen haakjes is het jaar van publicatie vermeld

- Praktijk Penitentiaire programma's (2006 en 2008)
- (Brand)veiligheid bij justitiële inrichtingen (2007; samen met andere rijksinspecties)
- Inrichtingen voor Stelselmatige Daders (2008)
- Rechtspositie arrestanten (2009)
- Samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive (2010)
- Voorwaardelijke Invrijheidstelling (2011).

Het European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) heeft in het najaar van 1997 een bezoek afgelegd aan de (tijdelijke) extra beveiligde inrichting in Vught. De CPT concludeerde toen dat het EBI-regime substantiële psychische schade zou toebrengen.

Naar aanleiding hiervan heeft de afdeling Klinische Psychologie van de Vrije Universiteit in Amsterdam onderzoek gedaan naar de psychische conditie van gedetineerden in de EBI en in de afdeling voor Beperkt Gemeenschapsgeschiede Gedetineerden in de PI Vught.⁶ In hoofdstuk 7 van dit rapport zal aan de uitkomsten van dit onderzoek worden gerefereerd.

Het CPT heeft in 2007 ook de Terroristen Afdeling in Vught bezocht. Op de conclusies van dit bezoek en op de daaropvolgende kabinetsreactie zal eveneens in hoofdstuk 7 worden teruggekomen. In opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de rijksuniversiteit Groningen heeft de Terroristenafdeling geëvalueerd. Ook op het daarover in april 2011 gepubliceerde rapport komt hoofdstuk 7 terug.⁷

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken 2 tot en met 6 behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. De hoofdstukken 2 en 3 hebben betrekking op respectievelijk de rechtspositie en de bejegening van de gedetineerden in de units 6 en 7 van de PI Vught. De hoofdstukken 4 en 5 gaan in op de interne veiligheid en de maatschappijbeveiliging in deze units en in het complex als geheel. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk

⁶ Kerkhof, A.J.F.M., K.C.M.P, Ferenschild en E.J.A. Scherder. *De psychische conditie van gedetineerden in de Extra Beveiligde Inrichting en de afdeling voor Beperkt Gemeenschapsgeschiede Gedetineerden in PI Nieuw Vosseveld in Vught*. Vrije Universiteit Amsterdam, 10 oktober 2003.

⁷ Veldhuis, T.M et al., *Terroristen in Detentie; evaluatie van de Terroristenafdeling*. Rijksuniversiteit Groningen, april 2011.

besluit met een conclusie.

Hoofdstuk 7 is gewijd aan de bijzondere regimes in de inrichting: de LAA, de LABG, de EBI en de TA.

Hoofdstuk 8 gaat in op organisatieaspecten die voor de voor het primaire uitvoeringsproces relevant zijn.

Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2

Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden op de units 6 en 7 van de PI Vught. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie bij de vraag of de rechten van gedetineerden zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerdendossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een fiatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

De medewerkers van de Bevolkingsadministratie (BVA) in PI Vught werken volgens de landelijke normen. Zij controleren of de juiste gedetineerden worden ingesloten en checken de juistheid van insluitingsdocumenten. Ook berekent en verifieert de BVA de einddatum van het verblijf in de inrichting. Van iedere nieuw binnengekomen gedetineerde voert de BVA-medewerker gegevens in het TULP-informatiesysteem in. Een andere medewerker verifieert deze gegevensinvoer en ook alle latere mutaties.

De identiteit van binnenkomende gedetineerden wordt door middel van biometrie geverifieerd. Eerder deden medewerkers van de BVA dit, maar deze taak is inmiddels overgenomen door medewerkers van de BAD-afdeling. Het hoofd BVA blijft echter wel kerngebruiker van het biometrie-systeem en kan indien gewenst bijstand verlenen. De BAD-medewerkers slaan van iedere nieuw binnengekomen gedetineerde een foto en vingerafdrukken op. Indien de persoon al in het systeem staat vanwege een eerdere detentie dan verifieert de BAD-medewerker of de gegevens overeenstemmen. De biometrie werkt weliswaar minder traag dan in het verleden, maar is niet storingsvrij. In de week dat de Inspectie de BAD-afdeling bezocht, was de biometrie al twee keer uitgevallen. De nieuw binnengekomen gedetineerden die daardoor niet biometrisch ingecheckt konden worden, moesten daarvoor op een later

moment terugkomen. De BAD-afdeling houdt een lijst bij met de namen van gedetineerden die vanwege een storing nog niet biometrisch zijn ingecheckt. Bij binnenkomst leveren gedetineerden de preciosa in bij de BVA. De spullen gaan in een afgesloten zak met daarop de gegevens van de gedetineerde, in de kluis. De gedetineerde tekent voor de afgifte en krijgt een kopie van het formulier mee met daarop ook het nummer van het zakje. Indien de gedetineerde geld bij zich heeft, dan gaat dit geld in een aparte envelop waar de gedetineerde ook voor tekent. De inrichting stort het geld op de inrichtingsrekening van de gedetineerde.

De werkprocessen van de bevolkingsadministratie zijn beschreven en up to date. De procesbeschrijvingen voldoen aan de landelijk gestelde eisen. Er is ook een protocol voor de biometrie.

Het hoofd BVA houdt toezicht op de juiste werkwijze en fiatteert alle gedetineerendossiers. De plv. vestigingsdirecteur voert een 5% steekproefsgewijze controle uit. In maart 2010 heeft het hoofdkantoor van DJI de gang van zaken op de bevolkingsadministratie aan een audit onderworpen. De resultaten van de audit waren positief.

Oordeel

De inrichting verwerkt alle documenten en spullen rondom de insluiting van gedetineerden op een correctie manier. Op het criterium rechtmatige insluiting voldoen daarom zowel de uitvoering, het beleid als de check op de uitvoering.

Insluiting

Uitvoering

Beleid

Check

2.2 Huisregels en introductie

Criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het Model huisregels penitentiaire inrichtingen.⁸ Daarnaast acht de Ist het van belang dat de medewerkers van de inrichting met iedere op een afdeling inkomende gedetineerde een intakegesprek houdt met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

⁸ De minister van Justitie heeft het Model huisregels penitentiaire inrichtingen vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

Bevindingen

Nieuw binnengekomen gedetineerden in PI Vught krijgen bij binnenkomst op verschillende manieren informatie over de gang van zaken binnen de inrichting. De meeste gedetineerden komen binnen op een inkomstenafdeling waar een piw'er meestal binnen 24 uur na aankomst de tijd neemt voor een introductiegesprek. Dit gesprek vindt plaats aan de hand van een checklist waarmee de piw'er onderwerpen langsloopt die zijn vastgelegd in de zogenaamde 'Introductie & Informatiemap'. Tijdens dit introductiegesprek krijgt de gedetineerde een verkorte versie van de huisregels. De volledige versie van de huisregels is op verzoek verkrijgbaar bij de personeelspost op de afdeling en bij de bibliotheek. De huisregels dateren van november 2010 en zijn beschikbaar in een aantal gangbare buitenlandse talen. De volledige huisregels sluiten aan bij het Model Huisregels penitentiaire inrichtingen. Hoewel de inrichting recent een nieuwe versie heeft vastgesteld is deze versie nog niet overal beschikbaar. Zo zijn de in de bibliotheken beschikbare huisregels zeer gedateerd.

De directie heeft de verschillende afdelingen de mogelijkheid gegeven om een eigen verkorte versie te maken van de huisregels die aansluiten bij de gang van zaken op de eigen afdeling. Op een afdeling is deze verkorte versie van de huisregels voorzien van bijpassende afbeeldingen ten behoeve van gedetineerden die de Nederlandse taal niet machtig zijn of die moeite hebben met lezen. Op de meeste cellen ligt een verkorte versie van de huisregels.

Daarnaast vertoont de inrichting op de inkomstenafdeling wekelijks een introductie-dvd met informatie over de gang van zaken in de PI Vught. Als een gedetineerde moeite heeft met de Nederlandse taal, verzoekt een piw'er soms een medegedetineerde om tijdens het introductiegesprek als tolk op te treden. Van de tolkentelefoon maakt men nauwelijks gebruik.

Tijdens het introductiegesprek komt de mogelijkheid om in beklag te gaan ter sprake. Verder zit in de introductiemap een kopie van een sprekersbriefje waarmee gedetineerden een verzoek kunnen indienen voor een gesprek met de commissie van toezicht. Daarnaast is er een kopie van een brief met adres, om direct bij de commissie van toezicht een klaagschrift in te dienen.

In het gesprek met de Inspectie gaven gedetineerden aan dat ze over het algemeen tevreden waren over de manier waarop ze op de inkomstenafdeling informatie ontvingen over de gang van zaken in de inrichting. Kritischer was men over het feit dat na overplaatsing naar een vervolgfafdeling geen vervolg intakegesprek meer plaatsvindt. Informatie over de nieuwe afdeling moeten de gedetineerden krijgen via de verkorte versie

van de huisregels en van medegedetineerden.

In de dagrapportages van gedetineerden noteren de medewerkers van de inkomstenafdeling of een introductiegesprek heeft plaatsgevonden. Het afdelingshoofd houdt hier controle op.

Oordeel

Introductie

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering voldoet overwegend. De PI Vught informeert nieuw binnengekomen gedetineerden afdoende over de gang van zaken en regels in de inrichting op de inkomstenafdeling. Wel zou er bij overplaatsing naar een andere afdeling meer aandacht mogen zijn voor het informeren van gedetineerden over de speciale afdelingsregels. Ook zijn de nieuw vastgestelde huisregels nog niet overal beschikbaar.

De aanwezigheid van een speciale 'Inkomsten & Introductie' met daarin een lijst van vaste onderwerpen die de piw'er bespreekt met een gedetineerde tijdens het introductiegesprek, werkt goed en zorgt ervoor dat alle relevante onderwerpen ter sprake komen.

De check op de uitvoering voldoet, omdat het afdelingshoofd regelmatig nagaat of alle nieuw binnengekomen gedetineerden een introductiegesprek hebben gekregen.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat gedetineerden na overplaatsing van de inkomstenafdeling naar een reguliere verblijfsafdeling ook daar een mondelinge introductie krijgen over de gang van zaken op de afdeling.

2.3 Activiteitenprogramma

criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan tenminste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten te krijgen aangeboden. Veroordeelden tot een gevangenisstraf met een regime van algehele gemeenschap hebben recht op een programma met een wekelijks verblijf van minstens 59 uur buiten de cel en met 45 uur activiteiten. Aan gedetineerden die een cel delen, biedt de inrichting zo mogelijk een wisselrooster aan.

Bevindingen

Het activiteitenprogramma in PI Vught is afhankelijk van het regime van de afdeling. Om te checken of de duur van het activiteitenprogramma in overeenstemming is met de landelijke eisen heeft de IST het programma van vijf afdelingen doorgerekend.

Op de hvb-unit kunnen de gedetineerden op afdeling 7A aan de ene zijde wekelijks 30 uur aan activiteiten deelnemen en aan de andere zijde 38 uur. Omdat het hier om een inkomstenafdeling en een Extra Zorg Voorziening gaat, is de afwijking van de landelijke norm van 43 uur verklaarbaar. Echter ook op de reguliere hvb-afdeling 7B blijft het aantal uren achter bij de landelijke norm. Op deze afdeling kunnen de gedetineerden wekelijks tussen de 38 en 39 uur deelnemen aan activiteiten.

Op de gevangenisafdelingen dient de inrichting volgens de DJI-eisen per week 45 uur aan activiteiten aan te bieden. Op afdeling J (cel 1 t/m 6) is dit in de praktijk 42 uur, op de afdelingen 6A en 6E is dat daarentegen 51 uur.

In het kader van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) breidt de inrichting het dagprogramma binnenkort uit met in totaal vier uur, verdeeld over de dinsdag- en donderdagavond.

Het activiteitenprogramma bestaat uit de wettelijk verplichte activiteiten zoals luchten, sport, recreatie, bibliotheek, bezoek en arbeid. De activiteiten gaan volgens piw'ers en gedetineerden in principe altijd door. Vanwege een te strakke planning komt het wel eens voor dat activiteiten zo dicht op elkaar zitten dat er netto te weinig tijd overblijft.

Vooral op unit 7 gebeurt dit af en toe, omdat deze unit het meest afgelegen is en niet alle faciliteiten op de unit zelf aanwezig zijn. Het naar de sport- en onderwijsfaciliteiten lopen, vergt veel tijd. Het feit dat er onvoldoende rekening is gehouden met de begeeftijden is in de inrichting bekend. Het is de bedoeling om dit probleem met het binnenkort in te voeren nieuwe dagprogramma te verbeteren.

Gedetineerden die op een meerpersoonscel verblijven, krijgen geen wisselrooster aangeboden.

Gedetineerden zijn bekend met hun wekelijkse programma, omdat een overzicht hiervan op hun cel hangt en daarnaast ook op het prikbord in de gemeenschappelijke ruimte. Het hoofd Educatie & Vorming van de inrichting, die verantwoordelijk is voor het aanbieden van sport, onderwijs en de bibliotheek, stelt de dagprogramma's per afdeling op, controleert in hoeverre de verschillende activiteiten uitvallen en is verantwoordelijk voor de periodieke aanpassingen van het programma.

Luchten

Het dagelijks luchten gebeurt op een grote binnenplaats waar ook gelegenheid is om te sporten. Op unit 7 is er een beperkte mogelijkheid om te schuilen voor regen. Iedere dag krijgen gedetineerden de mogelijkheid om minimaal 1 uur te luchten. Het komt voor dat het lichtuur om 8 uur 's ochtends is. In de winter is het buiten dan nog donker. Daarnaast blijven veel gedetineerden op dat tijdstip liever nog in bed liggen.

Sporten

De PI Vught beschikt over vijf 5 sportzalen, negen fitnessruimtes en drie buitensportvelden. Naast in totaal 13 instructeurs lichamelijke oefening ongeveer 100 piw'ers opgeleid als sport-en-spelmedewerker.

Gedetineerden kunnen wekelijks een keer in de buitenlucht sporten en een keer in de fitnesszaal. In het weekeinde kunnen gedetineerden ook gebruik maken van de sportfaciliteiten.

Sporten vindt plaats onder begeleiding van een sportinstructeur en valt praktisch nooit uit. Als vanwege het weer buitensport uitvalt dan vindt het plaats in de fitnessruimte of in een sportzaal. Alleen unit 7 beschikt niet over een eigen sportzaal met douchefaciliteiten. Gedetineerden van deze unit die aan de fitness of aan de buitensport hebben deelgenomen, moeten op de verblijfsafdeling douchen. Vanwege het beperkte aantal douches en de beperkte tijd die hiervoor in het dagprogramma beschikbaar is, levert dit regelmatig problemen op.

Indien gedetineerden niet beschikken over eigen sportkleding is het mogelijk om kleding en sportschoenen te gebruiken van de inrichting. Ongeveer de helft van de gedetineerden maakt hiervan gebruik.

Recreatie en bibliotheek

Gedetineerden krijgen de mogelijkheid om wekelijks tenminste zes uur aan recreatieve activiteiten deel te nemen en om minimaal één uur de bibliotheek te bezoeken. Bibliotheekbezoek valt nooit uit omdat de PI Vught in totaal zeven bibliotheekmedewerkers heeft, verdeeld over drie bibliotheken. Naast een uitgebreide collectie boeken, zowel in het Nederlands als in buitenlandse talen, beschikken de bibliotheken over een ruim assortiment aan tijdschriften, kranten, stripboeken, cd's, dvd's, geplastificeerde posters, spelletjes en puzzels. Het lenen van een cd kost € 0,40 en gaat via een speciale strippenkaart die gedetineerden in de winkel kunnen kopen. Indien een boek niet aanwezig is in de eigen collectie, kunnen de bibliotheekmedewerkers een boek opvragen bij een openbare bibliotheek buiten de inrichting. Toegang tot het internet is voorbehouden aan de bibliotheekmedewerkers. De Inspectie heeft nog niet eerder in een bibliotheek gezien dat er naast juridische

literatuur en de huisregels ook een map aanwezig is met daarin een overzicht van geanonimiseerde beklagzaken. Die map geeft inzicht in klachten die gedetineerden hebben ingediend en die ter zitting zijn behandeld door de beklagcommissie van de commissie van toezicht. Naast het overzicht van beklagzaken is er ook een overzicht van circulaire van DJI.

Onderwijs

In de PI Vught heeft onderwijs een hoge vlucht genomen. Het aanbod aan onderwijsmogelijkheden en vakopleidingen voor gedetineerden is uitgebreid. Doordat de inrichting deelneemt aan projecten van het Europees Sociaal Fonds (ESF) is het aanbod aan onderwijsmogelijkheden voor gedetineerden vergroot. Een aantal opleidingen is gekoppeld aan de (vak)arbeid en varieert van metaal, schilderen, hout, tuin, lassen, poedercoating tot een fietsproject en het begeleiden van puppies als blindengeleidehond. Met de invoering van Modernisering Gevangeniswezen (MGW) zullen gedetineerden in de toekomst de mogelijkheid krijgen om gedurende de werkweek meer tijd te besteden aan onderwijs, omdat recreatie en bezoek dan meer in de avonden en in het weekeinde zullen gaan plaatsvinden.

Dat onderwijs in PI Vught veel aandacht krijgt, blijkt ook uit het feit dat er naast een hoofd Educatie & Vorming ook een hoofd Opleidingen is. Het hoofd Opleidingen checkt de deelname aan opleidingen en peilt waar behoefte aan is.

Arbeid

De PI Vught beschikt over ongeveer twintig werkzalen waar verschillende activiteiten onder professionele begeleiding plaatsvinden. Gedetineerden van sommige afdelingen kunnen vijf dagdelen in de week werken; op andere afdelingen is dat vier dagdelen. Alleen op de inkomstenafdeling kunnen gedetineerden niet werken.

Er zijn geen wachtlijsten voor deelname aan de arbeid. Uitval van arbeid komt volgens executieve medewerkers en gedetineerden praktisch niet voor. Indien er tijdelijk geen aanbod van werk is, gaan gedetineerden toch naar de werkzaal waar alternatief werk is of waar men kan kaarten. Werk of geen werk, de inrichting betaalt het arbeidsloon altijd uit. Het uurloon bedraagt € 0,76. De gedetineerden vinden dit veel te laag. Door de geringe verdiensten komen zij soms financieel in de knoop.

De piw'ers begeleiden de gedetineerden naar de werkzalen. Aangezien de arbeidsmedewerkers rekening houden met de mogelijkheden van individuele gedetineerden gaan gedetineerden van een bepaalde afdeling naar verschillende werkzalen om werk te verrichten dat zo goed mogelijk aansluit bij hun individuele capaciteiten en interesses.

Het hoofd arbeid checkt dagelijks de deelname aan arbeid en eventuele uitval.

Activiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het activiteitenprogramma in de PI Vught voldoet grotendeels maar niet volledig aan de verwachtingen van de Ist.

Gedetineerden hebben mogelijkheden om deel te nemen aan sport, recreatie, bibliotheek bezoek, onderwijs en arbeid. Door het gevarieerde aanbod aan vakopleidingen en arbeid is de inrichting in staat om tegemoet te komen aan de capaciteiten en behoeften van individuele gedetineerden. Dit sluit aan bij de persoonsgerichte aanpak van MGW. De Ist heeft echter ook vastgesteld dat op een aantal afdelingen het aantal uren dat gedetineerden wekelijks kunnen deelnemen aan activiteiten, achterblijft bij de door DJI gestelde normen. De inrichting stuurt bewust op het bieden van voldoende onderwijs en arbeid. De inrichting heeft voldoende faciliteiten en opgeleid personeel om te zorgen dat uitval van sport, bibliotheekbezoek, onderwijs en arbeid praktisch niet voorkomt.

Met de planning van het dagprogramma is onvoldoende rekening gehouden met de soms lange begeeftijden. Met name voor de veraf gelegen unit 7 is het niet altijd mogelijk om de vastgelegde netto-tijd te besteden aan activiteiten. In dit opzicht is verbetering van de uitvoering nodig. De inrichting heeft aangegeven hier met het binnenkort in te voeren nieuwe dagprogramma rekening mee te zullen houden. De check op aanbod, deelname en uitval van activiteiten voldoet.

Aanbeveling

Breng het wekelijkse aantal uren dat gedetineerden aan regimesactiviteiten kunnen deelnemen, op alle afdelingen op het door DJI gewenste niveau.

2.4 Accommodatie

Criterion

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 dient een inrichting, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking te hebben over een substantieel aantal meerpersoonscellen. Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven.

Het is van belang dat de inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven, goed onderhoudt en aan hen de mogelijkheid biedt hun

kleding schoon te houden. Zij krijgen gelegenheid hun beddengoed regelmatig verschonen en minimaal twee keer per week te douchen. Het Model huisregels penitentiaire inrichtingen schrijft een aantal zaken dwingend voor die op hygiëne betrekking hebben.

Bevindingen

De cellen waarin gedetineerden op unit 6 en unit 7 verblijven, voldoen aan de eisen. Iedere cel heeft een wc en wastafel. Op meerpersoonscellen zijn de wc en wastafel, ter bescherming van de privacy, voldoende afgescheiden van de rest van de cel. De celinventaris is standaard en bij binnenkomst tekenen gedetineerden voor de aanwezigheid ervan.

Gedetineerden kunnen een tv invoeren of huren voor € 3 per week, maar er is geen koelkast. De cellen zijn voorzien van een brandmelder, sprinklerinstallatie en een spreek-luister-verbinding.

In het raam is een luchtrooster voor de toevoer van verse lucht. In de zomer kan het met name op unit 7 extreem warm worden. Om die reden stelt de inrichting gratis een tafelventilator beschikbaar die echter nauwelijks voor afkoeling zorgt. Het klimaatbeheer op unit 7 is een punt van aandacht en de inrichting ziet zich genoodzaakt om op korte termijn aanpassingen te doen.

Douches bevinden zich niet op cel, maar in een aparte ruimte op de afdeling. Op een afdeling van unit 7 is de staat van de douches door vochtproblemen onder de maat. Douchen kan tijdens de recreatie en na het sporten. Douchen voorafgaande aan het bezoek is niet altijd mogelijk. Vanwege het te strakke dagprogramma van het huis van bewaring in unit 7 is het voor gedetineerden niet altijd mogelijk om voldoende tijd te besteden aan hun persoonlijke hygiëne. Op unit 6 met gevangenisafdelingen speelt dit niet, omdat de celdeur een groot deel van de dag open staat waardoor gedetineerden kunnen douchen wanneer ze willen.

Iedere gedetineerde krijgt bij binnenkomst een linnenpakket dat bestaat uit beddengoed, vijf badhanddoeken en een hand-/thee- en vaatdoek. Het linnengoed wordt wekelijks verschoond. Gedetineerden kunnen dagelijks hun kleding laten wassen door de reiniger maar zij moeten daarvoor wel eigen wastabletten meegeven die in de winkel te koop zijn.

Gedetineerden zijn, behalve over de hitte in de zomer op unit 7, te spreken over de accommodatie en hygiëne.

De gemeenschappelijke ruimtes zien er schoon, opgeruimd en goed onderhouden uit en dat geldt ook voor de rest van de inrichting. Als afdelingsreiniger aangewezen gedetineerden houden de gemeenschap-

pelijke afdelingsruimtes schoon. De inrichting huurt daarnaast een extern schoonmaakbedrijf in voor het hygiënisch onderhoud. In de PI Vught is ook een groep gedetineerden werkzaam die onder begeleiding het ‘groen’ verzorgt. Er is op het terrein veel beplanting.⁹ Gedetineerden kunnen op een grote binnenplaats in de buitenlucht luchten. Er zijn daar enkele buitensportvoorzieningen aanwezig en een paar bankjes. Het is niet de bedoeling dat gedetineerden tijdens het luchten naar binnen gaan, maar het kan wel, omdat de deuren naar de afdelingen open staan. Bij de isoleercellen is een cel vrijgemaakt als luchtplaats en waarbij het dak heeft plaatsgemaakt voor tralies.

In de huisregels, zowel de uitgebreide als verkorte versie, staan de aanwijzingen hoe gedetineerden hun persoonlijke hygiëne in acht moeten nemen en hoe ze hun eigen cel moeten schoonhouden.

In de inrichting is er permanent aandacht voor het onderhoud en hygiëne van de verschillende gebouwen op het terrein. Naast een hoofd Facilitaire Zaken is er ook een coördinatiepunt facilitaire dienst waar personeelsleden zaken kunnen melden die aan vervanging, reparatie of schoonmaak toe zijn. De inrichting heeft periodiek overleg met de gemeente en de brandweer over de staat van de gebouwen en de vergunningen.

Oordeel

De inrichting maakt een verzorgde en onderhouden indruk. Gedetineerden krijgen, met name op de gevangenisafdelingen, voldoende mogelijkheden om hun persoonlijke hygiëne in acht te nemen. Dat geldt in mindere mate op unit 7. Ook kampen enkele douches daar met vochtproblemen en loopt de temperatuur er ‘s zomers erg hoog op. De accommodatie van unit 7 voldoet dan ook niet geheel de normen van de Ist. Het beleid met betrekking tot de hygiëne en de checks op de realisatie daarvan voldoen aan de eisen.

Aanbeveling

Breng de accommodatie van unit 7 (sanitair; klimaatbeheersing) op orde en zorg er voor dat gedetineerden op deze unit voldoende tijd hebben voor hun persoonlijke verzorging.

Accommodatie

Uitvoering

Beleid

Check

⁹ In hoofdstuk 5 wordt gewezen op het veiligheidsrisico hiervan.

2.5 Voeding en winkel

criterium

De artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw bepalen dat de inrichting bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening houdt met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen in meerderheid van de gevallen cateringbedrijven de voeding leveren, dienen zij te voldoen aan dit programma van eisen.¹⁰

Op grond van artikel 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaatsvindt, varieert per inrichting.

Bevindingen

Gedetineerden in PI Vught krijgen dagelijks een warme maaltijd en twee broodmaaltijden aangeboden. De verstrekte voeding is afkomstig van het cateringbedrijf Sodexo. Na een Europese aanbesteding heeft Sodexo begin 2010 deze taak overgenomen van cateraar Eurest.

De warme maaltijden komen ontdooid in de inrichting aan, waarna ze op de afdeling in een regenererbaar opgewarmd worden. De maaltijd is verpakt in een plastic bakje waar de verschillende componenten van de maaltijd (bijvoorbeeld vlees/aardappels/groente) niet van elkaar gescheiden zijn. De plastic folie op de bak vermeldt de houdbaarheidsdatum (in diepgevroren toestand) maar niet uit welke ingrediënten de maaltijd bestaat, wat de voedingswaarde is en hoe lang de maaltijd bewaard mag blijven. Afhankelijk van het regime moeten gedetineerden de warme maaltijd op cel nuttigen of mogen ze samen aan een tafel zitten in de gemeenschappelijke ruimte.

Bij binnenkomst krijgen gedetineerden de vraag voorgelegd welke voeding ze prefereren (aardappel/rijst/halhal/vegetarisch etc). De cateraar houdt bij de verstrekking van de voeding rekening met de religieuze achtergrond van gedetineerden en met medische diëten. Gedetineerden zijn over het algemeen niet te spreken over de kwaliteit, variëteit en kwantiteit van de warme maaltijden. Het personeel bevestigt de klachten: de hoeveelheid voeding is ontoereikend voor volwassen mannen die werken en regelmatig sporten. Zonder bijvoeding uit de inrichtingswinkel zouden sommige gedetineerden honger

¹⁰ Een enkele inrichting van het gevangeniswezen bereidt de voeding nog vers in eigen keuken.

hebben. De overgang naar de nieuwe cateraar betekende een halvering van het aantal sneetjes brood. Inmiddels levert de inrichting naar behoefte extra brood. Hoewel de hoeveelheid voeding met de komst van de nieuwe cateraar is verminderd, gooien gedetineerden nog steeds veel voeding weg, wellicht zelfs meer dan daarvoor.

Op sommige afdelingen hebben gedetineerden een aantal dagen per week de mogelijkheid om zelf te koken met ingrediënten uit de inrichtingswinkel. Iedere afdeling beschikt over een goed uitgeruste keuken waar gedetineerden gebruik van kunnen maken. Op cel kan niet worden gekookt; de gedetineerden hebben er geen magnetron. Jaarlijks kunnen afdelingen tien keer 'uit de voeding gaan'. Dat betekent dat gedetineerden geen maaltijden afnemen van de cateraar maar dat zij zelf mogen koken. Naast het bedrag van de uitgespaarde maaltijd legt de inrichting dan nog een klein bedrag bij om te zorgen voor een goede maaltijd.

De PI Vught beschikt over een inrichtingswinkel met een ruim assortiment aan producten waaronder verse groente en fruit. Gedetineerden vinden de winkel duur en zijn daarnaast ontevreden over het feit dat de winkel niet verifieert bij het kasbeheer van de PI Vught of hun rekening die dag is aangevuld door bezoekers is aangevuld.¹¹ Hierdoor komt het soms voor dat ze niet kunnen bestellen. De Inspectie heeft berekend dat de producten in de inrichtingswinkel gemiddeld 30% duurder zijn dan in een gemiddelde supermarkt buiten de inrichting.

In hoeverre de voeding voldoet aan het door DJI opgestelde programma van eisen, onderzoekt het hoofd Facilitaire Zaken samen met de medewerkers in de keuken aan de hand van een formulier 'Keuring Proefmaaltijden'. Bij de check hoort ook het wegen van bijvoorbeeld het vlees, groente en aardappelen. In het begin klopten de verhoudingen niet, maar inmiddels is dat verbeterd. De Inspectie heeft tijdens deze wekelijkse keuring een zestal warme maaltijden geproefd. De kwaliteit en kwantiteit van deze maaltijden grenst naar haar oordeel aan het minimale. De inrichting houdt een overzicht bij van klachten over voeding en de afwikkeling daarvan.

---

¹¹ Het executieve personeel bevestigde deze klacht van de gedetineerden. De directie gaf aan dat de gedetineerdenwinkel met de saldi werkt die het SSC de avond voorafgaande aan het daadwerkelijke inpakken van de bestelde artikelen doorgeeft.

Voeding

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Hoewel er kritiek is op de kwaliteit en de kwantiteit van de voeding, is dit de PI Vught niet aan te rekenen. De inrichting is in dit opzicht namelijk afhankelijk van het landelijke beleid. Verder komt zij de gedetineerden tegemoet door te voorzien in extra brood. De Ist verricht in de eerste helft van 2011 een afzonderlijk themaonderzoek naar de voeding in penitentiaire inrichtingen. Naar aanleiding daarvan zal de Ist zonodig aanbevelingen doen aan de Dienst Justitiële Inrichtingen. Qua voedings- en winkelbeleid voldoet de inrichting wel aan de eisen van de Penitentiaire beginselenwet. De winkel is aan de dure kant. De check op de voeding voldoet, omdat de keuken en het hoofd Facilitaire Zaken het aanbod van voeding scherp in de gaten houden en toezien op de afhandeling van klachten.

2.6 Maatschappelijk contact

Criterion

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand. Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van artikel 24 lid 4 van de European Prison Rules verwacht de Ist dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden maandelijks op bezoek kunnen komen. Bovendien dient een inrichting ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouder-kinddagen te organiseren.

Bevindingen

Bezoek

Gedetineerden op de hvb-afdelingen kunnen tenminste 1 uur bezoek per week ontvangen. Sinds enige tijd is de bezoektijd van gedetineerden op de gevangenisafdelingen landelijk uitgebreid naar twee uur per week. Op dit moment vinden bezoeken plaats op vaste tijden gedurende de week. Bij de invoering van het nieuwe dagprogramma in het kader van de landelijke MGW-operatie zullen de bezoeken ook in de avonden en in het weekend kunnen plaatsvinden.

De identiteit van gedetineerden wordt voorafgaande aan en na afloop van het bezoek biometrisch gecontroleerd. Vanwege geregelde storingen van de biometrische apparatuur komt het voor dat de effectieve bezoektijd korter is dan een uur. De verloren tijd krijgen gedetineerden dan vaak gecompenseerd bij een volgend bezoek.

Omdat er vaste bezoektijden zijn per afdeling is het voor schoolgaande kinderen soms lastig om hun gedetineerde vader te bezoeken. Veelal zullen die bezoektijden immers samenvallen met de schooltijd. Om kinderen toch de gelegenheid te geven om hun vaders te zien organiseert de inrichting gemiddeld zes keer per jaar een ouder-kinddag op zaterdag.

Tijdens het introductiegesprek krijgen gedetineerden de mogelijkheid om een lijst met maximaal tien personen in te vullen die op bezoek mogen komen. Wijzigingen en aanvullingen op deze bezoekerslijst kunnen gedetineerden maandelijks doorgeven aan de bezoekadministratie. Alleen bezoekers die op die lijst staan, kunnen een bezoek aanvragen. Het personeel op de afdeling informeert gedetineerden door middel van een bezoekerslijst wie die week bezoek krijgt.

In de huisregels staat dat het de verantwoording is van gedetineerden om hun bezoek goed te informeren over de geldende regels tijdens bezoek. Daarnaast informeert de bezoekadministratie de persoon die als 'eerste' bezoeker staat geregistreerd op de bezoekerslijst, de zogenaamde contactpersoon, schriftelijk en in de Nederlandse taal over de bezoekregels en over de routebeschrijving. De overige bezoekers op de lijst krijgen deze informatie niet. Dit leidt wel eens tot vergeefse bezoeken. In de inrichting is er verder geen informatie via bijvoorbeeld een folder of lichtkrant beschikbaar voor bezoekers.

Indien de gedetineerde door extern verblijf of ziekte niet kan verschijnen voor het bezoek, informeert de bezoekadministratie de contactpersoon hierover. Het is dan aan de contactpersoon om de bezoeker(s) hiervan op de hoogte te brengen.

De bezoekszaal biedt plaats aan maximaal 24 gedetineerden en 72 bezoekers. Indien de bezoekszaal volledig bezet is, dan is het erg vol. Er is voor kinderen een klein speelhoekje en er staan een drank- en snoepautomaat.

Naast de bezoekszaal zijn er acht spreekkamers, waarvan twee met een glazen afscheidingswand, voor geprivilegieerd bezoek zoals bijvoorbeeld van advocaten.

Telefoneren

Op de gevangenisafdelingen zijn er per afdeling van 24 gedetineerden twee telefoons. In het huis van bewaring is er per afdeling van 24 gedetineerden één telefoon aanwezig. Gedetineerden kunnen vrij

telefoneren maar moeten wel rekening houden met medegedetineerden en de beperkte tijd tijdens recreatie. Op de hvb-afdelingen leidt dit soms tot grote drukte en moet het personeel een belschema maken zodat alle gedetineerden aan de beurt kunnen komen.

Het is voor gedetineerden vaak lastig om telefonisch contact te onderhouden met hun advocaat. Dat komt ook doordat advocaten vaak moeilijk via de centraalpost in verbinding kunnen komen met de afdeling. Om gedetineerden voldoende in staat te stellen om contact te onderhouden met hun advocaat is er een speciaal advocaten-belbriefje ingevoerd. Met dit briefje kunnen gedetineerden 24 uur van te voren een verzoek indienen om met hun advocaat te bellen met een aparte ‘advocaten-telefoon’ op de afdeling. De kosten voor dit telefoongesprek zijn voor de inrichting. Na beëindiging van het dagprogramma is het niet meer mogelijk om te telefoneren.

De inrichting wijst gedetineerden er in de huisregels op dat alle telefoongesprekken, behalve die met advocaten en andere geprivilegieerde personen, digitaal worden opgeslagen en zondig worden afge luisterd.

Bij binnenkomst krijgen gedetineerden de mogelijkheid om gratis te telefoneren met hun relatie om hen te informeren over de (locatie van) detentie. Volgens gedetineerden is dat ook mogelijk als de relatie zich in het buitenland bevindt. Zowel gedetineerden als personeel wijzen op de hoge belkosten. Het is wel mogelijk om ‘collect call’ te bellen.

Telefoonkaarten zijn te koop in de winkel en gedetineerden kunnen per week voor maximaal €25 aan kaarten bestellen.

Toegang tot nieuws

Gedetineerden kunnen zich op verschillende manieren op de hoogte houden van het dagelijks nieuws: via de televisie in de gemeenschappelijke ruimte, via kranten in de bibliotheek en via de televisie op cel.

Gedetineerden gaven aan dat ze beter op de hoogte zijn van het nieuws dan voordat ze in detentie zaten. Zij hebben nu immers veel tijd om het nieuws te volgen.

Oordeel

Op het criterium maatschappelijk contact voldoet de uitvoering in de PI Vught overwegend. De mogelijkheden om op de afdelingen te telefoneren zijn aan de krappe kant. Een ander verbeterpunt betreft de informatievoorziening aan bezoekers. Nu informeert de inrichting alleen de als contactpersoon aangewezen bezoeker.

De mogelijkheden om contact te onderhouden met de buitenwereld zijn in de huisregels afdoende beschreven.

Het personeel informeert de contactpersoon als het bezoek geen

Contact

Uitvoering

Beleid

Check

doorgang kan vinden. Ook grijpt het personeel zonedig in opdat alle gedetineerden op de afdeling voldoende kunnen telefoneren.

Aanbevelingen

- Overweeg om een telefooncel op de luchtplaats van unit 7 te plaatsen om telefoongebruik op de afdeling te ontlasten.
- Overweeg om alle bezoekers van gedetineerden te informeren over de bezoeksregels, veiligheidsvoorschriften alsmede de adresgegevens en route naar de inrichting door middel van een speciale website of een folder bij de entree van de inrichting.

2.7 Toegang tot zorg

Criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), psychosociale zorg en geestelijke verzorging. In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden. Artikel 42 van de Pbw bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg.

Bevindingen

(Psycho)medische zorg

Tijdens het verblijf in de inrichting kunnen gedetineerden via een verzoekbriefje in contact komen met de medische dienst. Op iedere afdeling liggen verzoekbriefjes en enveloppen zodat gedetineerden, ter bescherming van hun privacy, hun verzoek in een gesloten envelop kunnen inleveren bij de personeelspost. Het lukt de verpleegkundigen om het merendeel van de gedetineerden dezelfde, of de volgende dag te zien en daarnaast is er ook drie keer per week spreekuur van aan de inrichting verbonden huisartsen. In de inrichting werken parttime twee tandartsen. Ook is een opticien beschikbaar.

Gedetineerden zijn tevreden over de snelheid waarmee ze door het medisch personeel gezien worden. Tijdens het introductiegesprek en door middel van de verkorte versie van de huisregels krijgen gedetineerden voldoende informatie over de toegang tot zorg.

De inrichting heeft afspraken met externe zorgverleners voor hulp buiten kantooruren. Het personeel kan dan zonedig een telefonisch

consult aanvragen bij een huisartsenpost en de draadloze telefoon via het cellulijke aan de gedetineerde aangeven. Niet iedere wachtcommandant is echter op de hoogte van de regeling dat gedetineerden rechtstreeks telefonisch contact kunnen hebben met een arts van buiten. De medische staf betreft dat.

De inrichting is momenteel, vanwege een gedetineerde die vanwege hartklachten regelmatig per ambulance met spoed naar het ziekenhuis moet, goed getraind in de te volgen procedures tijdens spoedhulp. De spoedhulpprocedure, die recentelijk is vastgesteld, is onderdeel van de calamiteitenmap die op de centrale post aanwezig is.

Gedetineerden die ter observatie in een afzonderingscel zijn geplaatst, krijgen dagelijks (ook in het weekend) bezoek van een verpleegkundige. Ook de komt de arts bij het eerstvolgende spreekuur langs.

Gedetineerden die voor straf in afzondering zijn geplaatst, krijgen twee keer per week bezoek van een verpleegkundige.

De gang van zaken rond de medische zorgverlening is vastgelegd in protocollen. In 2010 heeft een audit plaatsgevonden van medische dienst in de PI Vught. Daaraan lag een zelfdiagnose door deze dienst ten grondslag. De conclusies van de audit waren positief.

Door de komst van Penitentiaire Psychiatrische Centra in de PI Vught is binnen de PI Vught de toegang tot en de aandacht voor de psychomedische zorg vergroot en is er een sterkere focus op kwetsbare gedetineerden. Iedere unit heeft een psychomedisch overleg (PMO) waar zorgfunctionarissen de aanpak van psychisch kwetsbare gedetineerden bespreken. Op unit 7 is een Extra Zorg Voorziening voor psychisch kwetsbare gedetineerden. Een knelpunt dat zich ook in veel andere penitentiaire inrichtingen voordoet, betreft de aansluiting op de GGz-voorzieningen buiten. Het blijkt vaak lastig te zijn om daarvoor in aanmerking komende gedetineerden in geschikte GGz-instellingen geplaatst te krijgen.

Geestelijke verzorging

In de PI Vught zijn vertegenwoordigers van verschillende denominaties aanwezig zoals een pastor, een dominee, een humanist, een imam, een rabbi en een boeddhist. Iedere geestelijke verzorger is aan een eigen unit verbonden en regelt op verzoek voor gedetineerden in de eigen unit het contact met de gewenste denominatie. Via het introductiegesprek en in de huisregels krijgen gedetineerden te horen over de mogelijkheid om een religieuze bijeenkomst bij te wonen of een individueel gesprek aan te gaan. Ook de geestelijke verzorger houdt zelf, meestal binnen twee weken, met nieuwe gedetineerden op de unit een intake gesprek. Gedetineerden geven aan dat ze makkelijk in contact

met een geestelijke verzorger kunnen komen.

Voor de wekelijkse kerk- en gebedsdiensten maken geestelijke verzorgers gebruik van het stiltecentrum op de units. De ruimte is multifunctioneel ingericht en meestal wel voldoende groot voor het aantal gedetineerden dat de bijeenkomst wil volgen. Bij een paar afdelingen van unit 7 zijn er beperkte wachtlijsten en daar geldt de regel dat zodra een gedetineerde drie keer niet naar een dienst gaat, hij plaats maakt voor iemand op de wachtlijst.

Geestelijke verzorgers gebruiken het stiltecentrum ook voor groeps gesprekken. Individuele gesprekken vinden vaak op de afdeling of op cel plaats buiten gehoorafstand van personeel. De inrichting besteedt aandacht aan religieuze feestdagen, maar houdt niet met alle feestdagen voor moslims rekening. Dit leidt soms tot problemen bij de deelname aan arbeid en de uitbetaling van loon.

Oordeel

In de PI Vught hebben gedetineerden voldoende toegang tot de professionele (psycho)medische zorg en tot de geestelijke verzorging.

Toegangszorg

Uitvoering

Beleid

Check

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire middelen en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het Model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen over de procedure en vormgeving van sancties, en over de wijze van afzondering van gedetineerden.

Bevindingen

In de verkorte versie van de huisregels is duidelijk vermeld aan welke regels gedetineerden zich moeten houden. Zo is het gebruik van drugs ten strengste verboden en leidt constatering van drugsgebruik altijd tot een strafrapport.

In de PI Vught is het gebruikelijk dat bij sancties waar een maximale straf van vier dagen afzondering op de eigen cel staat, het afdelingshoofd eerst kijkt in hoeverre het mogelijk is om een schikking te treffen met de gedetineerde. Indien de gedetineerde die schikking niet accepteert, dan neemt de plaatsvervangend vestigingsdirecteur de behandeling over. Als de gedetineerde het schikkingsvoorstel wel accepteert, dan gaat het schikkingsvoorstel naar de plaatsvervangend vestigingsdirecteur die met het voorstel akkoord moet gaan. De plv.

vestigingsdirecteur hoort de gedetineerde bij een schikking niet zelf. Als de gedetineerde akkoord gaat met de schikking, dan krijgt hij geen aantekening in zijn penitentiaire dossier, omdat er geen officiële straf is opgelegd. De inrichtingsfunctionarissen waarmee de ISt heeft gesproken, menen dat het schikkingsgesprek tussen afdelingshoofd en gedetineerde een bijzondere pedagogische waarde heeft. Bovendien is deze vorm van sanctionering efficiënter dan wanneer de directie formeel een disciplinaire straf of maatregel oplegt.

Uit jurisprudentie van de RSJ blijkt dat deze beroepsinstantie het schikkingsbeleid in strijd acht met de wet. De inrichting weet dat het schikkingsbeleid controversieel is. De leden van de commissie van toezicht waarmee de ISt heeft gesproken, lijken enigszins verdeeld te zijn over het gebruik van het schikkingsbeleid, maar zien inmiddels in de praktijk dat het efficiënt werkt en dat er een pedagogische werking vanuit gaat. De inrichting rapporteert over de opgelegde schikkingen aan de commissie van toezicht.

Bij het opleggen van sancties met een maximale straf van langer dan vier dagen afzondering hoort de plv. vestigingsdirecteur altijd eerst de gedetineerde. Dat dit gebeurt, bevestigen de gedetineerden ook zelf.

De PI Vught hanteert een sanctiekaart die beschrijft welke sancties er volgen op welke overtredingen. De sanctiekaart, die dateert van 1 maart 2010, maakt onderscheid naar middelenmisbruik, gedrag en contrabande. In de huisregels is verder beschreven dat de directeur de gedetineerde moet horen alvorens hij een disciplinaire straf of maatregel oplegt.

Gedetineerden die op een afzonderingsafdeling zijn geplaatst, krijgen de mogelijkheid om dagelijks minimaal 1 uur te luchten en wekelijks 10 minuten te bellen. Verder kunnen zij bezoek ontvangen. Op de gang met de afzonderingscellen staat een kast met boeken voor de afgezonderde gedetineerden.

Piw'ers houden overdag regelmatig toezicht op de afzonderingscellen. Bij nood kunnen gedetineerden ook de spreek-luister-verbinding gebruiken. 's Nachts maken inrichtingsfunctionarissen regelmatig een ronde langs de afzonderingscellen en bij een intercomoproep komen zij direct langs. Een aantal isolatiecellen beschikt over camera's zodat gedetineerden ook van een afstand geobserveerd kunnen worden. Zowel het personeel op de afdeling als de binnenportier en de centraalpost kunnen deze beelden uitlezen.

Discipline

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering voldoet overwegend aan de gestelde eisen maar niet volledig. De reden waarom dit criterium niet volledig 'scoort', heeft te maken met het feit dat het toegepaste schikkingsbeleid in zijn huidige opzet op bezwaren stuit. De argumenten die de inrichting noemt voor dit beleid, snijden volgens de Inspectie weliswaar hout, maar het beleid staat op gespannen voet met de Penitentiaire beginselenwet. De jurisprudentie van de RSJ is hier duidelijk over.

Het sanctiebeleid is afdoende beschreven en doordat gedetineerden in beklag kunnen gaan tegen opgelegde straffen en maatregelen, is de check op de sanctietoepassing afdoende geregeld.

Aanbeveling

Schort het schikkingsbeleid op, zolang daar geen juridische basis voor is en overweeg om die juridische basis alsnog te realiseren.

2.9 Klachtafhandeling

Criterium

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

De commissie van toezicht (cvt) bestaat uit dertien leden en vergadert elf keer per jaar in het bijzijn van de vestigingsdirecteur. Daarnaast is er wekelijks een zitting van de beklagcommissie, meestal met een alleensprekende beklagrechter. In beginsel zijn de uitspraken mondeling en alleen bij bijzondere of complexe klachten zet de secretaris de behandeling van de klacht op papier. Dat gebeurt ook als de klager of de directie in beroep gaat bij de RSJ. Gedetineerden kunnen zich tijdens de zitting laten bijstaan door een advocaat.

Ondanks de hoge frequentie van beklagzittingen blijkt het niet mogelijk om binnen de wettelijke termijn van vier weken een uitspraak te doen. Dit heeft ook te maken met het feit dat de commissie van toezicht vaak eerst probeert te bemiddelen. De inrichting heeft doorgaans 1 tot 2 weken nodig om met een verweer te komen. Om vast te kunnen stellen welke termijn nodig is voor het afdoen van beklagzaken heeft de Inspectie een steekproef genomen van 28 beklagzaken uit 2010 die tot

een gegrond of ongegrondverklaring hebben geleid. Gemiddeld gesproken duurt het 67 dagen voordat de beklagcommissie tot een uitspraak komt. Tabel 2 geeft een overzicht van afhandelingstermijn van in totaal 28 beklagzaken uit 2010.

Tabel 2: Afhandelingstermijn beklagzaken 2010

Afhandelingstermijn	Aantal
t/m 4 weken	0
4 t/m 8 weken	16
meer dan 8 weken	12
Totaal	28

Uit het jaarverslag van de cvt blijkt dat in 2009 in totaal 1478 klachten zijn ingediend, waarvan de commissie er 92 gegrond heeft verklaard. In totaal is er 88 keer beroep ingesteld bij de RSJ, waarvan eenmaal door de directie. In vergelijking tot voorafgaande jaren is het aantal klachten met een kwart toegenomen. Waardoor deze toename is veroorzaakt, is niet duidelijk maar het kan volgens sommige geïnterviewden te maken hebben met de stijging van het aantal ‘veelklagers’.

De meest voorkomende klachten betreffen bejegening (15,9%) en disciplinaire straffen (8,6%). Hoewel de klachten met betrekking tot bejegening zijn toegenomen is de cvt van mening dat de bejegening in de inrichting goed te noemen is.

Waar commissies van toezicht bij andere penitentiaire inrichtingen doorgaans een maandcommissaris hebben, kent de cvt bij de PI Vught een weekcommissariaat. Vanwege de omvang van de inrichting bezoeken wekelijks twee leden van de cvt de PI Vught. Daarbij hebben vertegenwoordigers van de cvt vrije toegang tot alle afdelingen van de inrichting. De weekcommissarissen bezoeken gedetineerden meestal in het weekeinde, omdat ze dan het beste te bereiken zijn en niet bezig zijn met andere activiteiten zoals arbeid. De afdeling verzamelt ingediende spreekbriefjes en stuurt die door naar een centrale brievenbus, waar de weekcommissaris ze ophaalt en de betreffende afdelingen bezoekt. Dit betekent dat sommige afdelingen, waar geen verzoekbriefjes van komen, lange tijd geen bezoek kunnen krijgen van de weekcommissaris. Om dit voorkomen heeft de cvt een schema gemaakt zodat iedere afdeling tenminste vier maal per jaar bezoek krijgt van de weekcommissaris. Tijdens de ronde door de inrichting spreekt de weekcommissaris ook personeelsleden aan en ontvangt deze bovendien spontaan opgekomen ‘klachten’ van gedetineerden.

De laatste tijd past de cvt vaker bemiddeling toe bij klachten, omdat het kwesties vaak eerder oplost en omdat het ook het hoge aantal klagschriften reduceert. De geïnterviewde gedetineerden beaamden dat de weekcommissarissen sterk inzetten op bemiddeling.

De huisregels maken melding van de mogelijkheid om contact te hebben met een weekcommissaris en van de mogelijkheid om in beklag te gaan bij de beklagcommissie van de cvt. Bovendien wijzen piw'ers tijdens het introductiegesprek op deze mogelijkheid. Op de bibliotheek ligt ook een folder over de beklagprocedure bij de commissie van toezicht.

Oordeel

Beklag

Uitvoering

Beleid

Check

In geen van de door de IST onderzochte gevallen uit 2010, slaagde de cvt erin een beklag binnen de wettelijke termijn van vier weken af te handelen. De IST meent dan ook dat de klachtafhandeling in de praktijk in beperkte mate voldoet. Dit is opvallend omdat de cvt wekelijks zitting houdt; in vergelijking met andere cvt's is dat frequent.

Het beleid voldoet: de beklagprocedure is afdoende beschreven.

Gezien de overschrijdingen van de wettelijke afhandelingstermijn van klachten voldoet de check op de uitvoering nog onvoldoende.

Aanbeveling aan de commissie van toezicht

Bezie mogelijkheden om de afhandelingstermijn van klachten verder terug te brengen.

2.10 Conclusie

De units 6 en 7 van de PI Vught voldoen geheel tot overwegend aan de meeste rechtspositionele normen en verwachtingen van de IST. Daarop is één uitzondering. De commissie van toezicht houdt zich weliswaar intensief bezig met de gang van zaken in de inrichting, maar de beklagcommissie slaagt er niet in om beklagzaken binnen de wettelijke termijn van vier weken af te handelen.

De intake van gedetineerden gaat zorgvuldig en gedetineerden krijgen bij binnenkomst voldoende informatie over de gang van zaken in de inrichting. De inrichting biedt gedetineerden een activiteitenprogramma dat, op een aantal afdelingen na, voldoet aan de gestelde eisen en activiteiten vallen praktisch nooit uit. Het aanbod aan arbeid en onderwijs is ruim waardoor de inrichting kan inspelen op de individuele capaciteiten en wensen van gedetineerden. Doordat unit 7 afgelegen ligt is het voor gedetineerden niet altijd mogelijk om voldoende tijd te

besteden aan activiteiten. De cellen en leefafdelingen maken een verzorgde indruk en ook de rest van de inrichting is goed onderhouden. Op unit 7 is het klimaatbeheer een punt van aandacht evenals de tijd die gedetineerden hebben voor persoonlijke verzorging. De gedetineerden hebben voldoende mogelijkheden om contact met de buitenwereld te onderhouden, al is het aantal beschikbare telefoons op unit 7 aan de krappe kant.

De kwaliteit en kwantiteit van de voeding laten te wensen over. Ook is de winkel voor de gedetineerden duur.

De toegang tot de (psycho)medische en geestelijke verzorging is goed geregeld. Dat bij lichte overtredingen een afdelingshoofd een schikking kan treffen met een gedetineerde, is in strijd met de Penitentiaire beginselenwet. De ISt geeft in overweging om alsnog een juridische basis te realiseren voor het schikkingsbeleid. Zolang die basis er niet is, dient de inrichting dit beleid op te schorten.

3

Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de gedetineerden op de units 6 en 7 van de PI Vught. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de gedetineerden.

3.1 Screening

Criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst dient de inrichting een gedetineerde te screenen op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medegedetineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke behoeften en zorgbehoeften. De Ist verwacht van de inrichting ten minste dat zij bij insluiting relevante informatie signaleert en verifieert en dat zij spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde informeert naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften. Alvorens de inrichting een gedetineerde plaatst op een meerpersoonscel, heeft zij nagegaan of er contra-indicaties zijn.¹²

Bevindingen

Na binnenkomst in de inrichting worden de gedetineerden gescreend door de medische dienst, de piw'ers op de verblijfsafdeling en door de medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er). De medische dienst screent de gedetineerde vrijwel altijd op de dag van binnenkomst. Dat gebeurt ook als gedetineerden aan het einde van de dag of in het weekeinde binnenkomen. Op werkdagen is er tot 20:45 een verpleegkundige aanwezig. Ook gedurende het weekeinde is dat het geval. De medische dienst belt tevoren met de inrichting of het politiebureau van herkomst om te informeren naar medische bijzonderheden. De verpleegkundige verricht de screening en verwerkt de resultaten ervan in het informatiesysteem Microhis. De aan de betreffende unit verbonden arts autoriseert de medische intake.

---

¹² Dit kunnen zijn: psychische gestoordheid, verslavingsproblematiek, de gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.

De units 6 en 7 van de PI Vught werken met de landelijke screeningsmethode 'Inkomsten Screening en Selectie' (ISS). Ten behoeve van ISS is een speciaal screeningsformulier ontwikkeld. Tijdens het verblijf op een inkomstenafdeling signaleren piw'ers aan de hand van dit formulier bijzonderheden die relevant zijn voor de vervolgplaatsing op een afdeling en voor het verdere detentieplan van de gedetineerde. Na tien dagen bespreekt het Multidisciplinaire Overleg (MDO) van de unit de screeningsrapportages en neemt dit MDO een beslissing over de invulling van de verdere detentie. De ISS-procedure is beschreven en het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding (BSD) checkt of de screeningsrapportages ook op tijd beschikbaar zijn. Het BSD maakt in het in het overleg ook melding van bijzonderheden vanuit inrichtingen of politiebureaus waar gedetineerden eerder hebben verbleven. Medewerkers maatschappelijke dienstverlening screent gedetineerden op zes leefgebieden: werk, inkomen, huisvesting, (psycho)medische zorgbehoefte, schuldenproblematiek en identiteitspapieren. Er zijn geen achterstanden. De gedetineerden van unit 6 en 7 waar de Ist mee heeft gesproken waren tevreden over de mmd'ers in de PI Vught. De werkwijze van de mmd'ers is landelijk beschreven. Het hoofd BSD van de unit bewaakt of de screening op tijd gebeurt. De uitkomsten van de mmd-screening vormen input voor het eerdergenoemde MDO.

De units 6 en 7 van de PI Vught beschikken over een beperkt aantal meerpersoonscellen. Tijdens de inkomstperiode verblijven de gedetineerden op een eenpersoonscel. Dan bezien de piw'ers en de psychomedische staf of er mogelijk sprake is van een contra-indicatie voor een mpc-plaatsing. Het BSD coördineert de informatie hierover. Gedetineerden kunnen aangeven met wie zij een cel willen delen. De piw'ers houden daar rekening mee. Tenzij daar geen bezwaar tegen hebben, plaatst de inrichting niet rokers niet samen met rokers.

Oordeel

Screening

Uitvoering

Beleed

Check

De screeningspraktijk voldoet aan de toetsingsnormen van de Ist. Hetzelfde geldt voor het beleid en de check op de juiste en tijdige screening. In vergelijking met andere inrichtingen valt de aanwezigheid van verpleegkundige hulp in de avonduren en in de weekeinden op. Daardoor kunnen ook gedetineerden die op een ongebruikelijk tijdstip binnenkomen tijdig worden gescreend

3.2 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd. Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe. De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

In het verleden had PI Vught de naam een strenge inrichting te zijn. “Vught is tucht” was destijds een regelmatig gehoorde uitspraak in penitentiair Nederland. Inmiddels is in de inrichting al weer een aantal jaren sprake van een cultuuromslag, waarbij de nadruk steeds meer wordt gelegd op een humane en persoonsgerichte bejegening. De omslag van beheersing naar een meer individuele en zorggerichte bejegening van gedetineerden is in een stroomversnelling gekomen met de komst van de PPC's in de PI Vught en met de voorbereidingen die de inrichting treft om de landelijke aanpak ‘Modernisering Gevangeniswezen (MGW)’ in te implementeren. Zo hebben de meeste inrichtingsfunctionarissen in 2010 een training ‘motiverende bejegening’ gevolgd. Deze training is een belangrijk onderdeel van MGW en beoogt het vakmanschap van piw'ers met betrekking tot de bejegening van gedetineerden te vergroten.

In verschillende interviews die de Ist heeft gehouden komt naar voren dat de omslag in de bejegeningcultuur weliswaar door velen wordt gedragen, maar niet door iedereen. Een aantal piw'ers vreest dat ‘het allemaal te sociaal’ wordt. Deze medewerkers staan ook niet onverdeeld positief tegenover de komst van de PPC's en de nadruk die zorg en behandeling daar krijgen. Men vreest dat die nadruk te koste gaat van de veiligheid.

De gedetineerden van units 6 en 7 waar de Ist mee heeft gesproken, bevestigen de verschillen in bejegeningsopvatting van piw'ers. Over het algemeen zijn de gedetineerden tevreden over de manier waarop piw'ers hen behandelen, maar zij geven ook aan dat een aantal van de piw'ers de regels wel erg strak toepast en weinig oog heeft voor de behoeften en problemen van individuele gedetineerden. Niet alleen zijn in hun ogen de houdingsverschillen tussen piw'ers groot, ook zijn

er verschillen in bejegeningssklimaat op de verschillende afdelingen en units. Je zou volgens de geïnterviewde gedetineerden onervaren piw'ers meer kunnen mixen met ervaren senior-piw'ers.

Hoewel de verschillen tussen piw'ers en afdelingen groot zijn, komt uit de in 2007 afgenomen gedetineerdensurvey een gemiddeld positief beeld naar voren over de omgang met piw'ers. Zo vond 59% van de gedetineerden dat piw'ers op een normale manier met hen omgaan en bestempelde 54% van hen de piw'ers als vriendelijk. Een minderheid van de gedetineerden (27%) gaf in 2007 aan dat piw'ers nooit eens vragen hoe het met je gaat. Ook tijdens het inspectiebezoek zeiden de gedetineerden dat je makkelijk een praatje kunt maken met piw'ers, zij het dat ook in dit opzicht sprake is van de eerder gesignaleerde houdingsverschillen tussen piw'ers.

Tijdens haar inspectie informeert de ISt steevast of er binnen een penitentiare inrichting sprake is van discriminatie van gedetineerden. De geïnterviewde gedetineerden in de PI Vught geven aan dat dat niet het geval is.

Belangrijk is ook dat inrichtingspersoneel voldoende snel reageert op intercomoproepen van gedetineerden als zij gedurende de avond en de nacht op cel zijn ingesloten. Er kan immers sprake zijn van een serieus probleem. De oproep komt binnen bij de centrale meldkamer. Zowel de piw'ers als de gedetineerden geven aan dat het vervolgens de vraag is of en hoe snel een piw'er bij de gedetineerde langs gaat. Is er een acuut probleem, dan gebeurt dat direct; in andere gevallen wacht men de volgende ronde van inrichtingspersoneel door de unit af.

De leiding van de PI Vught onderschrijft de persoonsgerichte aanpak die centraal staat in de landelijke veranderingsoperatie MGW. De wenselijke bejegening van gedetineerden is in de beleidsdocumenten van MGW nader uitgewerkt. De leiding van de PI Vught heeft haar bejegeningvisie niet in een eigen, op de inrichting toegesneden document vastgelegd. De directie benadrukt in dat verband ook dat er weliswaar een gemeenschappelijke visie is, maar dat de verschillende units de nodige vrijheid hebben om die concreet uit te werken. Men heeft bewust afstand genomen van de in het verleden bestaande cultuur waarin van bovenaf in de organisatie opdrachten werden gegeven die vervolgens op de werkvloer in de units moesten worden uitgevoerd.

In verschillende gesprekken heeft de ISt kunnen vaststellen dat de afdelingshoofden een belangrijke rol vervullen bij het bevorderen van een andere, meer persoonsgerichte bejegeningcultuur. Zijzelf bevestigen dat de coaching van sommige piw'ers meer energie vergt dan die van andere. Hiervoor is gemeld dat de meeste inrichtingswerkers in 2010 hebben deelgenomen aan de training 'motiverende bejegening'.

Om de nieuwe bejegeningaanpak te borgen, hebben de afdelingshoofden van de units 6 en 7 enkele piw'ers als coach aangewezen. Deze coaches zijn extra getraind. De opzet is verder om jaarlijkse onderhoudstrainingen motiverende bejegening te gaan houden en dit thema als vast onderdeel te laten terugkeren in het teamoverleg en in de functioneringsgesprekken met piw'ers.

Onderdeel van de implementatie van MGW is ook dat de PI Vught een mentorschap zal gaan invoeren. Dit houdt in dat gedetineerden een vaste piw'er krijgen waar zij met vragen en problemen terecht kunnen. Ten tijde van het inspectiebezoek waren er nog geen piw-mentoren. De geïnterviewde gedetineerden gaven aan de komst van mentoren toe te juichen.

Artikel 74 van de Penitentiaire beginselenwet schrijft voor dat de directeur van de inrichting zorg draagt voor een regelmatig overleg met de gedetineerden. De units 6 en 7 hebben elk een afzonderlijke gedetineerdencommissie die periodiek overlegt met de directie van de unit en met afdelingshoofden. Elke afdeling heeft een afgevaardigde in de gedetineerdencommissie.

Oordeel

Bejegening

Uitvoering

Beleid

Check

De ISt is van oordeel dat de bejegeningpraktijk overwegend, maar niet volledig aan de verwachtingen voldoet. Hoewel de piw'ers de gedetineerden gemiddeld genomen normaal en vriendelijk bejegenen, heeft de ISt toch ook aanzienlijke verschillen in bejegeningshouding vastgesteld.

Er is slechts in beperkte mate sprake van expliciet bejegeningbeleid. Landelijk is dat in het kader van MGW geformuleerd, maar de PI Vught heeft dat landelijke beleid nog niet specifiek voor de eigen locatie uitgewerkt. Ook was er nog geen piw-mentoraat ingevoerd. Positief is de ISt over de manier waarop de inrichting de bejegeningfilosofie van MGW borgt. Niet alleen sturen de hoofden van de verblijfsafdelingen hier actief op, ook het aanwijzen van coaches en het vast agenderen van 'motiverende bejegening' dragen bij aan het bestendigen van de nieuwe persoonsgerichte aanpak.

Aanbeveling

Ontwikkel een concrete en gedragen visie op de bejegening van gedetineerden in de PI Vught die aansluit bij de bejegeningfilosofie van MGW.

3.3 Rapportage en documentatie

Criterium

De Ist verwacht dat de inrichting een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat de inrichting informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in TULP-Selectie en dat de leiding van de inrichting de kwaliteit van rapportages bewaakt. Van iedere gedetineerde dient de inrichting tevens een penitentiair dossier aan te leggen met onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d.

Bevindingen

De piw'ers op de verblijfsafdelingen rapporteren bijzonderheden omtrent gedetineerden in de zogenaamde dagrapportages, die deel uitmaken van TULP-Selectie. Niet alle piw'ers zijn even vaardig in het rapporteren. De afdelingshoofden zien erop toe dat de piw'ers regelmatig rapporteren, maar zij doen dat verschillend. De een verwacht toch wel dat om de paar dagen wordt gerapporteerd, ook als er geen bijzonderheden te melden zijn. De ander vindt het voldoende dat piw'ers uitsluitend rapporteren als daartoe aanleiding is.

De PI Vught heeft met ingang van januari 2011 op alle units een Multi Disciplinair Overleg (MDO) ingevoerd. Dat kwam in de plaats van het zg. gedetineerdenberaad dat eerder onder leiding van een unitdirecteur plaatsvond. Doel van het MDO is onder meer te adviseren over het detentietraject van gedetineerden en om het verblijf in de PI Vught te monitoren. Een gedetineerde wordt binnen tien dagen na binnenkomst voor de eerste keer besproken in het MDO. Vervolgens vindt iedere zes weken een bespreking plaats. Vaste deelnemers aan het overleg zijn een afdelingshoofd van de unit (voorzitter) piw'ers van de verschillende afdelingen, een mmd'er, een BSD-medewerker, activiteitenbegeleiders, een vertegenwoordiger van de medische dienst en een psycholoog. De verschillende dienstvakken, waaronder piw'ers van de verblijfsafdeling, rapporteren aan het MDO. Daartoe is een rapportagemodule ontwikkeld binnen het informatiesysteem TULP-Selectie.

De werkwijze van het MDO is gedocumenteerd. Aan de opzet en aan de voorbereiding van de invoering ervan is in de loop van 2010 veel aandacht besteed. De opzet is om de nieuwe werkwijze in april 2011 te evalueren en zonedig bij te stellen.

De afdelingshoofden zien toe op de kwaliteit van de piw-rapportages.

Ook het BSD bewaakt de tijdigheid van de rapportages en de kwaliteit ervan. Zonodig stuurt het BSD rapportages terug. Zowel BSD als afdelingshoofden vinden dat de kwaliteit van rapporteren verbetering behoeft; zowel taalkundig als inhoudelijk.

Het BSD is verantwoordelijk voor het bijhouden van het elektronisch penitentiair dossier van gedetineerden. Daarin leggen BSD-medewerkers relevante gegevens omtrent het verblijf van gedetineerden vast. Het BSD klaagt over de traagheid van het elektronisch dossier en over de gebruiksonvriendelijke manier waarop het dossier geraadpleegd dient te worden. Het BSD houdt tijdens het verblijf een afzonderlijk, papieren inrichtingsdossier bij. Relevante documenten worden eerst in het inrichtingsdossier opgeslagen en pas bij het vertrek uit de inrichting in het elektronisch dossier gescand.

Oordeel

Rapportage

Uitvoering

Beleid

Check

Hoewel er formats en richtlijnen zijn met betrekking tot de rapportage over gedetineerden, is de kwaliteit van de rapportages door piw'ers voor verbetering vatbaar, zowel taalkundig als inhoudelijk. Dat is belangrijk, omdat het nieuwe MDO in het kader van de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden die centraal staat in MGW, een steeds belangrijkere rol zal gaan vervullen. Het BSD stuurt wel op de kwaliteit van de rapportages. De afdelingshoofden doen dat ook, maar onderling verschillend.

Aanbeveling

Investeer in de verbetering van de schrijf- en rapportagevaardigheid van het executieve personeel en breng lijn in de sturing hierop.

3.4 Conclusie

De omgang met gedetineerden heeft zich de afgelopen jaren in de PI Vught sterk ontwikkeld. Lag in het verleden nadruk op beheersing en strikte naleving van geldende regels, meer en meer is het accent verschoven naar een flexibele, persoonsgerichte aanpak. Deze ontwikkeling correspondeert met de verandering die het landelijke project MGW beoogt. De PI Vught heeft dat landelijke beleid nog niet specifiek voor de eigen locatie uitgewerkt. Ook was er nog geen piw-mentoraat ingevoerd. In het kader van de lokale implementatie van MGW zijn er de afgelopen periode al wel de nodige uitvoeringsstappen gezet, zoals de invoering van de screeningsmethodiek ISS en van het Multidisciplinaire Overleg nieuwe stijl. Het executieve personeel is inmiddels getraind in

‘motiverende bejegening’ van gedetineerden.

Positief is de ISt over de manier waarop de inrichting de bejegening filosofie van MGW borgt. Niet alleen sturen de hoofden van de verblijfsafdelingen hier actief op, ook het aanwijzen van coaches en het vast agenderen van ‘motiverende bejegening’ dragen bij aan het bestendigen van de nieuwe persoonsgerichte aanpak.

Een deel van de piw'ers heeft moeite met de veranderingen en ziet deze als een bedreiging voor de veiligheid en duidelijkheid. Naleving van afgesproken regels staat voor hen voorop, terwijl de directie van de inrichting juist de eigen verantwoordelijkheid van inrichtingswerkers wil stimuleren. Het zijn met name de hoofden van de verblijfsafdelingen die hier een coachende rol dienen te vervullen en dat in de praktijk ook actief doen.

De kwaliteit van de gedragsrapportages over gedetineerden is onder de maat en verdient verbetering. Het belang daarvan wordt nog vergroot doordat het nieuwe MDO in het kader van de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden die centraal staat in MGW, een steeds belangrijkere rol zal gaan vervullen.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in PI Vught. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de fysieke veiligheid van de gedetineerden en het inrichtingspersoneel.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

Criterium

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van artikel 52 lid 4 van de European Prison Rules, de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting.

De laatste jaren is het beleid van de DJI voor brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures voor de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

De inrichting beschikt over een operationele BHV-organisatie. De inrichting is twee jaar geleden begonnen met het terugbrengen van de BHV-organisatie van 618 opgeleide medewerkers naar een professionele eenheid van 65 beveiligers met een hoge graad van opleiding. De PI Vught verwacht hierdoor bij calamiteiten slagvaardiger te kunnen optreden en de kosten van de BHV-organisatie aanzienlijk te reduceren.

Binnen de PI Vught rapporteren medewerkers over incidenten met een veiligheidsrisico en van dergelijke incidenten houdt de inrichting een registratie bij.

De cellen in de PI Vught zijn voorzien van rookmelders en een spreekluisterverbinding. Tijdens haar rondgang door de inrichting constateerde de Inspectie dat vluchtroutes, inclusief nooddeuren, vrij van obstakels waren en waar mogelijk tevens als zodanig werden aangeduid. De BHV beschikt over een tweetal BHV-bussen die zijn uitgerust met ademlucht-toestellen en overig BHV materiaal. Overdag worden deze

BHV bussen ingezet om gedetineerden te transporteren. Bij een alarm begeven de bussen zich direct naar de plaats van het alarm.

Naast het standaard calamiteitenplan van DJI heeft de PI Vught een handboek crisisorganisatie. Dit handboek bevat hanteerbare proces- en beslisschema's die duidelijk aangeven wie wat in welke situatie moet doen. Het handboek is van zeer recente datum en zal beschikbaar komen voor iedereen die betrokken is bij de crisisorganisatie. Voor afdelingshoofden organiseert de directie een workshop om hen vertrouwd te maken met het handboek.

Voor alle gebouwen binnen de PI is een geldige gebruikersvergunning afgegeven. Teneinde te voldoen aan nieuwe landelijke brandveiligheidseisen zijn in de cellingebouwen aanpassingen aangebracht. Dit heeft geleid tot het toekennen van nieuwe gebruikersvergunningen. De verwachting is dat de overige niet-cellingebouwen voor de deadline van 1 juli 2011 aan de gestelde brandveiligheidseisen voldoen. Na het gereed komen van de benodigde brandveiligheidswerkzaamheden zal ook voor deze niet-cellingebouwen een nieuwe gebruikersvergunning aangevraagd worden.

De gebruikersvergunning voor unit 1 loopt tot 1 juli 2011 met een maximale uitloop tot 31 december 2011 (gedoogperiode). Deze unit zal dit jaar worden ontruimd en de gedetineerden zullen worden herplaatst binnen andere units. Unit 1 is een monument en zal een nieuwe bestemming krijgen. Het is nog niet duidelijk welke bestemming dit zal zijn.

Ten tijde van het inspectiebezoek werd de Risico-inventarisatie en –evaluatie (RI&E) geactualiseerd. Zo was de beleids-RI&E al gerealiseerd en liepen een aantal andere deel RI&E's nog. Zodra de RI&E is afgerond kan ook het plan van aanpak, waarin beschreven is op welke termijn welke voorzieningen gerealiseerd worden, volledig beschikbaar komen. De inrichting beschikt over een meerjarenbeleidsplan, waarin voor de BHV een koppeling is gemaakt tussen opleidingen en oefeningen.

Door regelmatig te oefenen stellen leidinggevenden vast of medewerkers over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om calamiteiten te beheersen.

In de eerste helft van 2010 heeft de inrichting, vanwege personeelskrapte, geen prioriteit gegeven aan calamiteitenoefeningen. In de tweede helft van 2010 is de achterstand deels ingelopen. In die periode is ook met externe hulpverleners geoefend. Van de gehouden calamiteitenoefeningen heeft de Inspectie uitvoerige evaluaties ingezien. Uit de

evaluaties blijkt veelal dat mensen weten hoe ze moeten handelen, tevens is er aandacht voor verbeterpunten. De inrichting heeft geen gijzelingsoefeningen georganiseerd. De planning is om dit in 2011 wel te doen.

Oordeel

Calamiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering en de check op de uitvoering voldoen overwegend maar niet volledig. Voor de uitvoering is dit het geval omdat uit evaluaties van oefeningen blijkt dat medewerkers redelijk goed weten hoe te handelen bij een calamiteit, maar dat er ook nog verbetering mogelijk is. Voor de check is dit het geval, omdat er gedurende een deel van 2010 onvoldoende aandacht is geweest voor oefeningen en omdat er al geruime tijd geen gijzelingsoefeningen zijn geweest. Leidinggevenden hebben daardoor (een bepaalde periode) niet vast kunnen stellen of medewerkers over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om calamiteiten te beheersen. Het beleid voldoet volledig. De Inspectie vindt het opstellen van het handboek crisisorganisatie met werkbare proces- en beslisschema's een best practice van de PI Vught.

4.2 Agressiebeheersing

Criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European Prison Rules in artikel 52 en verder aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning-en-controlcyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. De IST beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk om geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden te voorkomen en te beheersen. Ook beoordeelt de IST of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches. De ministeriële Regeling geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen regelen expliciet de toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te

beheersen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde Handboek Intern bijstandsteam (IBT) van DJI. De ISt verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).¹³

Bevindingen

De PI Vught beschikt over een operationele en goed toegeruste IBT-organisatie. Het IBT telt 40 leden en er is voldoende animo voor deelname aan het IBT. Een keer per maand traint het IBT en ook in regionaal verband zijn er met de IBT's van de PI Grave, de PI Tilburg en de PI Breda gezamenlijke trainingdagen. In 2010 is het IBT ruim 150 keer binnen de inrichting ingezet.¹⁴ In negen van de tien gevallen was het niet nodig om geweld toe te passen. Het gebruik van geweldsmiddelen is in de PI Vught voorbehouden aan de leden van het IBT. Het gaat dan om de wapenstok en pepperspray. Uitsluitend leden van het IBT en personeel werkzaam op de LAA en de LABG zijn bevoegd tot het aanbrengen van mechanische middelen. Er is de Inspectie niet gebleken van disproportioneel gebruik van geweld(smiddelen) en mechanische middelen. Binnen de PI Vught heeft de ISt vanuit de verschillende geledingen veel positieve geluiden gehoord over het IBT. Bijzonder is dat de PI Vught een eigen vervoerseenheden heeft die met de inzet van IBT-personeel het transport van gedetineerden van en naar het ziekenhuis en vanuit zorginstellingen verzorgt.

Over de deelname aan het praktisch penitentiair optreden (PPO) waren zowel medewerkers, leidinggevendenden als directie minder tevreden. De directie signaleert dat er door tal van oorzaken onvoldoende aandacht is geweest voor de fysieke weerbaarheid van medewerkers. Bezuinigingen, onderbezetting en de roostersystematiek hebben sport en communicatie geen goed gedaan. Er zijn onvoldoende momenten op de dag waarop een redelijke groep deelnemers vrij gemaakt kan worden voor deze voor het personeel zo belangrijke momenten. Daar komt bij dat medewerkers niet altijd tevreden zijn over de inhoud van het PPO. Dit beeld werd in gesprekken met medewerkers bevestigd. Het trainen op situaties waarin de gedetineerde alle medewerking verleent en geen weerstand biedt, staat volgens personeel te ver af van de werkelijkheid. Hoewel er sprake is van onderbezetting bij de complexbeveiliging en de fysieke weerbaarheid van personeel meer aandacht kan krijgen, stelt de

¹³ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

¹⁴ Begeleiding van gedetineerden tijdens transport is hier niet inbegrepen.

directie dat de bezetting tijdens activiteitenprogramma's voldoende is om risico's van agressie en geweld door gedetineerden te ondervangen. Medewerkers geven aan alert te zijn op situaties waarin zich agressie en geweld voor kunnen doen. Gedetineerden bevestigen dat en voelen zich mede daardoor over het algemeen veilig in de inrichting.

Op het terrein is veel cameratoezicht en de mogelijkheid bestaat om beelden op te slaan ten behoeve van de reconstructie van voorkomende geweldsincidenten. Op een aantal plekken in de inrichting die kwetsbaar zijn voor agressie en geweld ontbreekt cameratoezicht. Het gaat dan om de luchtplaatsen, de werkplaatsen en bepaalde delen van de trappenhuizen. Op de luchtplaatsen en de werkplaatsen is ook altijd personeelstoezicht, maar met name op de luchtplaatsen is aanvullend cameratoezicht volgens personeel geen overbodige luxe. Op de afdelingen is geen cameratoezicht en bestaat hieraan ook geen behoefte. In de bezoekerimte ontbreekt cameratoezicht vooralsnog, maar de inrichting is voornemens dit op korte termijn te realiseren. In de volgende paragraaf wordt hierbij uitvoeriger stilgestaan.

De Inspectie signaleert dat specifiek voor de PI Vught geldt dat de mogelijkheid bestaat dat gedetineerden (van verschillende regimes) elkaar onbegeleid op het terrein treffen. In paragraaf 5.1 gaat de Inspectie nader in op de risico's van dit contact. Hier reeds noemt de IST het risico op agressie en geweld tussen gedetineerden.

De inrichting heeft dienstinstructies opgesteld voor het gebruik van geweld(smiddelen) en mechanische middelen.

Het toetsen van de vaardigheid in het toepassen van deze middelen ligt besloten in de maandelijkse oefeningen door het IBT. Na elke IBT-inzet volgt standaard een rapportage en een evaluatie. De directie ontvangt een overzicht van incidenten waarbij geweld is gebruikt. De wens is om tot een integraal incidentmeldingssysteem voor geweldsincidenten en andere incidenten te komen. De inrichting werkt nu nog met verschillende incidentmeldingsystemen. Er is geen beleid om periodiek incidenten te analyseren teneinde trends te herkennen. Indien desalniettemin van een trend blijkt neemt de inrichting maatregelen om deze te doorbreken.

De directie geeft aan dat er voor personeel dat bij incidenten is betrokken, nazorg geregeld is. Voor complexbeveiligers is er een apart nazorgteam. Piv'ers krijgen nazorg van hun afdelingshoofden die daartoe een speciale opleiding hebben gevolgd. Zoals hierboven is aangegeven, heerst er inrichtingsbreed onvrede over de deelname aan het PPO. De inrichting maakt gebruik van verschillende instrumenten om de vaardigheid in het praktisch penitentiair optreden te toetsen. Het

betreft de fit-kit die de fysieke gesteldheid van de medewerker test, de WBT die de fysieke weerbaarheid test en de Just-fit die beide test. De deelname aan de testen verschilt sterk per unit. Voor de fit-kit varieert dit bijvoorbeeld van 4% bij unit 6 tot 69% bij unit 7. Bij unit 7 blijkt echter slechts 35% van de deelnemers aan de fitkit hiervoor te slagen.

Agressie-
beheersing

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Bij het criterium agressiebeheersing voldoet de uitvoering beperkt. Weliswaar functioneert het IBT goed, maar het (camera)toezicht op plekken die gevoelig zijn voor agressie en geweld kan verbeterd worden. Daarnaast krijgt het PPO onvoldoende aandacht. Uit de slagingspercentages voor de fit-kit blijkt dat een aanzienlijk deel van het personeel onvoldoende is getraind. De check op de uitvoering voldoet daarom overwegend maar niet volledig. Hetzelfde geldt voor het beleid, omdat er nog geen integraal incidentmeldingssysteem is.

Aanbevelingen

- Verbeter het (camera)toezicht op plekken die gevoelig zijn voor agressie en geweld, zoals de luchtplaatsen.
- Realiseer een hogere deelname aan het PPO en aan de testen op fysieke fitheid en weerbaarheid.

4.3 Drugsontmoediging

Criterium

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden is in het gevangeniswezen vaak een probleem. Om die reden heeft DJI in 2008 het drugsontmoedigingsbeleid ingevoerd. De ISt gaat na in hoeverre dit beleid toepassing vindt. Ook in de 'canon' over penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsontmoedigingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5 procent van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden. De ISt is, op basis van artikel 58 lid 8 van de European Prison Rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden, als hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is verder dat ten minste twee inrichtingsfunctionarissen de celinspectie uitvoeren en dat zij aantekening maken van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Ter bestrijding van het gebruik van drugs in de inrichting onderzoekt de zogeheten BAD-afdeling gedetineerden aan het lichaam en de kleding (visitatie) of uitsluitend de kleding (fouillering) bij het betreden van de inrichting. Visitatie vindt plaats bij gedetineerden die zich voor het eerst melden bij de inrichting en bij gedetineerden die op verlof zijn geweest. Gedetineerden die terugkeren naar de inrichting van een bezoek aan de rechtbank of het ziekenhuis worden gefouilleerd. Na afloop van regulier relatiebezoek, dat onder toezicht plaatsvindt, visiteert personeel een bepaald percentage van de gedetineerden. De overige gedetineerden worden gefouilleerd. Na afloop van bezoek zonder toezicht visiteert personeel de gedetineerde altijd. Het bezoek door de advocaat vindt weliswaar ook zonder toezicht plaats, maar na een dergelijk bezoek vindt slechts fouillering plaats.

Omdat het ondanks deze controle toch gebeurt dat er drugs in de inrichting komen, onderwerpt de inrichting gedetineerden aan urinecontroles. Bij binnenkomst krijgen alle gedetineerden een nulmeting om vast te stellen of ze buiten de inrichting drugs gebruiken. Als deze test positief is, ondergaan ze frequent vervolgccontroles om vast te stellen of de waarden afnemen ofwel dat er sprake is van een voortgezet gebruik. Gedetineerden die bij de nulmeting negatieve scores, ondergaan naderhand steekproefsgewijs urinecontroles. Daarnaast zijn er urinecontroles op indicatie en voorafgaand aan en na afloop van verlof.

Het aantal controles binnen de PI Vught op jaarbasis is aanzienlijk. In 2010 zijn er bij de gedetineerden die in de PI Vught verbleven, 8139 urinecontroles afgenomen. Per plaats komt dat in 2010 neer op 13 controles. Het betreft hier cumulatieve gegevens van nulmetingen, controles op indicatie, bij verlof en steekproefsgewijze controles. Het staat echter buiten kijf dat de inrichting met dergelijke aantallen ruimschoots voldoet aan de norm om wekelijks 5 procent van de gedetineerden aan een steekproefsgewijze controle te onderwerpen. Gemiddeld is 7 procent van de controles positief. Opvallend is dat het standaard gevangenisregime met 12,2 procent positieve uitslagen ruim twee keer zoveel positieve uitslagen laat zien als het standaard hvb regime waar 5,9 procent van de uitslagen positief is.

Volgens personeel komen drugs ondanks de controles vooral via het bezoek de inrichting binnen. Verbetering van het toezicht tijdens het bezoek, zodat drugs minder goed kunnen worden overgegeven aan gedetineerden ziet de inrichting dan ook als een effectief middel om het drugsgebruik terug te dringen. Bezoek en gedetineerden zijn door middel van een zogenaamde slangopstelling van het meubilair van elkaar gescheiden. Dit bemoeilijkt het doorgeven van contrabande. De

inrichting is voornemens om het toezicht te verscherpen door in de bezoekruimte camera's te plaatsen. Van de vier in de bezoekruimte aanwezige toezichthouders zal dan een toezichthouder de camerabeelden uitlezen.

Een andere manier om bezoekers te 'ontmoedigen' drugs door te geven is het doen van aangifte bij de politie. De inrichting informeert bezoekers echter niet over deze consequentie voordat zij de inrichting betreden. Ook informeert de inrichting de bezoekers niet over het mogelijk inzetten van drugshonden bij de toegangscontrole. De preventieve werking is daardoor enigszins beperkt. Wat de inrichting wel doet is de bezoekers in een brief informeren dat het aantreffen van drugs kan leiden tot disciplinaire maatregelen tegen de gedetineerde en dat bezoekers de toegang tot de inrichting kan worden geweigerd. Zoals ook in paragraaf 2.6 is gemeld, stuurt de inrichting deze brief niet naar alle bezoekers van een gedetineerde, maar uitsluitend naar de door de gedetineerde aangewezen contactpersoon.

De Ist acht het niet onwaarschijnlijk dat drugs ook op een andere wijze aan gedetineerden worden doorgegeven. Op het terrein zijn zoals eerder gemeld ook enkele tbs-units gehuisvest. De tbs'ers ontvangen onbegeleid bezoek op de eigen kamer en kunnen daarna op het terrein direct of indirect in contact komen met gedetineerden.¹⁵

De PI Vught volgt het landelijk drugsontmoedigingsbeleid. Er is een dienstinstructie voor urinecontroles en ook een voor het fouilleren en visiteren van gedetineerden. Wat opvalt in deze laatste instructie is dat de procedures na een bezoek aan de rechtbank en het ziekenhuis niet beschreven zijn. Wel staat er dat na een transport en een verblijf van meer dan zes uur buiten de inrichting de gedetineerde gevisiteerd wordt. Dit lijkt voor wat betreft het bezoek aan de rechtbank en het ziekenhuisbezoek niet in overeenstemming met de praktijk die de Ist aantroft.

De inrichting houdt een registratie bij van het aantal urinecontroles per unit en het percentage positieve urinecontroles per unit. De directie bespreekt de resultaten van de urinecontroles een keer per jaar in het managementteam. Het jaaroverzicht bevat ook een tweetal grafieken. De eerste geeft het aantal controles per maand weer en de tweede het aantal positieve uitslagen per maand. Hierdoor zijn de pieken en de dalen in de positieve uitslagen zichtbaar. Omdat het gecumuleerde gegevens betreft van nulmetingen, controles op indicatie, controles bij verlof en steekproefsgewijze controles leveren deze gegevens echter slechts beperkte informatie over de effectiviteit van het drugsontmoedi-

---

¹⁵ Zie ook paragraaf 5.1 van het rapport.

gingsbeleid. Specifieke gegevens over het aantal positieve uitslagen van steekproefsgewijs afgenomen controles zouden hier meer informatie over kunnen geven.

**Drugs-
ontmoediging**

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De bestrijding van gebruik en invoer van drugs voldoet overwegend, maar niet volledig. De inrichting voert een actief drugsontmoedigingsbeleid door gedetineerden in overeenstemming met het landelijk drugsontmoedigingsbeleid te fouilleren of te visiteren na extern verblijf en na contact met bezoekers. Ook voert het jaarlijks een aanzienlijk aantal urinecontroles uit. Er zijn echter ook verbeterpunten. Zo kan de inrichting bezoekers beter informeren over de controle op drugs en de consequenties van het aantreffen van drugs. Dit sluit aan bij de aanbeveling in paragraaf 2.6 om alle bezoekers van gedetineerden te informeren over de onder meer de bezoekenregels en veiligheidsvoorschriften. Ook heeft de IST zorgen over de contacten tussen justitiabelen van verschillende regimes die niet aan dezelfde controlemaatregelen worden onderworpen. Hierdoor ontstaan mogelijkheden om contrabande, waaronder drugs, over te dragen.

Ook het beleid en de check op de uitvoering voldoen daardoor niet volledig, omdat de inrichting onvoldoende heeft voorzien in beleid en controle om het overgeven van drugs door tbs'ers aan gedetineerden te voorkomen. Voor de check op de uitvoering geldt bovendien dat er weliswaar een goede registratie is van het aantal urinecontroles, maar dat het ontbreekt aan specifieke gegevens over het aantal positieve uitslagen van steekproefsgewijs afgenomen controles.

Aanbevelingen

- Voorkom dat tbs'ers direct of indirect contrabande, waaronder drugs, kunnen overdragen aan gedetineerden.
- Maak het mogelijk om de uitslagen van steekproefsgewijze afgenomen urinecontroles specifiek te monitoren.

4.4 Conclusie

De interne veiligheid binnen de PI Vught is grotendeels op orde. Wel heeft de IST geconstateerd dat de inrichting in de eerste helft van 2010 geen prioriteit heeft gegeven aan calamiteitenoefeningen. Ook zijn er al geruime tijd geen gijzelingsoefeningen geweest. De meeste, maar nog niet alle gebouwen, hebben een gebruikersvergunning.

Er is weinig agressie. Gedetineerden en personeel vinden de PI Vught in dat opzicht een veilige leef- en werkomgeving. De inrichting beschikt

over een professioneel intern bijstandsteam. Zorgpunten met betrekking tot agressiebeheersing zijn de fysieke fitheid en weerbaarheid van het personeel en het ontbreken van voldoende cameratoezicht op sommige voor agressie gevoelige plekken.

De PI Vught voert een actief drugsontmoedigingsbeleid. Er worden veel urinecontroles afgenomen. Een risico vindt de ISt dat justitiabelen van verschillende regimes die aan minder stringente controlemaatregelen worden onderworpen, op het complexterrein contrabande kunnen doorspelen aan anderen.

5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in de PI Vught. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de maatschappijbeveiliging. Daarbij gaat het om afdoende verhindering dat een gedetineerde zich kan onttrekken aan de vrijheidsbeneming en om voldoende weging van maatschappelijke risico's bij het toekennen van vrijheden aan een gedetineerde.

5.1 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht

criterium

Het Nederlandse gevangeniswezen kent een aantal varianten van de daadwerkelijke vrijheidsbeneming waarvan de toepassing voor een groot deel afhankelijk is van het risico op ontvluchting. De twee uiterste varianten zijn de zeer gesloten extra beveiligde inrichting (EBI) en de open zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI). De EBI biedt landelijk huisvesting aan gedetineerden met een extreem vlucht- en/of beheersrisico. De ZBBI huisvest veelal gedetineerden in de laatste fase van hun detentie. Zij kunnen vanuit de ZBBI onder bepaalde voorwaarden deelnemen aan het regulier maatschappelijk verkeer.

Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in 2006 expliciet beleid vastgesteld gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen ter voorkoming van ontvluchting.¹⁶ De Ist ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij zij onderscheid maakt tussen statische en dynamische beveiligingsaspecten.

De Ist betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van DJI verrichte externe security audit (ESA).¹⁷

Bevindingen

Dynamische beveiligingsaspecten

Het betreft hier o.a. de kritische processen luchten, bezoek, celinspectie, aanwezigheidscontrole en urinecontrole. Dit laatste proces is reeds aan de orde geweest in het vorige hoofdstuk. In dit hoofdstuk gaat de

¹⁶ Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008.

¹⁷ Een externe security audit is een systematische doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting.

Inspectie in op de overige vier processen en op de risico's van ongeleide bewegingen van en contacten tussen justitiabelen van verschillende regimes op het terrein van de PI Vught. Daarna komen penitentiare scherpste en het bureau inlichtingen en veiligheid van de PI Vught aan de orde. Het laatste dynamische beveiligingsaspect is het toegangsbeheer van de inrichting waarbij specifiek aandacht is voor de controle van personeel bij de voorportier.

Luchten

De luchtplaatsen van de gevangenis en het hvb liggen aan de binnenzijde van de carrévormige units 6 en 7. Via een dubbel schuifhek met sluiswerking is de luchtplaats van unit 6 van buitenaf te betreden. De post binnenportier (BIPO) bedient de toegangshekken en ziet toe op de bewegingen van en naar de luchtplaats. Tijdens een bezoek van de IST aan deze luchtplaats was er veel verkeer via de sluis. Deze sluis geeft niet alleen toegang tot de luchtplaats, maar ook, na het passeren van het eerste schuifhek, tot het gebouw. In feite is de sluis een kruispunt van enerzijds bewegingen van en naar de luchtplaats en anderzijds van bewegingen door het gebouw van personeel en gedetineerden. De Inspectie constateerde dat er niet altijd sprake is van sluiswerking. Tot twee keer toe stonden beide hekken tegelijkertijd open. Op dat moment had een afdeling voor beperkt gemeenschapsgeschikte gedetineerden (BGG) luchten. Het personeel dat toezicht hield op deze gedetineerden stond niet verspreid over de luchtplaats opgesteld, maar liep gezamenlijk op. Ook bij andere waarnemingen op de luchtplaatsen stond het personeel niet verspreid opgesteld en had het geen dekkend overzicht over de luchtplaats. Het personeel op de luchtplaats van unit 6 hielp tijdens het luchten ander personeel met het verplaatsen van afvalcontainers over de luchtplaats. Deze afvalcontainers alsook andere delen van de luchtplaats controleren personeelsleden niet voorafgaand aan elk luchtmoment. Op de luchtplaats is verder veel lage begroeiing aanwezig zodat het steeds controleren van de luchtplaats een lastige zo niet onmogelijke opgave is.

Op unit 7 waar verschillende afdelingen van het hvb gezamenlijk luchten constateerde de Inspectie dat niet direct na afloop van het luchten geteld wordt. De gedetineerden gaan na het luchten via een gemeenschappelijk trappenhuis naar boven en lopen ieder voor zich naar de eigen afdeling. Aldaar controleert personeel bij het insluiten of de gedetineerden van de eigen afdeling zijn teruggekeerd van het luchten. Ook staat tijdens het luchten de deur naar het trappenhuis open. Gedetineerden zouden dan het gebouw kunnen betreden en naar de eigen of een andere afdeling lopen. Personeel bij de personeelsposities op de afdelingen dient dit dan te signaleren.

De uitvoering van het proces luchten is niet geheel in overeenstemming met de dienstinstructie. Zo dient minimaal een personeelslid zich bij de toegangspoort op te stellen. Personeel blijkt wel goed bekend te zijn met de inhoud van deze instructie, maar er om uiteenlopende redenen niet altijd naar te handelen. Leidinggevend zien er niet actief op toe dat personeel overeenkomstig de instructie handelt. De instructie van het luchten dateert van april 2007 en is niet conform de notitie Penitentiaire Scherppte.¹⁸ Zo schrijft de instructie niet voor dat bij aanvang van het luchten het aantal gedetineerden geteld dient te worden. Ook ontbreekt een bepaling over het vooraf controleren van de luchtplaats.

Bezoek

Voor bezoekproces geldt dat personeel zowel de bezoekers als de gedetineerden voorafgaand aan het bezoek controleert. Bij de uitvoering van beide controles heeft de Inspectie bedenkingen. Zo is er voor gekozen om vrouwelijke bezoekers, waarbij tijdens controle met het metaaldetectiepoortje ter hoogte van de borststreek een alarm afgaat, te controleren met handmatige metaaldetectie apparatuur. Vanzelfsprekend geeft deze ook een alarm, waarmee is vastgesteld dat het metaaldetectiepoortje goed functioneert. Beveiligingspersoneel dient de bezoeker vervolgens zonder nader onderzoek toegang te geven tot het bezoek. De directie heeft voor deze procedure gekozen omdat ze het niet gepast vindt om vrouwelijke bezoekers met een beugel-bh aan een nader onderzoek te onderwerpen. Tijdens de doorlichting van de IST heeft dit tot een veiligheidsincident geleid. Ook de omstandigheid waaronder personeel gedetineerden voorafgaand aan het bezoek controleert is allesbehalve vanzelfsprekend. De inrichting van de locatie waar deze controle plaatsheeft is zeer ongelukkig gekozen. Aan het einde van een nauwe gang zijn twee tegenover elkaar gelegen doorgangen. De eerste doorgang geeft toegang van het inrichtingsterrein tot de gang. De tweede doorgang geeft toegang vanuit de gang tot de bezoekzaal. In de eerste doorgang staat een metaaldetectiepoortje. Gedetineerden dienen piep vrij door dit poortje te gaan. Vervolgens checken ze biometrisch in zodat personeel bij het einde van het bezoek kan vaststellen dat de gedetineerde die naar bezoek ging ook terugkeert uit de bezoekzaal. Doordat de biometrische apparatuur direct achter het metaaldetectiepoortje is opgesteld en traag

---

¹⁸ In de wederhoorreactie heeft de inrichting aangegeven dat er in februari 2011 een nieuwe dienstinstructie voor het luchten is ingevoerd. Deze zou in de lijn zijn uitgezet, maar nog niet via het intranet beschikbaar zijn. De IST ontving tijdens de doorlichting de instructie van 2007 die wel via het intranet beschikbaar was.

werkt ontstaat er een opstopping. Bij groepen tot 24 gedetineerden is het dan voor personeel ondoenlijk om het overzicht te bewaren. Zeker ook omdat de doorgang waarin het metaaldetectiepoortje is opgesteld, tevens de doorgang is die personeel gebruikt om zich naar de personeelskantine te begeven. In deze situatie is het niet ondenkbaar dat gedetineerden niet rechtdoor via de tweede doorgang de bezoekszaal betreden, maar zich elders begeven. Om vast te stellen dat de biometrisch ingecheckte gedetineerden daadwerkelijk de bezoekszaal betreden staat bij de tweede doorgang een personeelslid dat een lijst met namen van gedetineerden afvinkt. Zoals eerder gemeld beschikken de gedetineerden niet over gedetineerdenpasjes dus het enkel noemen van de eigen naam volstaat hier. Indien de biometrische apparatuur storing heeft, valt de inrichting terug op een conventionele procedure waarbij gedetineerden een stempel krijgen. Na afloop van het bezoek controleert personeel dan het stempel met een uv-lamp.

Bij het bezoek betreden eerst de gedetineerden de bezoeksruimte en daarna de bezoekers. Tot 20 minuten voor het einde van het bezoek mogen bezoekers naar binnen. In de bezoeksruimte houden twee piw'ers en twee complexbeveiligers verspreid over drie posten toezicht. Gedetineerden en bezoekers zijn van elkaar gescheiden door een slangopstelling van het meubilair¹⁹. In de bezoeksruimte zijn geen camera's aanwezig. De inrichting is wel voornemens deze op korte termijn te installeren. In de bezoeksruimte staan automaten met drinken en kleine versnaperingen. Bezoekers kunnen hier iets kopen en de inhoud samen met de gedetineerden nuttigen.

Na afloop van het bezoek verlaten eerst de gedetineerden de bezoeksruimte. Zodra biometrisch is vastgesteld dat alle gedetineerden die de bezoeksruimte betraden op de juiste wijze de bezoeksruimte hebben verlaten mogen de bezoekers zich naar de uitgang begeven. Daar ontvangen ze hun identiteitsbewijs dat ze bij het betreden van de inrichting dienden af te geven.

Personeel visiteert steekproefsgewijs de gedetineerden na afloop van het bezoek, de overige gedetineerden worden gefouilleerd. Een automatisch selectiesysteem bepaalt willekeurig of een gedetineerde in aanmerking komt voor visitatie of fouillering. Gedetineerden dienen daarvoor op een knop te drukken. Een test van de Inspectie liet zien dat 7 van de 20 keer tot een visitatie geleid zou hebben. Een tweede personeelslid controleert tijdens de visitatie de kleding van de gedeti-

---

¹⁹ DJI laat in alle penitentiaire inrichtingen slangopstellingen aanbrengen om bezoekers en gedetineerden fysiek van elkaar te scheiden. De "slang" is een lange wand van ongeveer een meter hoog, die vaak door de ruimte slingert. Aan de ene zijde van de wand nemen de bezoekers plaats en aan de andere zijde de gedetineerden.

neerde. Tijdens de visitatie verblijven de overige gedetineerden in een wachtruimte waar geen (camera)toezicht is. De ruimte heeft wel een glazen wand waarachter zich een personeelspost bevindt. Het personeelslid in deze post heeft zicht op de gedetineerden, maar heeft ook andere taken die van hem vragen geregeld een andere kant op te kijken. Ook in de gang bij de visitatie is geen camera. Het personeelslid dat aanwezig was, gaf desondanks aan zich veilig te voelen. Tijdens de visitatie is het personeel met minimaal twee personen. Na de visitatie gaan gedetineerden opnieuw door een metaaldetectiepoortje, maar er vindt geen controle plaats, omdat de bezoekers waar de gedetineerden mee in contact zijn geweest bij de toegang reeds gecontroleerd zijn. Bezoekers zouden dus geen metaalhoudende voorwerpen door kunnen geven. Gelet op de hierboven beschreven controle van bezoekers lijkt deze aanname niet geheel gegrond.

Overigens wijkt deze praktijk af van de dienstinstructies van de inrichting. Zo staat in de diensinstructie voor onderzoek aan kleding en/of lichaam dat alle gedetineerden na afloop van het bezoek gedetecteerd dienen te worden. Voor de verschillende bij het bezoek betrokken posten heeft de inrichting geactualiseerde instructies.

Celinspecties

Uit registraties blijkt dat het personeel regelmatig celinspecties uitvoert. Dit lijkt een verbetering ten opzichte van 2009 toen uit een Externe Security Audit (ESA) van DJI als een van de kritiepunten naar voren kwam dat de dagelijkse celinspecties niet conform de beleidsnota Penitentiare Scherpste worden uitgevoerd en leidinggevend onvoldoende de uitvoering controleren. Ook zijn er vanuit de organisatie zelf kritische geluiden te horen over de uitvoering van celinspecties. Zo geeft personeel aan dat vanwege onderbezetting celinspecties niet altijd doorgaan. Gelet op de voorwerpen die gevonden worden, vindt het personeel dat celinspecties meer aandacht verdienen. Ook komt het voor dat niet twee personeelsleden samen, maar een personeelslid alleen een celinspectie uitvoert. Personeel noemt dit onwenselijk, omdat gedetineerden personeel dan kunnen beschuldigen van vermissingen of vernielingen. Personeel geeft aan dat het gedetineerden informeert over uitgevoerde celinspecties. Gedetineerden spreken dit tegen.

Naast celinspecties controleert personeel ook periodiek overige ruimtes waar gedetineerden verblijven. Voor elke afdeling is een inspectieroooster opgesteld waarin naast de momenten voor reguliere celinspecties controles van overige ruimtes zijn opgenomen. Uit registraties blijkt dat dit met zekere regelmaat ook gebeurt. Voor het uitvoeren van celinspecties zijn actuele dienstinstructies beschikbaar.

Aanwezigheidscontrole

Voor de aanwezigheidscontrole geldt dat het BSD een verplaatsingslijst per unit bijhoudt. Daarop noteert het BSD wat de celcapaciteit is, welke gedetineerden aanwezig zijn en welke gedetineerden (in de loop van de dag) afwezig zijn, bijvoorbeeld omdat zij de rechtbank of het ziekenhuis dienen te bezoeken. Elke mutatie die piw'ers van de afdelingen doorgeven, registreert het BSD. Per unit tellen de piw'ers verspreid over de dag op drie vaste momenten de gedetineerden. Deze aantallen geeft de unit door aan de binnenpost (BIPO). De BIPO vergelijkt de sterkte lijst (aantal aanwezigen) met de verplaatsingslijst. Personeel kan de inrichting pas verlaten als alle aantallen kloppen. Dit systeem bestaat al langere tijd binnen de PI Vught, maar is enige tijd minder goed nageleefd. Aantallen werden toen niet meer consequent doorgegeven en daar werd ook niet actief op gereageerd.

Een ontvluchting van een gedetineerde eind 2010 toonde aan dat de aanwezigheidsregistratie niet goed werd bijgehouden. De betreffende gedetineerde begaf zich aan het begin van de middag naar de arbeid, besloot zich daar niet te melden, maar begaf zich naar de uitgang. Daar deed hij zich voor als personeelslid en verliet ongemerkt de inrichting. Pas aan het einde van de middag werd duidelijk dat hij zich niet meer in de inrichting bevond. Het BSD geeft aan dat de aanwezigheidscontrole nu weer strikt wordt uitgevoerd.

Onbegeleide verplaatsingen

Naast de kritische processen heeft de Inspectie bij deze doorlichting aandacht besteed aan de risico's van onbegeleide verplaatsingen van gedetineerden over het complexterrein. De Ist signaleert hierbij twee risico's. In de eerste plaats zijn er contacten tussen gedetineerden van verschillende regimes mogelijk. Een aantal voorzieningen is namelijk voor gemeenschappelijk gebruik en justitiabelen maken begeleid en onbegeleid gebruik van dezelfde looproutes over het terrein. Naast de eerder genoemde risico's op onderling geweld tussen gedetineerden en de overdracht van drugs ontstaat hierdoor een risico op het overdragen van contrabande die mogelijk ten behoeve van een ontvluchting gebruikt kunnen worden.

Het risico op de overdracht van goederen zou beperkt zijn als voor alle justitiabelen hetzelfde beveiligingsregime geldt. Immers de maatregelen die de inrichting in het kader van de kritische processen treft zouden dan bij een goede uitvoering het bezit van contrabande grotendeels uitsluiten. Het beveiligingsregime is echter niet voor alle justitiabelen op het terrein gelijk. Zo zijn bepaalde controles voor tbs'ers die in de inrichting verblijven, minder stringent dan voor de gedetineerden. Het gaat dan bijvoorbeeld om onbegeleide contacten met bezoek op de

eigen kamer. Tbs'ers met terreinverlof kunnen zich vervolgens onbegeleid over het terrein bewegen. Dit geldt ook voor gedetineerden die in de Inrichting voor Stelselmatige Daders verblijven, gedetineerden die van de eigen unit naar het onderwijs lopen en gedetineerden die vanwege omstandigheden later dan de overige gedetineerden van de eigen afdeling naar de arbeid lopen. Al deze onbegeleide bewegingen maken contacten tussen justitiabelen met verschillende beveiligingsregimes mogelijk.

Een recent incident maakt duidelijk dat in de contacten tussen justitiabelen van verschillende regimes overdracht van goederen plaatsvindt. Tbs'ers bleken bij de wasserij pornografisch materiaal over te dragen aan gedetineerden.

Naast de contacten tussen verschillende groepen justitiabelen schuilt er nog een tweede risico in de onbegeleide verplaatsingen over het terrein. Bij de ontvluchting eind 2010 waarbij de gedetineerde zich als personeelslid voordeed, was er geen goede communicatie tussen de personeelstoppen waartussen de gedetineerde zich (deels) onbegeleid bewoog. Doordat hij tijdelijk niet begeleid werd, kon hij zijn eigen weg gaan en door de gebrekkige communicatie tussen de posten bleef lang onopgemerkt dat hij ontbrak.

In reactie hierop heeft de inrichting inmiddels een aantal maatregelen getroffen. Zo krijgen bezoekers bij het betreden van de inrichting een persoonsgebonden toegangsbewijs dat is voorzien van een pasfoto. Bij het verlaten van de inrichting stellen beveiligingsmedewerkers van een ieder de identiteit vast. Bezoekers dienen het toegangsbewijs en een identiteitsbewijs te tonen en medewerkers de personeelstoppen.

Ook registreert de inrichting de bewegingen van gedetineerden beter. Zo geeft de post waarvandaan de gedetineerde vertrekt aan de post waar de gedetineerde verwacht wordt door dat hij vertrokken is. Indien de gedetineerde zich vervolgens niet binnen een daarvoor gestelde tijd meldt bij de post waar hij verwacht wordt gaat personeel naar hem op zoek. Het dragen van een gedetineerdenpas zou in een dergelijke situatie het zoeken kunnen vergemakkelijken. De inrichting is voornemens deze pas op korte termijn in te voeren.

Ook is het aantal onbegeleide bewegingen beperkt. De hierboven genoemde onbegeleide bewegingen zijn echter nog mogelijk.²⁰

---

²⁰ In het kader van haar wederhoorreactie heeft de PI Vught aangegeven dat "onbegeleide bewegingen altijd onderdeel zullen blijven van de bewegingen binnen de PI Vught".

Penitentiaire scherp

Het begrip penitentiaire scherp leeft sinds de ontvluchting eind 2010 meer in de inrichting. Bij het dienstvak beveiliging spreken medewerkers er eenmaal per maand tijdens het teamoverleg over. Ook in de nieuwsbrief van de inrichting is aandacht voor dit onderwerp. Daarnaast is er een klankbordgroep veiligheid waarin alle dienstvakken vertegenwoordigd zijn en penitentiaire scherp centraal staat.

Binnen de leefafdelingen staat penitentiaire scherp echter minder centraal. Bij werkoverleggen is er niet standaard aandacht voor dit aspect. Ook de uitvoering van met name het luchten laat zien dat penitentiaire scherp nog onvoldoende aandacht krijgt. Zoals hierboven is aangegeven bleek uit de ESA dat leidinggevendenden de naleving van instructies onvoldoende controleren. Ter verbetering van de in de ESA geconstateerde tekortkomingen is een verbeterplan opgesteld. Dit plan gaat ook in op het beter controleren van de uitvoering door leidinggevendenden.

Door het opstarten van de PPC's is er een grote doorstroom van personeel geweest. Dit heeft als positief effect gehad dat personeel gerouleerd heeft. Een uitzondering vormt het personeel in de EBI dat al jaren dezelfde samenstelling heeft.

Van alle incidenten met een beveiligingsrisico vindt rapportage en registratie plaats.

Het dienstvak beveiliging voerde ten tijde van de inspectie een uitgebreide interne beveiligingsaudit uit. Penitentiaire scherp is een belangrijk aandachtspunt tijdens deze audit. Uit de reeds beschikbare rapportage van unit 7 bleek dat de controle op de uitvoering door leidinggevendenden nog steeds te wensen overlaat. Het is de intentie om de verbeterpunten die uit de audit blijken, actief op te pakken en vervolgens de voortgang te monitoren.²¹

Bureau Inlichtingen en Veiligheid

De PI Vught heeft een eigen Bureau Inlichtingen en Veiligheid (BIV) dat oorspronkelijk is opgericht om intern de veiligheidsinformatie te coördineren en extern als aanspreekpunt voor het Gedetineerden Recherche Informatie Punt (GRIP) te fungeren.

Gedetineerden met een hoog vluchtrisico kunnen op de landelijke lijst 'Gedetineerden met een vlucht- en maatschappelijk risico', de zogeheten GVM-lijst, worden geplaatst. Gedetineerden die op de GVM-lijst staan kan de inrichting aan extra toezicht onderwerpen. Dit extra

²¹ In de wederhoorreactie geeft de inrichting aan dat inmiddels gestart is met een training penitentiaire scherp voor alle leidinggevendenden. In de maand mei zal elke leidinggevendende in het team- of werkoverleg penitentiaire scherp als thema bespreken.

toezicht is in de PI Vught bij het BIV belegd. Het gaat dat bijvoorbeeld om het af luisteren van telefoongesprekken, het af luisteren van gesprekken met relatiebezoek en het openen en lezen van brieven. In de PI Vught zijn gedetineerden die op de GVM-lijst staan, ondergebracht in de EBI, de TA, de LAA, de LABG en de BGG afdeling. Doordat de GVM-gedetineerden in de PI Vught verspreid over meerdere units zijn ondergebracht en er relatief veel GVM-gedetineerden in Vught verblijven, is er meer dan in andere inrichtingen behoefte aan een gespecialiseerd bureau dat intern de veiligheidsinformatie coördineert en extern het aanspreekpunt is voor organisaties als het GRIP en de NCTb. Desalniettemin is het hoofdkantoor van DJI voornemens om de taken van het BIV elders onder te brengen. Daarmee zou het BIV van de PI Vught verdwijnen.

Toegangsbeheer

Naast de ingang voor bezoekers van gedetineerden is er een aparte ingang met controlepost voor personeel en overige bezoekers. Overige bezoekers dienen zich in te schrijven op vertoon van een legitimatiebewijs en ontvangen vervolgens een toegangsformulier met pasfoto en een zichtbaar te dragen bezoekerspas. Ook dienen zij piepvrij door het metaaldetectiepoortje te gaan en controleert beveiligingspersoneel met de bagagedoorlichtingsapparatuur meegevoerde goederen. Het personeel dat de controles uitvoert is een combinatie van complexbeveiligers en ingehuurde beveiligers van het externe beveiligingsbedrijf G4S. Niet alle medewerkers hebben een speciale opleiding gevolgd voor het herkennen van x-ray beelden. Zij ontvangen 'training on the job'. De Inspectie constateerde dat bepaalde medewerkers zeer goed en grondig hun werk deden.

Voor regulier personeel dat via deze doorgang toegang tot de inrichting verkrijgt, gelden andere toegangsprocedures. Zij dienen hun toegangspas voor een kaartlezer te houden die aangeeft of zij direct door kunnen lopen of dat zijzelf gecontroleerd dienen te worden met het metaaldetectiepoortje en hun meegevoerde goederen met de bagagedoorlichtingsapparatuur. De Inspectie observeerde dat van de 25 personeelsleden die achtereenvolgens hun pas aanboden aan de paslezer er twee geselecteerd werden voor een aanvullende controle. De overige 23 werden vrijgesteld van controle. De inrichting heeft voor deze werkwijze gekozen omdat het anders bij de ingang tot opstoppingen zou leiden.

Ondanks deze maatregelen blijkt uit interviews met medewerkers dat beveiligingspersoneel door de grote toestroom van personeel niet altijd het overzicht kan bewaren. Personeelsleden die het systeem selecteert

voor een controle kunnen dan onopgemerkt ongecontroleerd doorlopen.

Omdat binnenkort alle personeelsleden per inrichting van DJI op een gelijk tijdstip de dienst dienen aan te vangen, voorziet de inrichting dat de huidige toegangspost in de toekomst nog minder zal zijn toegerust om de personeelsstroom te verwerken. Hierover meer onder statische beveiligingsaspecten.

Statische beveiligingsaspecten

De inrichting is zeer ontevreden over de opzet en inrichting van de huidige toegangspost. Deze post is volgens de inrichting niet toegerust voor de, tijdens piekmomenten, grote stroom van personeelsleden en bezoekers die niet voor gedetineerden komen. Dit zou soms tot chaotische taferelen leiden en er mede debet aan zijn dat een gedetineerde die zich, zoals eerder beschreven, als personeelslid voordeed, de inrichting kon ontvluchten. Overigens gebeurde dit niet tijdens een piekmoment.

Teneinde de toegangspost beheersbaar te houden bekijkt de inrichting de mogelijkheid om de momenteel niet in gebruik zijnde toegangspost van de leegstaande jeugdopvang Den Hey-Acker in gebruik te nemen voor de controle van personeel. Er zouden dan drie toegangsposten in gebruik zijn. Naast de nieuwe post voor het personeel en de bestaande post voor bezoekers van gedetineerden zet de inrichting de huidige post voor personeel en overige bezoekers dan uitsluitend voor overige bezoekers in.

Om te voorkomen dat gedetineerden nog via de personeelsuitgang het terrein kunnen verlaten overweegt de inrichting tourniquets aan te brengen waar personeel bij het betreden en verlaten van de inrichting de personeelspas aan een kaartlezer dient aan te bieden. Dit kan dan de huidige arbeidsintensieve controle bij de uitgang vervangen.

Een ander statisch beveiligingsaspect dat een risico vormt betreft de schuifhekken op het binnenterrein. Deze hekken zorgen op het terrein voor een compartimentering die alleen gecontroleerd opgeheven zou moeten kunnen worden. Dit is bijvoorbeeld het geval als gedetineerden zich naar de arbeid begeven. Nadat de gedetineerden het schuifhek gepasseerd zijn dient dit door de beveiligingspost weer gesloten te worden. De ISt constateerde echter dat dit niet altijd gebeurt. Ook uit intern onderzoek van DJI naar aanleiding van de ontvluchting bleek dat schuifhekken niet altijd (tijdig) gesloten worden. De inrichting is daarom voornemens om de schuifhekken te voorzien van een knop die na indrukken het hek enkele tijd open laat staan waarna het zich automatisch weer sluit. Tevens worden gezichtsherkenkende camera's

aangebracht.

Over de overige statische beveiligingsaspecten is de inrichting tevreden. Medewerkers geven aan dat storingen snel verholpen worden. Periodiek onderhoud van beveiligingsapparatuur en omtrekbeveiliging is in handen van respectievelijk Siemens en Heras.

Oordeel

Beveiliging

Uitvoering

Beleid

Check

Naar aanleiding van de recente ontvluchting heeft de PI Vught een aantal maatregelen getroffen die bijdragen aan een betere beveiliging. Toch constateerde de Inspectie dat de uitvoering van het criterium beveiliging nog beperkt voldoet. Met name het gebrek aan penitentiaire scherpte tijdens het luchten vond de Inspectie opvallend. Het niet toepassen van de sluiswerking, het niet vooraf controleren van de luchtplaats en het gebrek aan overzicht van personeelsleden tijdens het luchten zijn hiervan voorbeelden. Ook de onoverzichtelijke situatie bij de controle van gedetineerden voorafgaand aan het bezoek vindt de Inspectie onwenselijk. Daarnaast draagt de keuze om nog steeds ongebeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein plaats te laten vinden niet bij aan een goede beveiliging. Het risico op het overdragen van contrabande maar ook op het zich tijdelijk elders begeven dan is voorgeschreven blijft hierdoor aanwezig. Verder kan het cameratoezicht op een aantal locaties verbeterd worden. Tenslotte plaatst de Inspectie vraagtekens bij de toegangscontrole van vrouwelijke bezoekers en personeel. De wijze waarop vrouwelijke bezoekers thans gecontroleerd worden, laat alle ruimte tot het de inrichting inbrengen van metalen voorwerpen. Het handmatig aan metaaldetectie onderwerpen van vrouwen met een van metaal voorziene bh is niet afdoende. Daarvoor zijn andere controle-methoden, bijvoorbeeld fouilleren, noodzakelijk. Dit punt is ook bij doorlichtingen van andere penitentiaire inrichtingen aan het licht gekomen en vereist naar de opvatting van de ISt nader landelijk uitvoeringsbeleid. Het grotendeels niet controleren van personeel is evenzeer een risico. Het beleid en de check op de uitvoering voldoen overwegend maar niet volledig. Dat komt met name doordat de instructie voor het luchten gedateerd is en het toezicht door leidinggevenden op een correcte uitvoering van het luchten verbeterd kan worden. Positief is de Inspectie over de uitgebreide interne beveiligingsaudit die de inrichting uitvoert. Ook in het eigen bureau inlichtingen en veiligheid van de PI Vught ziet de Inspectie een duidelijke toegevoegde waarde. Het verdwijnen van dit bureau kan ten koste gaan van de interne coördinatie van

veiligheidsinformatie en de functie van een centraal aanspreekpunt voor organisaties als het GRIP en de NCTb.²²

Aanbevelingen aan de PI Vught

- Breng penitentiaire scherpere structureel onder de aandacht. Zie met name toe op een correcte uitvoering van het luchten en actualiseer gedateerde dienstinstructies.
- Voorkom ongebeide bewegingen van gedetineerden over het terrein die contacten met justitiabelen met een ander beveiligingsniveau mogelijk maken of die gedetineerden de gelegenheid bieden zich (tijdelijk) aan het toezicht te onttrekken.
- Verbeter het cameratoezicht op vanuit beveiligingsoptiek kwetsbare locaties.
- Onderwerp elk personeelslid bij het betreden van de inrichting aan een beveiligingscontrole.

Aanbevelingen aan het hoofdkantoor DJI

- Heroverweeg het voornemen om het bureau inlichtingen veiligheid van de PI Vught op te heffen.
- Stel landelijk geldende instructies op voor de toegangscontrole van vrouwen die een bh dragen die van metaal is voorzien.

5.2 Toekenning verlof

criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële Regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeide verlof, drie vormen van ongebeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkt en zeer beperkt beveiligde

²² De directie van de PI Vught gaf als aanvullende argumenten voor het behoud van de afdeling BIV aan dat de daar werkzame medewerkers bij uitstek in staat zijn om gesprekken van gevaarlijke gedetineerden te interpreteren op basis van voorgaande gesprekken. Zij zijn goed ingevoerd in het netwerk van de gedetineerden die zij monitoren. Bovendien zou het toestaan dat reguliere piw'ers de telefoongesprekken afluisteren, vanuit privacy overwegingen het risico met zich mee brengen dat teveel verschillende medewerkers zich bezighouden met het persoonlijk leven van gedetineerden.

inrichtingen en het incidentele verlot dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Bevindingen

Het bureau Selectie en Detentiebegeleiding bereidt de bespreking van verlofaanvragen en detentiefaseringsvoorstellen in het Multi Disciplinair Overleg van de unit voor. Adviezen van het MDO worden vervolgens in de zogeheten Vrijhedencommissie (VC) besproken. De VC is als onderdeel van de operatie MGW recent in de PI Vught ingevoerd. Het is een inrichtingsbrede commissie onder leiding van de (plaatsvervangend) vestigingsdirecteur, die verder bestaat uit het hoofd Gedetineerdzaken en een BSD-medewerker. De commissie neemt wekelijks beslissingen over adviezen waarin de vestigingsdirecteur zelfstandige bevoegdheid heeft. Verder stelt de commissie onder meer adviezen vast aan de Selectiefunctionaris met betrekking tot verlofverlening, detentiefasering, voorwaardelijke invrijheidsstelling en reïntegratietrajecten.

Als het Openbaar Ministerie een zogenaamde executie-indicator heeft geplaatst, vraagt het BSD stevast het advies van het OM in. Het initiatief voor het aanvragen van verlof berust bij de gedetineerde. Ten behoeve van gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof (AVG), stelt het BSD samen met de gedetineerde een verlofschema op wanneer deze zijn eerste verzoek voor AVG doet. Hoewel de meeste gedetineerden bekend zijn met de mogelijkheid van AVG, wordt niet systematisch geverifieerd of zij daar ook daadwerkelijk gebruik van maken. Hetzelfde geldt overigens voor verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering. Het Bureau Selectiefunctionarissen (BSF) is van mening dat het BSD gedetineerden die hier gelet op de geldende termijnen voor in aanmerking komen, systematisch op zou moeten attenderen.

De werkwijze met betrekking tot het verlenen van of het adviseren over vrijheden aan gedetineerden, is gedocumenteerd in een procesbeschrijving voor zowel het MDO als de VC. In dit document zijn de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende betrokken inrichtingsfunctionarissen helder beschreven.

In het kader van de P&C-cyclus rapporteert de inrichting aan de sectordirectie Gevangeniswezen. In de gehele PI Vught hebben zich zowel in 2009 als in 2010 negen gedetineerden tijdens verlof of transport onttrokken aan de detentie. In beide jaren was dat minder dan de afgesproken maximumnorm van tien gedetineerden.

Toekenning verlof

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het beperkte aantal gedetineerden dat niet is teruggekeerd van verlof, maakt dat er voor de ISt geen aanleiding is voor een nadere analyse van het verlofbeleid. De wijze waarop verlofbeslissingen worden genomen, is in orde. Het handboek Selectie en Detentiebegeleiding van de DJI schrijft voor dat het BSD een algemeen verlofschema opstelt. In de PI Vught wacht men tot de gedetineerde zelf het initiatief neemt. Het zelfde geldt voor verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering. Alles bij elkaar genomen voldoen de uitvoering en het beleid overwegend, maar niet volledig.

De check op de uitvoering voldoet. De inrichting gaat jaarlijks na of het aantal onttrekkingen tijdens verlof of transport binnen een aanvaardbare grens blijft.

Aanbeveling

Voer als werkwijze in dat voor alle gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof, tijdig een verlofschema wordt opgesteld en doe hetzelfde met betrekking tot verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering.

5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

Criterium

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling van kracht geworden. De voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) houdt in dat een gedetineerde na zijn invrijheidstelling een proeftijd heeft waarin hij zich moet houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt hij zich niet aan de voorwaarden dan kan de v.i. worden herroepen. Naast het opleggen van voorwaarden is het ook mogelijk om tijdens de detentie de v.i. uit te stellen of geheel achterwege te laten. In zo'n geval vordert het OM het uitstel of het achterwege laten van de v.i. bij de rechter die over de vordering beslist. Bij dit besluit wordt het gedrag van de gedetineerde in detentie meegewogen: als iemand zich ernstig misdraagt in de inrichting, dan kan de invrijheidstelling worden uitgesteld. Het oogmerk van v.i. is een bijdrage leveren aan het verminderen van de recidive en daarmee aan het vergroten van de veiligheid in de samenleving. Voor DJI is de belangrijkste taak het uitbrengen van advies aan het OM over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de v.i. De ISt beoordeelt de toepassing van de v.i.-regelgeving door de penitentiaire inrichting.

Bevindingen²³

Het landelijke Bureau Selectiefunctionarissen signaleert in TULP-Selectie wanneer de inrichting een v.i.-advies dient voor te bereiden. Vervolgens is de procedure vergelijkbaar met die bij andere onderdelen van het vrijhedenbeleid (zie voorgaande paragraaf). Dat betekent dat het BSD de verblijfsafdelingen en andere relevante disciplines vraagt om een bijdrage te leveren aan de advisering. De deelnemers aan het MDO zetten alle rapportages naast elkaar en brengen een advies uit aan de Vrijhedencommissie. De VC stelt vervolgens het definitieve advies vast. Meestal lukt het om het v.i.-advies tijdig gereed te hebben. Een complicatie is de afstemming met de reclassering, die ook dient te adviseren over de voorwaardelijke invrijheidstelling. De ervaring leert dat met de toedeling van de adviesopdracht via de reclasseringsbalie zoveel tijd is gemoeid, dat de uiteindelijke reclasseringsorganisatie pas op de valreep tot een advies komt.

Gedetineerden in de gevangenisafdelingen van de PI Vught worden met betrekking tot het v.i.-advies gehoord. Hun standpunt wordt opgenomen in het advies. De gedetineerde krijgt bovendien een afschrift van het advies.

Het BSF is niet altijd tevreden over de rapportages uit de PI Vught die ten grondslag liggen aan de v.i.-adviezen. Het zelfde geldt overigens voor de onderbouwing van selectieadviezen bij verzoeken tot overplaatsing van gedetineerden.

De hele procedure is beschreven in een lokale werkinstructie. De VC controleert de kwaliteit en de tijdigheid van de v.i.-adviezen. Het BSF doet dat in tweede instantie nogmaals. Het komt regelmatig voor dat het BSF het advies niet zonder meer overneemt, maar dat er eerst nog nader overleg plaatsvindt.

Oordeel

VI

Uitvoering

beleid

Check

De PI Vught heeft de uitvoering en het beleid met betrekking tot de v.i.-advisering grotendeels op orde. De gedragsrapportages die het v.i.-advies onderbouwen, zijn voor verbetering vatbaar. In paragraaf 3.3 heeft de Ist hierover al een aanbeveling gedaan. De kwaliteit en de tijdigheid van de advisering worden afdoende bewaakt.

²³ In deze paragraaf is tevens gebruik gemaakt van het verslag van het inspectiebezoek d.d. 23-08-2010 aan de PI Vught in het kader van het themaonderzoek naar de voorwaardelijke invrijheidstelling.

5.4 Conclusie

Voor wat betreft de criteria ‘toekenning verlof’ en ‘voorwaardelijke invrijheidstelling’ voldoet de uitvoering overwegend tot volledig aan de normen en verwachtingen van de ISt. Dat is niet het geval bij het criterium ‘beveiligingsvoorzieningen en -toezicht’ waar de uitvoering slechts beperkt voldoet. Hoewel de inrichting naar aanleiding van een recente ontvluchting maatregelen heeft getroffen die bijdragen aan een betere beveiliging, ziet de Inspectie ook nog ruimte voor verbetering. Het gaat dan om de penitentiaire scherpste van het inrichtingspersoneel, die vooral tijdens het luchten in zekere mate ontbrak. Ook de keuze om nog steeds ongeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein plaats te laten vinden is vanuit beveiligingsoptiek niet gelukkig. Het risico op het overdragen van contrabande maar ook op het zich elders begeven dan is voorgeschreven blijft hierdoor aanwezig. Samen met een overbelaste en onoverzichtelijke ingangsvoorziening heeft dit er in december 2010 toe kunnen leiden dat een gedetineerde wist te ontvluchten. Verder vraagt de Inspectie aandacht voor het cameratoezicht op vanuit beveiligingsoogpunt kwetsbare locaties, voor de controle van gedetineerden voorafgaand aan het bezoek en voor de controle van bezoekers en personeel.

Het beleid en de check op de uitvoering met betrekking tot de maatschappijbeveiliging zijn overwegend tot volledig op orde.

6

Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een tweetal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappelijke reïntegratieactiviteiten in units 6 en 7 van de PI Vught. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie in welke mate de inrichting de gedetineerden voorbereidt op hun terugkeer in de vrije samenleving en in welke mate zij inspanning levert om het risico van recidive te verminderen.

6.1 Voorbereiding nazorg

criterium

Artikel 107, lid 4 van de European Prison Rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtsgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Een en ander is uitgewerkt in de instructie 'Werkprocessen mmd' van DJI.

Bevindingen

De PI Vught heeft met verschillende gemeenten een actief samenwerkingsverband om maatschappelijke vervolgvorzieningen goed te laten aansluiten op de detentie. Zo participeert de inrichting in zes regionale veiligheidshuizen, nl. Breda, Den Bosch, Eindhoven, Helmond, Oss en Tilburg. Verder neemt een mmd'er op afroep deel aan het veiligheidshuis voor Roosendaal/Middelburg. Tenslotte is er bestuurlijk overleg met ketenpartners in het Arrondissementaal Justitieel Beraad. Vanuit de gemeenten Eindhoven en Helmond is wekelijks een functionaris in de PI Vught aanwezig voor de nazorg aan individuele gedetineerden op de verschillende leefgebieden. Met de gemeente Vught zijn afspraken gemaakt met betrekking tot het verstrekken van een ID-bewijs aan

gedetineerden.

Het contact met andere, vooral kleinere gemeenten verloopt nog niet altijd even soepel. Dit kwam de Ist in meer onderzoeken tegen.

De PI Vught slaagde er in 2010 in om alle binnenkomende gedetineerden binnen tien dagen te screenen op de leefgebieden die voor de aansluiting op nazorg van belang zijn: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. De inrichting geeft deze informatie door aan de gemeenten waar de gedetineerden naar terugkeren. Die communicatie vindt digitaal plaats door middel van een speciaal ontworpen landelijk informatieplatform (DPAN). Met ingang van 2011 is de werkwijze in die zin veranderd dat gemeenten gegevens die ten behoeve van de nazorg relevant zijn, dienen aan te leveren aan de inrichting. De inrichting meldt daartoe direct na binnenkomst dat een gedetineerde uit de betreffende gemeente is ingesloten. In de praktijk loopt deze nieuwe werkwijze in de PI Vught nog slecht. Gemeenten hebben er nog moeite mee om hun gegevens tijdig en op de juiste manier aan te leveren. Volgens de landelijk voorgeschreven mmd-werkwijze moet een penitentiaire inrichting uiterlijk acht weken voor de ontslagdatum van een gedetineerde een overdrachtsdocument opsturen aan de gemeente van herkomst. In de praktijk lukt dit ook; vaak is het overdrachtsdocument al eerder klaar.

De doelstelling van de PI Vught was dat eind 2010 bij 80% van de gedetineerde alle randvoorwaarden zouden zijn gerealiseerd.²⁴ In dat jaar zijn de volgende resultaten behaald met betrekking het realiseren van nazorgvoorzieningen: 83% van de gedetineerden had bij ontslag uit de inrichting een identiteitsbewijs; 58% had na detentie een inkomen; 82% had huisvesting en voor 26% van de gedetineerden waarvoor dat nodig was, heeft overdracht naar een zorginstelling plaatsgevonden. Bedacht moet worden dat deze succespercentages niet uitsluitend aan de inspanningen van de mmd'ers zijn toe te schrijven. Ook de gevallen waarin de betreffende leefgebieden al op orde waren, zijn namelijk in de cijfers verdisconteerd.

De gedetineerden van unit 6 en van unit 7 waarmee de Ist heeft gesproken, waren tevreden over het contact met de mmd'ers.

De werkwijze voor de mmd'ers is landelijk beschreven. De mmd'ers volgen deze procedure ook. Het hoofd Gedetineerenzaken van de PI Vught houdt daar toezicht op en bespreekt de resultaten periodiek met de mmd'ers.

---

²⁴ Plan van aanpak MGW PI Vught. Versie 5, 1 juli 2010.

Nazorg

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering voldoet overwegend, maar niet volledig. De mmd'ers doen hun werk binnen de PI Vught naar behoren. Dat neemt niet weg dat de samenwerking nog niet met alle gemeenten optimaal is en dat de gemeenten nog moeten wennen aan de nieuwe werkwijze die met ingang van 2011 is ingevoerd. Ook is de inrichting er niet volledig in geslaagd om het streven om bij 80% van de gedetineerden alle nazorg-voorwaarden te realiseren.

Het nazorgbeleid is in instructies en procesbeschrijvingen uit 2008 vastgelegd. Dat beleid is inmiddels echter bijgesteld en niet meer op alle onderdelen actueel.

Het toezicht op het werk van de mmd'ers is voldoende.

6.2 Reïntegratietrajecten

 criterium

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zo veel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid erop gericht zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen.

Bevindingen

In november en december 2009 heeft de IST de PI Vught bezocht in het kader van een themaonderzoek naar het samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive (TR).²⁵ De conclusie van dit themaonderzoek was dat het samenwerkingsmodel in de praktijk niet goed functioneert. Zo worden termijnen voor het opstellen van een reïntegratieplan veelal niet gehaald en worden geïndiceerde gedragsinterventies vaak niet gerealiseerd. Deze problemen golden destijds ook voor de PI Vught en waren ten tijde van het inspectiebezoek nog niet opgelost. Dat komt volgens de betrokken inrichtingsfunctionarissen, omdat er in het

²⁵ *Samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive*. IST, september 2010.

TR staat voor een systematische trajectbenadering op basis van de zogeheten 'What Works' methode met als doel de recidivekans van gedetineerden te verminderen. Daartoe wordt voor gemotiveerde gedetineerden met een strafrestant van minstens vier maanden samen met de reclassering een reïntegratieplan opgesteld.

verlengde van het kritische resultaat van het ISt-onderzoek eerst landelijk tot een andere TR-aanpak gekomen moet worden. De opzet is om daarbij de samenwerking tussen het gevangeniswezen en de reclassering anders te gaan organiseren en om het TR-proces binnen de lokale penitentiaire inrichting beter in andere gedetineerdengerichte processen te integreren. Tot het zover is, volgt men in de PI Vught de huidige landelijk voorgeschreven TR-procedures. Deze zijn inmiddels op onderdelen verouderd.

Door middel van maandrapportages volgt de inrichting de gerealiseerde TR-activiteiten. Deze monitoring vindt plaats op het niveau van het hoofd van het coördinatiebureau Terugdringen Recidive. Deze functionaris onderhoudt ook het contact met de drie reclasseringsorganisaties. Op directieniveau is er uitsluitend bestuurlijk overleg met de regionale verslavingsreclassering (Novadic Kentron) en niet met de andere reclasseringsorganisaties.

(Vak)onderwijs is in de PI Vught een belangrijk onderdeel van het activiteitenaanbod. In paragraaf 3.2 is daar al de nodige aandacht aan besteed. Volgens gedetineerden waarmee de Inspectie heeft gesproken, beschikt de inrichting over het 'beste onderwijs van heel Nederland'. Gedetineerden in de PI Vught kunnen acht verschillende vakopleidings-trajecten volgen. Het onderwijsaanbod wordt in het kader van de operatie MGW nog verder uitgebreid. Zo start binnenkort een project waarbij gebruik wordt gemaakt van e-learning. De inrichting werkt in het kader van het opleidingsaanbod samen met ROC's en branche-organisaties. Sommige gedetineerden volgen een studie aan de Open Universiteit.

Oordeel

Reintegratie

Uitvoering

Beleid

Check

Evenals in andere penitentiaire inrichtingen functioneert het samenwerkingsmodel TR niet naar wens. Dat is de reden waarom de uitvoering met betrekking tot het criterium reïntegratie slechts in beperkte mate voldoet. Daar staat tegenover dat de inrichting veel investeert in onderwijs aan gedetineerden.

De PI Vught volgt de landelijk voorgeschreven procedures in het kader van de voorbereiding van nazorgvoorzieningen voor gedetineerden en in het kader van TR. Deze procedures zijn echter op onderdelen verouderd.

Omdat het oplossen van de problemen met het samenwerkingsmodel TR afhankelijk is van een landelijk verbetertraject, doet de ISt hierover geen afzonderlijke aanbeveling aan de PI Vught. Wel is het in het kader van dat verbetertraject van belang dat de directie van de PI Vught

bestuurlijk overleg gaat voeren met alle drie reclasseringsorganisaties. Immers, de directie van de PI is verantwoordelijk voor de regie op het samenwerkingsproces TR.

Aanbeveling

Entameer bestuurlijk overleg met alle drie reclasseringsorganisaties teneinde het samenwerkingsproces TR beter te laten verlopen.

6.3 Conclusie

De PI Vught heeft een ruim onderwijsaanbod voor gedetineerden en er zijn plannen om dat aanbod nog verder uit te breiden. Ook de medewerkers maatschappelijke dienstverlening verrichten hun taak naar behoren en de PI Vught participeert actief in gemeentelijke veiligheidshuizen in Noord-Brabant. Dat neemt niet weg dat de voorbereiding van gedetineerden op de terugkeer in de vrije samenleving in een aantal opzichten voor verbetering vatbaar is. Het samenwerkingsmodel TR functioneert, evenals in veel andere penitentiaire inrichtingen, niet naar behoren. Ook de samenwerking met sommige, kleinere gemeenten teneinde maatschappelijke vervolgoorzieningen beter te laten aansluiten op de detentie verloopt nog niet optimaal.

7

Bijzondere regimes

De voorgaande hoofdstukken hadden in het bijzonder betrekking op de reguliere regimes (units 6 en 7) in de PI Vught, alsmede op enkele algemene aspecten van de interne veiligheid en de maatschappijbeveiliging op het complex. De Inspectie heeft twee andere units in haar onderzoek betrokken: unit 5, waar de Extra Beveiligde Inrichting (EBI) en de Terroristen Afdeling (TA) zijn gehuisvest, en unit 1 met een Landelijke Afzonderings Afdeling (LAA) en een Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG). Deze bijzondere regimes komen in dit hoofdstuk aan de orde; eerst unit 5 en daarna unit 1. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

7.1 Unit 5 : EBI en TA

Om gedetineerden met een hoog uitbraakrisico en/of een hoog maatschappelijk risico te huisvesten, werden eind tachtiger jaren in vier gevangenissen extra beveiligde afdelingen gerealiseerd, de zogenaamde EBI-afdelingen. Deze opzet bleek echter onvoldoende om uitbraken te voorkomen. Naar aanleiding van een aantal zeer gewelddadige ontvluchtingen is begin negentiger jaren besloten om zeer vlucht- en/of maatschappijgevaarlijke gedetineerden te concentreren in een speciale inrichting binnen een inrichting. In 1993 werd daartoe in de PI Vught een tijdelijke extra beveiligde inrichting (TEBI) ingericht in unit 1. In 1997 verhuisde deze inrichting naar de nieuwgebouwde unit 5 en was de EBI een feit. De EBI is bestemd voor gedetineerden die een extreem vluchtrisico en een onaanvaardbaar maatschappelijk risico vormen. Drie afdelingen van unit 5 zijn bestemd voor EBI-gedetineerden. Ten tijde van het inspectiebezoek waren er zeven EBI-gedetineerden, verdeeld over twee afdelingen. De EBI heeft een bestemming als zowel hvb als gevangenis en er geldt een extra beveiligd regime van beperkte gemeenschap.

In 2006 is in de PI Vught een deel van unit 1 bestemd als TA. Voor plaatsing op een TA komen gedetineerden in aanmerking die zijn verdacht van of veroordeeld voor een terroristisch misdrijf, of gedetineerden die tijdens hun detentie een radicaliserende boodschap verkondigen. In 2009 is de TA van unit 1 naar unit 5 verhuisd. Ten tijde van het inspectiebezoek verbleven vier gedetineerden op de TA van unit 5.

Korte tijd na het inspectiebezoek is een evaluatie van de TA door de Rijksuniversiteit Groningen gepubliceerd.²⁶ Het onderzoek was bedoeld als toetsing van de beleidstheoretische uitgangspunten die ten grondslag lagen aan het TA-concept, en als evaluatie van de uitvoeringspraktijk. In zijn beleidsreactie op de TA-evaluatie heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer bericht de TA in Vught te zullen sluiten. Gelet op de geringe behoefte aan TA-capaciteit zal er alleen nog in de PI De Schie in Rotterdam een terroristenafdeling overblijven.²⁷

7.1.1 Rechtspositie

Bevindingen

Rechtmatige insluiting

Bij binnenkomst van een nieuwe TA- of EBI-gedetineerde is er via het bureau Selectie en Detentiebegeleiding al veel informatie beschikbaar over het gedrag en de achtergrond van de te plaatsen gedetineerde. Het selectievoorstel om een bepaalde gedetineerde in de EBI of op de TA te plaatsen is vooraf besproken in speciale commissies: de selectieadviescommissie EBI en de klankbordgroep TA.

Deze commissies volgen het verloop van het verblijf van de in de EBI en op de TA geplaatste gedetineerden intensief. Maandelijks bespreken zij alle gedetineerden op basis van gedragsrapportages vanuit de PI Vught. De selectieadviescommissie EBI beslist elke zes maanden op basis van een advies van de directeur van de PI Vught over verlenging van het verblijf op de EBI. Daarbij betreft zij ook informatie van derden, zoals het Openbaar Ministerie en het Gedetineerden Recherche Informatie Punt (GRIP).

De klankbordgroep TA kan geen beslissing nemen over het al dan niet verlengen van het verblijf op de TA. Daarover vindt namelijk geen tussentijdse toets plaats. Op de TA verblijvende gedetineerden kunnen pas een jaar voor het einde van hun detentie worden overgeplaatst naar een andere inrichting. Tot die tijd blijven zij op unit 5 zonder de mogelijkheid tot overplaatsing naar een ander regime. De Ist heeft geconstateerd dat dit in de praktijk op problemen stuit, indien een op de TA geplaatste gedetineerde blijkt geeft van deradicalisering terwijl dat bij de medegedetineerden op de afdeling niet of in mindere mate het geval is. De eerdergenoemde TA-evaluatie signaleert dit probleem ook en naar aanleiding daarvan heeft de staatssecretaris van V&J inmiddels

²⁶ Veldhuis, Tinka M. et al., *Terroristen in detentie; evaluatie van de Terroristenafdeling*. Rijksuniversiteit Groningen, oktober 2010.

²⁷ Kamerstukken II, 2010-2011, 29754, nr. 201

besloten om de noodzaak van verder verblijf op de TA periodiek te gaan toetsen. Als er naar verwachting geen risico is op rekrutering en radicalisering van andere gedetineerden, is overplaatsing naar een andere inrichting niet langer uitgesloten.

Huisregels en introductie

Op de EBI en TA krijgen gedetineerden aan de hand van een korte rondleiding een korte uitleg over de gang van zaken op unit 5. Op verzoek kunnen zij inzage krijgen in de huisregels. De huisregels of een verkorte versie van de huisregels zijn niet op cel aanwezig. De huisregels op de EBI zijn recent vernieuwd maar nog niet vastgesteld door DJI. Er wordt al wel gehandeld conform de nieuwe huisregels. Gedetineerden op unit 5 mogen uitsluitend telefoneren met personen waarvan de antecedenten van te voren zijn gescreend. Dit betekent dat het niet mogelijk is om bij binnenkomst een relatie te informeren over de detentie in de EBI of op de TA. Gemiddeld gesproken duurt het een week voordat de antecedenten zijn nagetrokken voor mensen in Nederland en een maand voor mensen in het buitenland.

Op beide afdelingen (EBI en TA) geldt het regime van beperkte gemeenschap met een groepsgrootte van maximaal vier personen. De vestigingsdirecteur beslist per gedetineerde welke groepsgrootte het meest geschikt is en kijkt daarbij naar het gedrag en het risico. In de praktijk werken de afdelingen met verschillende groepsgroottes, meestal variërend van één gedetineerde tot een groep van twee of drie gedetineerden. Het personeel is altijd in numeriek overwicht.

Activiteitenprogramma

Het activiteitenprogramma op unit 5 is beperkt en vooral individueel van aard. Er is geen mogelijkheid om naar de arbeid te gaan. In het verleden werd arbeid wel aangeboden maar in verband met de scherpe veiligheidsvereisten bleek het niet mogelijk om gepaste arbeid te blijven bieden dat zowel veilig als uitdagend was. De gedetineerden krijgen wel de arbeidsbeloning uitgekeerd waar zij anders recht op zouden hebben.

Om veiligheidsredenen stelt de inrichting de tijden van de activiteiten wekelijks vast waarbij de inrichting geen vast patroon volgt. In de EBI informeert het personeel de gedetineerden in de ochtend over hun activiteitenprogramma van die dag. Op de TA bepaalt het personeel dagelijks, in overleg met gedetineerden, het activiteitenprogramma. Volgens de huisregels brengen gedetineerden in de EBI en op TA, behoudens het luchten, de recreatie, sporten, relatiebezoek of bezoek aan een functionaris, een groot gedeelte van de dag op cel door. Het aantal uren dat een gedetineerde gemiddeld op cel verblijft is dan 21 uur

per dag. Echter, als de EBI en TA niet volledig bezet zijn en wanneer het mogelijk is qua groepsgrootte, krijgen gedetineerden de mogelijkheid om aan extra activiteiten deel te nemen. De facto kwam het er tijdens het inspectiebezoek op neer dat gedetineerden op de TA en op één van de EBI-afdelingen aan een dubbel dagprogramma konden deelnemen en overdag grotendeels buiten de cel konden doorbrengen. Deze gunst waarden gedetineerden op de EBI en TA zeer.

Dagelijks kunnen gedetineerden minimaal 1 uur luchten in een afgeschermdedde luchtkooi met een kleine overkapping. Wekelijks kunnen gedetineerden 2x45 minuten onder begeleiding van een instructeur lichamelijke oefening (ILO) sporten waarvan één keer in de fitnesszaal op de afdeling en één keer in de sportzaal. In de recreatietijd, doorde-weeks 1 uur per dag en twee uur in het weekend, kunnen gedetineerden gebruik maken van de fitnesszaal op de afdeling. Daarnaast staat er op de luchtplaats een tafeltennistafel en hangt er een volleybalnet. Op unit 5 is geen bibliotheek, maar via docenten onderwijs kunnen gedetineerden boeken die ze graag willen lezen bestellen. Het is ook mogelijk om (studie)boeken van buiten de inrichting op te vragen. De inrichting brengt daar geen kosten voor in rekening. Het is mogelijk voor gedetineerden om onderwijs te volgen en een aantal gedetineerden studeert aan de open universiteit. Tijdens recreatie kunnen gedetineerden gebruik maken van een huiskamerachtige ruimte met tv waar ook kranten liggen. Het is voor gedetineerden ook mogelijk om op individuele basis gebruik te maken van de keuken. Gedetineerden geven aan dat activiteiten zelden tot nooit uitvallen.

Accommodatie

De accommodatie van de EBI en TA ziet er nieuw, verzorgd en goed onderhouden uit. De verschillende ruimtes zijn geschilderd in frisse kleuren. De cellen zijn ruim van opzet en hebben een groot raam zonder tralies maar met ijzeren shutters. Het raam biedt uitzicht op een hoge muur waar recent groen tegen is gepland, zodat gedetineerden kunnen zien welk seizoen het is.

Gedetineerden klagen over de luchtkwaliteit op cel; het ventilatierooster bevindt zich achter de radiator; mogelijk daardoor voelt de lucht droog en ontstaan er huidirritaties.

Op iedere cel is een douche, wc en wastafel en bestaat het meubilair uit een bed, kast, stoel en ruim bureau. In de muur zit een radio, een spreek-luister-verbinding en er is een mogelijkheid om een tv aan te sluiten.

Het beddengoed kunnen gedetineerden wekelijks inleveren voor een schone set en kleding wast de inrichting drie keer per week. Ook de afdeling met isoleercellen zit er verzorgd uit. Opvallend is dat de douche

grenst aan de personeelspost van de ISO en dat de afscheiding bestaat uit een glazenwand. Dit waarborgt niet de privacy van de gedetineerde tijdens het douchen.

Voeding en winkel

Gedetineerden op de EBI en TA krijgen dezelfde voeding als de rest van de inrichting. Via de bestellijst van de winkel kunnen gedetineerden, tot maximaal €100 per week, producten aanschaffen. Tijdens recreatietijd krijgen gedetineerden de mogelijkheid om op individuele basis de keuken te gebruiken om zelf een maaltijd te bereiden. Bepaalde producten uit de winkel, zoals glaswerk en blik, mogen gedetineerden niet op cel houden maar bewaart het personeel. Bijvoeding is volgens de gedetineerden noodzakelijk, omdat vooral de warme maaltijd van de inrichting, bijvoorbeeld voor gedetineerden die aan sport doen, niet voldoende voedzaam is. Verder is er behoefte aan meer vegetarische producten op de bestellijst van de winkel.

Maatschappelijk contact

Wekelijks kunnen gedetineerden in de EBI en op de TA één uur relatiebezoek ontvangen. Dit bezoek moet tenminste een week van te voren zijn aangevraagd. Voor bezoek geldt dezelfde regel als bij telefoneren: de inrichting screent bezoekers vooraf. Indien blijkt dat de bezoeker een strafblad heeft, dan is het niet mogelijk om een bezoekspraak te maken. Per bezoek mogen er maximaal twee volwassenen komen en een kind tot 16 jaar. In tegenstelling tot unit 6 en 7 moet in unit 5 de gedetineerde zelf het bezoek aanvragen. De inrichting maakt van alle gesprekken opnames en het bureau Inlichtingen en Veiligheid (BIV) luistert die ook af. Daarnaast is er sprake van directe observatie. Gesprekken met geprivilegieerd contact zoals bijvoorbeeld met de advocaat vinden plaats achter een glazen scheidingswand. Van deze gesprekken vindt geen opname plaats. In de spreekkamer zit een signalering die rood kleurt als de inrichting het gesprek opneemt en af luistert.

In de EBI vindt het bezoek plaats achter een gesloten glazen scheidingswand. Bij de TA vindt bezoek in beginsel zonder glas plaats, maar aangezien het personeel gedetineerden voorafgaand aan het bezoek en na afloop visiteert verkiesden gedetineerden doorgaans voor bezoek achter glas. In dat geval worden zij namelijk voorafgaande en na afloop van het bezoek alleen gefouilleerd. Dat de gedetineerden op de TA moeite hebben met het stelselmatig visiteren, komt ook in het evaluatieonderzoek van de TA naar voren. Een op de TA verblijvende gedetineerde heeft eens per 6 weken zogenaamd 'knuffelbezoek' waarbij hij zijn kind (één per keer) maximaal vijf minuten mag vasthou-

den. Voor gedetineerden in de EBI is het mogelijk om maximaal één keer per maand bezoek te ontvangen van familie (eerste graad) zonder scheidingswand. Behalve een handdruk bij begroeting en afscheid is fysiek contact ten strengste verboden. Het personeel informeert de gedetineerde vooraf dat bij overtreding van deze regel het bezoek onmiddellijk wordt afgebroken en de gedetineerde rekening moet houden met sancties en/of maatregelen. Bezoekers krijgen voorafgaand aan een bezoek informatie over de specifieke bezoekregels voor unit 5. Deze informatie is ook in het Engels beschikbaar. Tijdens het bezoek is het niet mogelijk om iets te drinken of te eten. Hoewel het personeel bezoekers respectvol benadert, komen volgens gedetineerden de strenge veiligheidsvoorschriften en de kale spreekkamer intimiderend over op hun bezoekers. Daarnaast zijn gedetineerden zeer ontevreden over de beperkte mogelijkheid om fysiek contact te maken. Met name voor gedetineerden met kinderen is de mogelijkheid om slechts een hand te geven de reden om af te zien van bezoek zonder glas. De bezoekdagen en tijden liggen vast en houden geen rekening met schoolgaande kinderen. Het komt daardoor voor dat kinderen vanwege school niet bij hun vader op bezoek kunnen komen. Unit 5 kent geen speciale ouder-kinddagen. De inrichting houdt wel rekening met bezoekers die uit het buitenland komen en kan indien nodig de bezoektijd verlengen met één extra uur.

Gedetineerden kunnen wekelijks 2 x 10 minuten bellen met familie en 1 x 10 minuten met de advocaat. Het is voor gedetineerden in unit 5 alleen mogelijk om vaste nummers te bellen en niet naar mobiele nummers. Aangezien veel mensen tegenwoordig alleen een mobiele telefoon hebben, is dit lastig. Telefonisch contact is verder alleen mogelijk met personen waarvan de inrichting van tevoren de antecedenten heeft gescreend. De advocaat kan ook zelf naar de inrichting bellen. Telefoongesprekken dienen gedetineerde tenminste 24 uur van tevoren schriftelijk aan te vragen. De inrichting neemt, op de geprivilegieerde contacten na, alle telefoongesprekken op en het BIV luistert ze af.

Post van gedetineerden en post aan gedetineerden screent de inrichting. Gemiddeld duurt het negen dagen voordat post is gescreend. Gedetineerden op unit 5 kunnen zich op de hoogte houden van het nieuws via de televisie in de recreatieruimte, kranten (een eigen abonnement is mogelijk) en via de radio op cel. Gedetineerden komen niet rechtstreeks in contact met gedetineerden op andere afdelingen binnen unit 5. Wel is het mogelijk om te corresponderen met gedetineerden op andere units binnen de PI Vught.

Toegang tot zorg

De gedetineerden op de EBI en TA zijn over het algemeen tevreden over de toegang tot zorgverleners. Minder tevreden zijn gedetineerden over het gebrek aan privacy tijdens het bezoek aan de medische dienst vanwege de aanwezigheid van piw'ers. Over het algemeen kunnen gedetineerden bij gezondheidsproblemen snel terecht bij de medische dienst.

Unit 5 heeft een vaste psycholoog. Zij doet elke twee maanden aan elke gedetineerde op unit 5 een hulpaanbod. Echter, niet iedereen maakt daar gebruik van. Voor de gedetineerden op unit 5 is ook een maatschappelijk werker beschikbaar. Die heeft met alle gedetineerden in de EBI en op de TA contact. Veel gedetineerden ervaren deze functionaris als laagdrempeliger dan de psycholoog ("Ik ben toch niet gek?"). De extra aandacht van de psycholoog voor de gedetineerden op unit 5 is mede ingegeven door de zorg over de effecten van de prikkelarme omgeving op deze unit. In 2003 heeft een wetenschappelijk onderzoek plaatsgevonden naar de psychische effecten van een verblijf in de EBI.²⁸ Uit het onderzoek kwam onder andere naar voren dat EBI-gedetineerden verminderd cognitief functioneren en dat de mate van depressiviteit relatief groot is. Gedetineerden die de IST heeft gesproken gaven ook aan dat hun leefwereld op unit 5 wel erg beperkt is. De psycholoog stimuleert de op unit 5 werkzame piw'ers om de gedetineerden te activeren. Om een actievere bejegening te bewerkstelligen is inmiddels een Individueel Handelings- en Activiteitenplan ingevoerd op unit 5. Daarin staat kort beschreven wat de problematiek van elke gedetineerde is en wat daarmee moet gebeuren.

Geestelijke verzorgers komen op unit 5 voor individuele gesprekken. Met religieuze feestdagen kleedt de geestelijke verzorger de spreekkamer feestelijk aan en houdt deze een dienst waar maximaal 4 personen aan kunnen deelnemen. Verder zijn er geen gezamenlijke religieuze diensten of gespreksgroepen in unit 5. De IST heeft met twee gedetineerden op de TA gesproken. Eén van hen gaf aan dat de op de TA verblijvende gedetineerden behoefte hebben aan een gemeenschappelijke gebedsdienst onder leiding van een imam. Dit heeft de inrichting echter niet toegestaan.

²⁸ Kerkhof, A.J.F.M., K.C.M. Ferenschild en E.J.A. Scherder, 'De psychische conditie van gedetineerden in de Extra Beveiligde Inrichting en de afdeling voor Beperkt Gemeenschapsgeschiedte Gedetineerden in PI Nieuw Vosseveld in Vught'. Vrije Universiteit Amsterdam, afdeling Klinische Psychologie, oktober 2003.

Dit onderzoek is mede geëntameerd naar aanleiding van een kritische rapportage van de European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Het CPT had in 1997 een bezoek gebracht aan de EBI die toen nog in unit 1 was gehuisvest.

Disciplinaire straffen en maatregelen

In de EBI en op de TA wordt het schikkingsbeleid, zoals dat in de units 6 en 7 van toepassing is, niet gehanteerd. Gedetineerden in unit 5 kunnen weliswaar worden afgezonderd, maar in de praktijk komt dat bijna niet voor. Als het voorkomt dan hoort de directeur eerst de gedetineerde alvorens hij een straf oplegt.

Klachten

Gedetineerden in unit 5 waren niet allemaal bekend met de commissie van toezicht. De weekcommissaris bezoekt periodiek de unit ook al zijn er geen verzoekbriefjes.

Oordeel

In het algemeen is de rechtspositie van gedetineerden in de EBI en op de TA voldoende gewaarborgd. De gedetineerden zijn zich bewust van de beperkingen van het regime. Omdat het verblijf in een prikkelarme omgeving zoals die van unit 5 negatieve effecten heeft op het psychisch functioneren, valt het te waarderen dat de inrichting, zolang de capaciteit van unit 5 niet volledig wordt benut, gedetineerden in staat stelt om ruimhartig aan activiteiten buiten de cel deel te nemen. De inrichting stimuleert en faciliteert gedetineerden die op een positieve wijze invulling geven aan de dagbesteding door op cel bijvoorbeeld te studeren of met creatieve activiteiten bezig te zijn. Er is ook bijzondere aandacht voor de psychische conditie van de gedetineerden.

De meeste moeite hebben gedetineerden met het gebrek aan contact met de buitenwereld en met name tijdens bezoek van familie waar praktisch geen fysiek contact mogelijk is. Vooral voor vaders met kinderen is dit een beproeving en zelfs een reden om af te zien van bezoek zonder glazen scheidingswand. Ouder-kinddagen zijn op unit 5 niet mogelijk. De ISt heeft begrepen dat vanuit het Psycho Medisch Overleg van unit 5 het voorstel is gedaan om speciaal voor het contact met kinderen een aangepast belregime mogelijk te maken. De ISt vindt dit een goede suggestie, die aansluit bij artikel 9, lid 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Daarin wordt gesteld dat een kind dat van een ouder of van beide ouders is gescheiden, recht heeft om op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden.

Aanbeveling

Overweeg voor op unit 5 gedetineerde ouders het invoeren van extra telefooncontact met hun kinderen.

7.1.2 Omgang met gedetineerden

Bevindingen

Gedetineerden die op unit 5 binnenkomen zijn voor de plaatsing al gescreend. Het BSD op unit 5 informeert het personeel over de achtergrond van de gedetineerde en veelal is er ook al informatie bekend uit de media. Iedere gedetineerde komt binnen bij de BAD-afdeling. De medische dienst screent de gedetineerden eveneens bij binnenkomst. Nieuw binnengekomen gedetineerden krijgen verder binnen twee weken een bezoek van de psycholoog.

Vanwege de kleinschaligheid van unit 5 en de vaak lange verblijfsduur is het mogelijk dat gedetineerden, ondanks de beperkte contactmomenten gedurende de dag, contact maken met personeel. Een aantal gedetineerden verkiest echter om het contact zo beperkt mogelijk te houden. Over het algemeen zijn de geïnterviewde gedetineerden tevreden over de professionele en correcte wijze waarmee het personeel hen benadert. De geste van het personeel om, wanneer dat mogelijk is, extra activiteiten aan te bieden waarden gedetineerden zeer. Discriminatie is geen issue. Het mentoraat is niet ingevoerd op unit 5. Gedetineerden geven aan dat in de loop der jaren het beleid op unit 5 humaner is geworden en dat de inrichting nu minder 'stuurt' met sancties. Desalniettemin vinden gedetineerden dat als zij iets vragen de standaardreactie van personeel vaak is: 'nee, dat is niet mogelijk in verband met de orde en veiligheid'. De directie stuurt de laatste jaren bewust op meer begeleiding en zorg aan gedetineerden in plaats van alleen een focus op veiligheid en beheersing. Deze omslag is voor het personeel niet altijd eenvoudig, ook omdat zij niet op die manier zijn opgeleid.

De inrichting beschikt over een visiedocument voor unit 5 dat respectvolle bejegening centraal stelt. Een gedetineerde omschreef het verblijf op unit 5 als volgt: "het is prima te doen zolang je maar tegen stress en afzondering kunt en zolang je jezelf goed kunt bezighouden op cel". De meeste gedetineerden weten zich staande te houden door zelf invulling en structuur aan de dag te geven.

Dagelijks maken piw'ers per gedetineerde een rapportage in TULP-selectie. Op basis van deze dagrapportages maken piw'ers periodiek een rapportage die in het teamoverleg ter sprake komt. Deze rapportages vormen de basis voor de maandelijkse rapportages die in de Selectieadviescommissie EBI en in de klankbordgroep TA worden besproken (zie paragraaf 7.1.2.).

Oordeel

De Ist is van mening dat binnen de beperkingen van het regime en de accommodatie op unit 5 de omgang met gedetineerden respectvol en professioneel is. Dat in de loop der jaren de focus van uitsluitend beheersing en veiligheid is verschoven naar ook begeleiding en zorg, heeft een positief effect op het leefklimaat.

7.1.3 Interne veiligheid

Bevindingen

Veiligheid is een van de kernwaarden binnen unit 5; veiligheid van gedetineerden, maar zeker ook van personeel. Bij de opzet en indeling van het gebouw is dan ook duidelijk nagedacht over veiligheidsvraagstukken. De kleine overzichtelijke afdelingen dragen bij aan een beheersbare omgeving waarin het ondanks de specifieke doelgroep relatief veilig werken en verblijven is.

Er gelden strikte regels voor het begeleiden en fouilleren van gedetineerden, die in de praktijk ook worden toegepast.²⁹ De formatieve sterkte van de piw'ers sluit aan bij de bijzondere doelgroep die in unit 5 verblijft. Omdat personeel volgens strakke veiligheidsprocedures werkt, doen zich weinig incidenten voor. Zo is er weinig fysieke agressie tussen gedetineerden onderling en tegen het personeel. Wel voelt personeel zich soms geïntimideerd door gedetineerden. Er is voldoende direct toezicht en ook het indirecte cameratoezicht in unit 5 is dekkend.

De Ist heeft geconstateerd dat er in 2010 niet stelselmatig aandacht voor calamiteitenoefeningen in unit 5 is geweest; er is wel een table-top gijzelingsoefening en een BHV-ontruimingsoefening geweest.

Personeelsleden nemen ongeveer twee keer per maand deel aan een fysieke weerbaarheidstraining. Hoewel dat meer dan gemiddeld is binnen de PI Vught, zouden de piw'ers hier graag nog meer aandacht aan besteden. Enkele personeelsleden zijn lid van het IBT van de PI Vught en oefenen daarmee regelmatig.

Van drugsgebruik is in unit 5 nog nooit gebleken. Indicatoren daarvoor zijn het niet aantreffen van drugs tijdens (cel)controles, het niet vertonen van afwijkend gedrag en de negatieve uitslagen bij urinecontroles. Omdat invoer van contrabande vrijwel is uitgesloten, ondergaan gedetineerden in unit 5 uitsluitend bij binnenkomst een urinecontrole.

²⁹ In het evaluatierapport over de TA in Vught wordt melding gemaakt van het ontbreken van een specifieke dienstinstructie voor TA-personeel. Inmiddels is deze instructie er wel. Voor de EBI was deze er al langer.

Oordeel

Unit 5 heeft een duidelijke focus op veiligheid. Het regime en de personeelsformatie zijn daarmee in overeenstemming. Voor calamiteitenoefeningen is in unit 5 in 2010 echter onvoldoende aandacht geweest.

Aanbeveling

Houd ook in unit 5 voldoende frequent calamiteitenoefeningen.

7.1.4 Maatschappijbeveiliging

Bevindingen

Naast veiligheid staat binnen unit 5 vooral beveiliging centraal. Alles is er op gericht om te voorkomen dat gedetineerden de inrichting weten te ontvluchten. Zo is het contact met de buitenwereld tot een minimum beperkt. Zoals hiervoor al is beschreven, vindt bezoek in beginsel achter glas plaats. Personeel luistert dan mee en fouilleert de gedetineerde voorafgaand aan en na afloop van het bezoek. Één keer per maand bestaat de mogelijkheid om bezoek zonder glas te ontvangen. Er geldt dan wel een aantal aanvullende beveiligingsmaatregelen. Zo visiteert het personeel gedetineerden voorafgaand aan en na afloop van het bezoek en is er cameratoezicht. Ook fouilleert personeel voorafgaand aan bezoek zonder glas de bezoekers.

Ook andere fysieke contacten zijn tot een minimum beperkt. Contact met de advocaat, de geestelijk verzorger, de sportinstructeur, de verpleegkundige en andere inrichtingsfunctionarissen vindt steeds achter glas plaats. Een uitzondering hierop vormt de mogelijkheid om vanuit de personeelsgang die langs de luchtplaats loopt, de gedetineerden door het hek van de luchtkooi een hand te geven. In de praktijk komt dit zo nu en dan voor.

Vervoer van gedetineerden naar locaties buiten unit 5 gebeurt altijd door een speciale veiligheidseenheid. Een uitzondering vormt de op het inrichtingsterrein gelegen tandartspraktijk. De begeleiding geschiedt dan door piw'ers van de eigen afdeling. Personeel ziet om twee redenen graag dat er binnen unit 5 een ruimte met apparatuur voor de tandarts beschikbaar komt. In de eerste plaats omdat een tandartsbehandeling buiten unit 5 een groter beveiligingsrisico heeft dan binnen unit 5. In de tweede plaats omdat vanwege het transport naar de tandarts er tijdelijk geen overig verkeer op die route mogelijk is.

Het biometrisch vaststellen van de identiteit voorafgaand aan en na afloop van transport naar een locatie buiten unit 5 gebeurt door complexebeveiligers die zich achter glas bevinden. Indien de biometri-

sche apparatuur af en toe niet functioneert, bevestigen piw'ers van de afdeling de identiteit van de gedetineerde. Na elk verblijf buiten de inrichting visiteren piw'ers de gedetineerden die op transport zijn geweest.

Wat opvalt binnen unit 5 is het gebrek aan roulatie van uitvoerend personeel. Volgens het personeel zelf is dit een voordeel omdat het lange tijd vergt voordat iemand volledig bekend is met alle procedures binnen unit 5. Bij de start van de TEBI was juist een van de uitgangspunten dat het regelmatig rouleren van personeel de beveiliging ten goede zou komen. Het te lang dagelijks werken met een klein aantal gedetineerden van deze doelgroep zou risico's met zich meebrengen. Volgens de directie wil het personeel van unit 5 echter niet rouleren naar een reguliere unit omdat het dan de zogenaamde EBI-toelage verliest. Omdat de toelage ooit in het leven is geroepen als wervingsprikkel bij de start van de TEBI stelt de directie dat het blijven toekennen daarvan oneigenlijk is.

Wat daarnaast opvalt binnen unit 5 zijn de consequenties van een recente organisatorische wijziging binnen het dienstvak beveiliging van de PI Vught. Voorheen hadden unit 1 en 5 van de PI Vught een eigen eenheid van complexbeveiligers die los stond van de overige beveiligingsorganisatie van de PI Vught. Deze unit is nu een onderdeel van de totale beveiligingsorganisatie geworden en de teamleider van de complexbeveiligers van unit 1 en 5 is niet langer op locatie gestationeerd, maar op afstand in het voorgebouw bij de overige teamleiders beveiliging. Daarbij is er voor gekozen dat hij niet langer deelneemt aan het managementteamoverleg van unit 5. Complexbeveiligers van unit 5 geven aan dat zij hierdoor minder goed op de hoogte zijn van relevante veiligheidsinformatie dan voorheen. Omdat complexbeveiligers mede de deuren en sluisen binnen unit 5 bedienen zien zij hierin een risico.

Oordeel

Unit 5, waar de EBI en de TA zijn ondergebracht, staat niet voor niets bekend als de meest beveiligde penitentiaire inrichting van Nederland. Er is nog nooit een gedetineerde uit deze inrichting ontsnapt. Dat is gelet op de getroffen beveiligingsmaatregelen ook niet verwonderlijk. De Inspectie vraagt zich wel af of de uitvoeringspraktijk binnen unit 5 zich wel nog wel verhoudt tot het beleid dat daar aan ten grondslag zou moeten liggen. Het slechts zeer beperkt rouleren van personeel is daar een voorbeeld van. Tenslotte lijkt het de Inspectie verstandig zorg te dragen voor een goede informatievoorziening aan

de complexbeveiligers in units 5, nu hun teamleider niet langer deelneemt aan het MT van unit 5.

Aanbevelingen

- Faciliteer de roulatie van op unit 5 werkzaam personeel.
- Zorg ervoor dat de complexbeveiligers van unit 5 voldoende worden geïnformeerd over voor hen relevante (veiligheids)kwesties.

7.1.5 Maatschappelijke reïntegratie

Bevindingen

De gerichtheid op maatschappelijke integratie is binnen unit 5 nage-noeg niet aanwezig. Hoewel gedetineerden de mogelijkheid krijgen om een studie te volgen zijn er verder geen gerichte activiteiten die reïntegratie bevorderen en is er geen contact met de reclassering. De gedachte daarachter is dat gedetineerden in de laatste fase van hun detentie van de EBI of TA worden overgeplaatst naar een reguliere inrichting. Die inrichting bereidt hen dan voor op de terugkeer in de samenleving. Een aantal geïnterviewde gedetineerden betreurt het dat er zo weinig aandacht is voor resocialisatie en zouden bijvoorbeeld al contact willen hebben met de reclassering.

Oordeel

Er is nu wel erg weinig oog voor de terugkeer in de samenleving van gedetineerden die in unit 5 verblijven. Deze conclusie trokken ook de onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen die in 2010 de TA hebben geëvalueerd. Succesvolle reïntegratie wordt hierdoor belemmerd en de kans op recidive neemt daardoor toe. De staatssecretaris van V&J heeft in zijn beleidsreactie van 1 april 2011 op het evaluatierapport eveneens het belang onderstreept 'dat de gedetineerden op de TA zoveel mogelijk op een verantwoorde wijze terugkeren in de samenleving'.

7.2 Unit 1 : LAA en LABG

Unit 1 is ondergebracht in het oudste deel van de PI Vught. Dit gebouw heeft de status van monument waardoor aan de buitenzijde geen bouwkundige wijzigingen mogen worden aangebracht. In het verleden fungeerde het gebouw als centrale afzonderingsafdeling voor de PI Vught. Zeventien jaar geleden is het gebouw aangepast tot tijdelijke extra beveiligde inrichting (TEBI) om huisvesting te bieden aan extreem vlucht- en gemeenschapsgevaarlijke gedetineerden. Met de nieuwbouw van unit 5 (EBI) op het Vughtse complex verdween deze functie in 1997;

tussen 2005 en 2008 fungeerde een deel van het gebouw als terroristenafdeling. Mede naar aanleiding van kritiek van de European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) op de gebrekkige ventilatie en het ontbreken van voldoende daglicht in de cellen van unit 1, is de TA in 2008 verhuisd naar unit 5. Vanaf dat moment fungeert unit 1 als landelijke afzonderingsafdeling (LAA) voor gedetineerden die, meestal op grond van ernstige verstoring van de orde en veiligheid, tijdelijk niet plaatsbaar zijn in een reguliere inrichting. Daarnaast is de landelijke afzonderingsafdeling voor beheersproblematische gedetineerden (LABG) in het gebouw ondergebracht. Deze afdeling vangt gedetineerden op die vanwege hun extreem problematische en risicovolle gedrag, voor een langere periode niet in normale inrichtingen kunnen verblijven.

7.2.1 Rechtspositie

Bevindingen

Vrijwel altijd is er sprake van plaatsing vanuit een andere inrichting op unit 1. Aan de plaatsing op de landelijke afzonderingsafdeling en de eventuele verlenging van het verblijf op de LAA ligt een afzonderingsbeschikking ten grondslag van de directeur van de inrichting van herkomst. De selectiefunctionaris beslist of de (verdere) tenuitvoerlegging van die afzondering in de PI Vught gerechtvaardigd is. Gedetineerden op de LAA blijven administratief tot de inrichting van herkomst behoren.

Op de LABG is dat laatste niet het geval. De selectiefunctionaris beslist tot de feitelijke en administratieve overplaatsing van een gedetineerde naar de LABG. De selectiefunctionaris toetst vervolgens om de zes maanden of een langer verblijf op de LABG nodig is. Dat gebeurt op basis van maandelijks gedragsrapportages van de PI Vught.

Bij binnenkomst op unit 1 is er doorgaans al veel bekend is over het gedrag en de achtergrond van de te plaatsen gedetineerde. Vóór plaatsing stelt het BSD deze informatie aan de afdeling beschikbaar. Bij plaatsing op de LAA volgt de eerste week doorgaans een isolatieregime met dito inventaris (overdag: zitkussen, 's nachts: matras en deken); in de tweede week kan dit, afhankelijk van het gedrag, een meer regulier ingerichte cel worden (bed, stoel, bureau).

Op de LAA ontvangen de gedetineerden uitsluitend een mondelinge intake. Op de LABG ontvangen zij daarnaast een uittreksel van de huisregels. Deze mogen ze één dag op cel houden en naar behoefte later opvragen.

Het activiteitenprogramma is beperkt en is op de LAA altijd individueel. De LABG biedt de gedetineerden beperkte gemeenschap. In het laatste

geval kan de groep gedetineerden in theorie vier man sterk zijn, maar in de praktijk werkt de afdeling met een groeps grootte van maximaal drie gedetineerden. Voordat een groep wordt samengesteld kijken de afdelingsmedewerkers eerst naar het gedrag van de individuele gedetineerden en naar de risico's op groepsconflicten.

Het activiteitenprogramma wordt dagelijks in overleg met de gedetineerde samengesteld. Als hij bijvoorbeeld aangeeft niet te willen luchten dan volgt er die dag geen luchtaanbod. Afhankelijk van het gedrag is op de LABG een beperkt aantal extra activiteiten, zoals koken, mogelijk. Deze moet een gedetineerde als het ware 'verdienen'. De benadering op de LABG is dat gedetineerden in kleine stapjes worden beloond voor goed gedrag. Belonen houdt dan in dat een gedetineerde wat extra van cel af mag of bepaalde dingen in groepsverband mag doen.

Feitelijk brengen gedetineerden op de LAA, behoudens het luchten, relatiebezoek of bezoek aan een functionaris, de gehele dag op cel door. Op de LABG is het regime vanwege het aanbod van recreatie en sport wat ruimer. Het luchten vindt plaats in van elkaar afgeschermden luchtkooien op de binnenplaats van unit 1

Helaas is voor de LABG geen geschikte (cel)arbeid meer beschikbaar. Zowel gedetineerden als medewerkers betreuren dit, omdat in het verleden ongeveer 70% van de gedetineerden daaraan deel nam.

Wekelijks is er voor beide afdelingen één uur relatiebezoek mogelijk. Dat gebeurt individueel. Eén keer per twee weken twee uur kan ook. Het bezoek vindt al dan niet achter glas plaats. Bezoek zonder glas betekent voor de gedetineerde altijd visitatie voor en na bezoek. Tijdens het bezoek is er altijd sprake van directe observatie. De gedetineerden zijn tevreden over het verloop van het bezoek, maar de controle van bezoekers kost wel eens veel tijd. Dit heeft echter geen gevolgen voor de bezoekduur; die is netto altijd een uur. Unit 1 kent geen specifieke ouder-kinddagen.

Op de LABG behoort ook sport tot de mogelijkheden. In een recreatiezaal annex huiskamer nabij de bewaarderswacht is wat fitnessapparatuur geplaatst waar onder begeleiding van een instructeur lichamelijke oefening 2 x 45 min. sport mogelijk is. Als een gedetineerde van de LABG aangeeft onderwijs te willen volgen dan kan dat ook. Het recreatieaanbod op de LABG bestaat uit 3 x 2 uur per week recreatie op momenten die de piw'ers aangeven. Individueel koken is dan mogelijk in een af te sluiten keukentje. Zoals gezegd kunnen gedetineerden deze extra faciliteit verdienen met acceptabel gedrag.

Gedetineerden van unit 1 hebben de mogelijkheid om boeken van de bibliotheek te betrekken; zij kunnen daar zelf niet heen. Door middel van een tv op cel kunnen de gedetineerden op de LABG volgen wat er in

de buitenwereld gebeurt. De LAA-gedetineerden hebben de mogelijkheid van een tv op cel pas na verlenging van hun eerste periode van 14 dagen afzondering. Deze faciliteit is dan wel weer afhankelijk van hun gedrag.

Op zowel de LAA als de LABG is er de mogelijkheid om door tussenkomst van personeel privé-was te laten doen.

De accommodatie van de LAA en de LABG is gedateerd. De cellen zijn relatief klein en donker omdat de raampartij, mede door het kleine oppervlak, weinig licht en frisse lucht doorlaat. Gedetineerden geven aan dat de celmuren hier en daar vochtig en beschimmeld zijn, de vloeren gaten vertonen en dat er ook veel kleine beestjes (insecten) zijn. Er zijn weinig ruimtelijke faciliteiten in unit 1. De afdelingsgangen zijn krap waardoor de cellen dicht tegenover elkaar liggen. Soms leidt dit tot ongewenst verbaal contact tussen gedetineerden. De toiletten in de cellen, op de LABG van keramisch materiaal en op de LAA van roestvrij staal, zijn niet afgeschermd waardoor gedetineerden soms in hun privacy worden gestoord. Twee keer per week kan men douchen (LAA) en na deelname aan de sport (uitsluitend LABG) eveneens.

LABG-gedetineerden kunnen wekelijks tot € 100 inkopen bij de winkel en (op beperkte schaal) eten bereiden. Drank en voeding in glas hebben de piw'ers onder hun beheer.

De gedetineerden in unit 1 kunnen een beroep doen op psychomedische zorgverleners. Aan de unit zijn een aparte verpleegkundige en een aparte psycholoog verbonden. De geestelijke verzorging laat zich op verzoek zien, maar van gezamenlijke bezinningsbijeenkomsten, waaronder kerkdiensten, is op unit 1 geen sprake.

De door de Ist geïnterviewde gedetineerden uiten geen klachten over hun contact met piw'ers.

Het begrip maandcommissaris of commissie van toezicht is hen onbekend, maar de commissie van toezicht geeft aan unit 1 geregeld te bezoeken.

Oordeel

In het algemeen is de rechtspositie in unit 1 voldoende gewaarborgd. De gedetineerden zijn zich bewust van de beperkingen van de regimes.

Feitelijk is unit 1 een prikkelarme omgeving waar de dagen hoofdzakelijk individueel en op een tamelijk voorspelbare wijze verlopen. Om die reden is het belangrijk dat functionarissen zich aan gemaakte afspraken houden. Piw'ers van unit 1 slagen daar in.

De Ist heeft echter de meeste moeite met de accommodatie. Die is sterk verouderd, muf en benauwend en heeft de gedetineerden en het personeel weinig (meer) te bieden. Zoals hiervoor al is aangegeven, heeft ook het CPT forse kritiek geuit op de accommodatie toen daar nog

een terroristenafdeling was gehuisvest. Het voornemen is dan ook om unit 1 te sluiten en de daar gehuisveste bijzondere regimes elders onder te brengen.

7.2.2 Omgang met gedetineerden

Bevindingen

Met alle gedetineerden die unit 1 binnenkomen hebben piw'ers snel contact over de gang van zaken op de unit. Zoals hiervoor al is opgemerkt, is vrijwel altijd bekend met welke achtergrond een gedetineerde geplaatst is.

Het intakegesprek dient een tweeledig doel: stoom afblazen door de gedetineerde (vanwege zijn plaatsing op unit 1) en informatieverstrekking over de gang van zaken door de piw'er. Het komt vrij vaak voor dat de piw'ers al bekend zijn met de gedetineerde wegens eerdere plaatsingen in het verleden.

Gedetineerden zijn tevreden over de wijze waarop medewerkers hen benaderen. Discriminatie is geen issue. Het perspectief dat piw'ers méér kunnen bieden, en ook daadwerkelijk bieden als hun gedrag dat toestaat, spreekt aan. Gedetineerden vinden de duidelijkheid en de structuur op unit 1 over het algemeen prettig; “zo weet je waar je aan toe bent”. Piw'ers geven de ISt aan dat hun benadering van gedetineerden de afgelopen jaren is gewijzigd van pure beheersing, met louter functioneel contact, naar bejegening met het oogmerk om de gedetineerde zich zoveel mogelijk bewust te maken van de consequenties van zijn gedrag en opstelling voor het verdere detentieverloop. Met name voor de piw'ers met veel ervaring in unit 1 bleek dit een soms moeilijke omslag.

Bijzonderheden over de gedetineerden rapporteren de piw'ers in TULP-selectie. Verder is er wekelijks een Multidisciplinair overleg. De kerndoelstelling van unit 1 is de gedetineerden toe te leiden naar een milder regime. De ISt heeft duidelijk waargenomen dat de grondhouding van piw'ers daar op gericht is.

Oordeel

De ISt is van mening dat binnen de beperkingen van het regime en de accommodatie op unit 1 de omgang met gedetineerden respectvol en professioneel is.

7.2.3 Interne veiligheid

Bevindingen

Een belangrijke pijler onder unit 1 is de focus op veiligheid. De veiligheid van gedetineerden en medewerkers staat voorop. Bij vrijwel alle handelingen met en voor gedetineerden vindt eerst een beoordeling van de veiligheidsrisico's plaats. Zo vindt bij het gebruikmaken van de keukenfaciliteit op de LABG bijvoorbeeld eerst een grondige inspectie van het keukentje plaats alvorens de gedetineerde daar toe te laten (en in te sluiten). Hetzelfde geldt bij het gebruik van de bezoekruimte (achter glas) en in andere omstandigheden. De gedetineerden weten en accepteren dat deze handelswijze bij het regime hoort en beschouwen unit 1 als veilig om te verblijven. Ondanks deze acceptatie blijft het zaak dat de aandacht van medewerkers niet verslapt. Tijdens de inspectie bleek uit het afluisteren van een gesprek tussen ingesloten gedetineerden op de LABG in de avonduren (schreeuwen over de gang van cel naar cel) dat er mogelijk een steekwapen verstopt zou zijn in het keukentje. Bij nadere inspectie is er inderdaad een zelf gefabriceerd steekwapen gevonden. Dit illustreert dat de gedetineerden op de LABG tot een bijzondere doelgroep behoren die extra veiligheidsvoorzieningen vereist.

Om die reden is ook de formatieve sterkte van de piw'ers van unit 1 relatief hoger dan in reguliere regimes en vinden er intensiever celinspecties plaats.³⁰ Uitgangspunt is te allen tijde een tweemansbenedering van gedetineerden met een individueel regime, met tenminste één extra personeelslid op de achtergrond. Als de piw'ers gedetineerden groepsgeslacht achten, dan kunnen zij met maximaal drie man tegelijk aan activiteiten deelnemen. Daar staan dan drie piw'ers tegenover. De aanwezigheid van mogelijk risicovolle goederen zoals scharen, scheermesjes e.d. is aan de buitenkant van de celdeuren aangegeven. Voordat piw'ers gedetineerden uitsluiten, dienen zij deze goederen door het celluikje over te dragen.

Het indirecte toezicht op de afdeling via camera's is beperkt. Vanuit de statische post is observatie mogelijk van de celgangen. Observatie van het keukentje op de LABG vindt plaats via een monitor in de teamkamer van de piw'ers.

Bij plaatsing ondergaan gedetineerden een urinecontrole (UC). Deze is bedoeld als nulmeting. Indien het resultaat negatief is, volgt geen

---

³⁰ De bezetting van de piw-formatie staat wel onder druk, omdat piw'ers vanwege onzekerheid over de toekomst van unit 1 inmiddels naar andere functies zijn overgestapt. Daarnaast blijkt het erg lastig om piw'ers uit de andere units van de PI Vught te interesseren voor een functie binnen unit 1.

hercontrole. Geen van de gedetineerden was na de eerste UC opnieuw gecontroleerd. Volgens zeggen gebruikten zij ook niet. De piw'ers geven aan dat een hercontrole alleen plaatsvindt op indicatie.

Oordeel

Unit 1 kent een duidelijke focus op veiligheid met een regime en een formatieve sterkte die daarmee in overeenstemming zijn. Die personeelsbezetting staat onder druk vanwege onzekerheid over de nabije toekomst van unit 1; dat maakt de veiligheidssituatie op sommige momenten potentieel kwetsbaar. De overige veiligheidsvoorzieningen dragen ook bij aan die kwetsbaarheid. Zo vindt de IST de indirecte toezichtmogelijkheden van unit 1, aansluitend bij het oordeel over de accommodatie, te gedateerd en beperkt. Daar tegenover staat dat het professionele handelen van medewerkers primair is gericht op veiligheid. Het is de IST gebleken dat dit een humane omgang met de gedetineerden overigens niet in de weg staat.

7.2.4 Maatschappijbeveiliging

Bevindingen

In de inleiding is vermeld dat unit 1 in het verleden heeft gefungeerd als tijdelijke extra beveiligde inrichting. Uit die tijd stamt een aantal voorzieningen dat er op is gericht om het ontvluchten uit unit 1 te voorkomen. Naast de al benoemde personeelssterkte in verhouding tot het aantal gedetineerden en het regime dat primair gericht is op veiligheid, is een deel van de gedetineerden permanent onder de aandacht van het interne Bureau Inlichtingen en Veiligheid (BIV). Dit bureau monitort alle externe contacten van gedetineerden die zijn geplaatst op de landelijke lijst 'Gedetineerden met een vlucht- en maatschappelijk risico', de zogeheten GVM-lijst. Voor de interne, onderlinge contacten die zij onderhouden is deze monitoring niet altijd mogelijk.

Ook de op de LABG verblijvende gedetineerden kunnen -in theorie- aanspraak maken op vrijheden. Gezien hun status (en vaak ook: hun staat van dienst) komt dit echter niet zo vaak voor. Desalniettemin ondersteunen BSD-medewerkers ook de gedetineerden van de LABG bij eventuele verlofaanvragen.

Oordeel

Uit de bevindingen van de IST blijkt dat het zaak blijft dat de medewerkers van unit 1 scherp zijn op gehoorde of geconstateerde afwijkingen van de dagelijkse routine.

Unit 1 is -bijna letterlijk- een oud bastion binnen de PI Vught. Met de

vroegere bestemming van TEBI beschikt het gebouw over bouwkundige voorzieningen en middelen die het risico om te ontvluchten beperken. Al eerder is aangegeven dat de accommodatie gedateerd is, waardoor de naar buiten gerichte veiligheid vooral op het conto komt van het regime, de ervaring van de piw'ers en niet in de laatste plaats de scherpte van het beveiligend personeel. Gegeven de specifieke doelgroep is de PI Vught daarbij extra alert op de externe contacten via het voor deze doelgroep niet onbelangrijke interne Bureau inlichtingen en Veiligheid. Echter, ook voor de doelgroep van unit 1 geldt veelal dat ooit het moment van invrijheidstelling daar is. Gegeven de van gedetineerden ontvangen informatie is het misschien zinvol wanneer gedetineerden bij hun (tijdelijke) plaatsing in unit 1 snel en duidelijk geïnformeerd worden over de mogelijke gevolgen van deze plaatsing voor verlof of v.i.

Aanbeveling

Informeert de gedetineerden op de LABG over de mogelijke consequenties van hun plaatsing voor verlof en v.i.

7.2.5 Maatschappelijke reïntegratie

De gerichtheid op maatschappelijke integratie is binnen unit 1 nagenoeg niet aanwezig. De ISt acht dit begrijpelijk omdat unit 1 binnen het gevangeniswezen een specifieke functie heeft die primair is gericht op de opvang van gedetineerden die in andere inrichtingen voor kortere of langere periode geen perspectief meer hebben. Desalniettemin is het regime er op gericht de gedetineerden weer verder te helpen en geschikt te maken voor een normaal regime, waar wel de nodige aandacht aan reïntegratie kan worden gegeven.

7.3 Conclusie

Unit 5

De PI Vught biedt met unit 5 het gevangeniswezen een uitwijkplaats voor gedetineerden die vanwege een extreem vluchtrisico of hun delictachtergrond een onaanvaardbaar maatschappelijk risico vormen. Vanwege de grote nadruk op beheersing en veiligheid is het activiteitenprogramma beperkt. De accommodatie is van recente datum en goed verzorgd en de faciliteiten zijn goed. In de loop der jaren hebben binnen het regime, naast de primaire focus op veiligheid, zorg en begeleiding meer nadruk gekregen. De inrichting biedt de gedetineerden ruimte voor de individuele ontwikkeling. Gedetineerden waarderen over het algemeen de manier waarop het personeel hen bejegt. Er is ook bijzondere aandacht voor hun psychische conditie.

De meeste moeite hebben gedetineerden met het gebrek aan contact met de buitenwereld en met het vrijwel ontbreken van fysiek contact tijdens bezoek van familie. Een aangepast belregime zou in de behoefte van op unit 5 gedetineerde ouders kunnen voorzien om voldoende contact te kunnen houden met (schoolgaande) kinderen.

Voor wat betreft de beveiliging en de veiligheid beveelt de ISt onder meer aan om ook op unit 5 calamiteitenoefeningen te houden en om roulatie van het executieve personeel te faciliteren.

Unit 1

Unit 1 biedt opvang aan gedetineerden die elders een (te) groot beheersrisico vormen. Piw'ers en kader geven daarbij aan dat hun aanpak zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld van een regime dat puur op veiligheid en beheersing is gericht, naar het aangaan van contact met gedetineerden en het bieden van meer eigen verantwoordelijkheid. Gedetineerden lijken zich bewust van de overwegingen die hebben geleid tot plaatsing in dit regime en waarden overwegend de wijze waarop de aan unit 1 verbonden medewerkers met hen omgaan. De ISt heeft geen afwijkingen aangetroffen van het wettelijk minimum aan regels en faciliteiten. Het is gebouw is gedateerd. De ISt onderstreept daarom het belang van het voornemen om unit 1 binnen afzienbare tijd te sluiten. Als onderdeel van het programma Modernisering Gevangeniswezen is het landelijke voornemen om de huidige op beheersing gerichte regimes, zoals de BGG-afdelingen, de LAA en de LABG af te schaffen en onder te brengen in een zogenaamd beheersregime. De PI Vught maakt zich zorgen over de consequenties daarvan voor de huidige aanpak; een aanpak die tot nu toe zijn succes heeft bewezen.

8

Organisatieaspecten

Van de organisatie beziet de IST die aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces. Dit hoofdstuk gaat in op drie organisatieaspecten: personeelsmanagement, communicatie en integriteit. In de inleiding van dit rapport is aangekondigd dat de vraag in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt, ook in dit hoofdstuk aan de orde komt. Ook in dit hoofdstuk opent elke paragraaf met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

8.1 Personeelsmanagement

Criterion

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Verder moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.³¹

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de planning- en controlcyclus. Prestatie-indicatoren zijn onder meer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim en de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd.

Bevindingen

Eind januari 2011 bedroeg de toegestane personeelsformatie van de PI Vught 858 fte. De feitelijke personeelsbezetting was 830 fte. Bezettingsproblemen doen zich vooral voor bij de complexbeveiliging. Er is daar een structureel personeelstekort van 25-30 fte, dat tijdelijk wordt opgevuld met medewerkers van het beveiligingsbedrijf G4S. Deze medewerkers zijn echter onvoldoende opgeleid en ingewerkt. Dit vergroot de in hoofdstuk 5 gesignaleerde problemen met betrekking tot de beveiliging, met name het toegangsbeheer van de inrichting. De inrichtingsdirectie houdt de vacatures bij de complexbeveiliging aan,

³¹ Bron: European Prison Rules hoofdstuk V, standard minimum rules artikel 47 en verder.

omdat er tengevolge van de vermindering van de celcapaciteit van de PI Vught boventaligheid zal ontstaan.

Door de komende bestemmingsveranderingen en de te verwachten boventaligheid is er de nodige onrust bij het executieve personeel; niet alleen bij de complexbeveiligers, maar ook bij de piw'ers.

De piw'ers in de inrichting maken verder melding van een grote werkdruk, vooral bij ziekte van collega's. Het komt ook wel eens voor dat een piw'er bij afwezigheid van het afdelingshoofd als aanspreekpunt wordt ingezet, maar dan niet wordt vrijgesteld van reguliere piw-taken. De geïnterviewde piw'ers vinden dat niet altijd verantwoord.

In 2010 bedroeg het arbeidsverzuim 6,3%. Dat is lager dan de in het kader van de planning- en controlcyclus met het hoofdkantoor DJI afgesproken doelstelling van 6,5%. Bovendien is het lager dan het ziekteverzuim in 2009: 7,3%.

De geïnterviewde executieve medewerkers waren positief over de coaching die zij van hun leidinggevend ervaren. Wel ontbreekt het de afdelingshoofden soms aan voldoende tijd. Ook zij hebben te maken met een grote werkdruk. De PI Vught heeft geïnvesteerd in de kwaliteit van het middenkader door leidinggevenden deel te laten nemen aan trainingen in het kader van het landelijke project 'Leidinggeven als Professie'. De ISt heeft op verschillende momenten gesignaleerd dat afdelingshoofden actief sturen op het gedrag van piw'ers ten opzichte van gedetineerden. Ook de plaatsvervangend vestigingsdirecteuren bespreken de wijze van aansturing van piw'ers regelmatig met de onder hen ressorterende afdelingshoofden.

Door verschillende geïnterviewden is gerefereerd aan een culturomslag die zich de afgelopen jaren binnen de PI Vught heeft voltrokken. In het verleden deed het inrichtingspersoneel zijn werk vooral op basis van opdrachten vanuit de leiding. Nu doet de leiding juist een beroep op hun autonomie en hun zelfdenkend vermogen. De verwachtingen die leidinggevend en directie hebben met betrekking tot het functioneren van executieve medewerkers zijn beschreven in competentieprofielen.

Deze profielen dienen onder meer als uitgangspunt voor de te voeren functioneringsgesprekken met medewerkers. Met 65% van het personeel is in 2010 een functioneringsgesprek gevoerd. Dat is beduidend minder dan het streefgetal van 95% voor dat jaar. Het is ook minder dan de 76% functioneringsgesprekken in 2009. Een aantal piw'ers waarmee de ISt heeft gesproken, bevestigt dat er in 2010 geen functioneringsgesprek met hen is gehouden.

De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in een aantal landelijke opleidingen voor executieve medewerkers. Zo hebben allen enkele jaren geleden een BHV-cursus gevolgd en hebben de piw'ers deelgenomen aan een training motiverende bejegening. Vervolgtrainingen zijn voorzien. Anders staat het met de mogelijkheden voor medewerkers om opleidingen te volgen die voor hun verdere carrièreverloop van belang zijn. Zo gaven complexbeveiligers aan dat er te weinig gelegenheid wordt geboden om door middel van een MBO-opleiding door te stromen naar een piw-functie. Afdelingshoofden en directie van de PI Vught bevestigen dat men terughoudend is met het faciliteren van niet-functiegebonden opleidingen. De directie heeft in haar wederhoorreactie aangegeven dat de mogelijkheden om vanuit de complexbeveiliging door te stromen naar de binnendienst niet is gestagneerd. De afgelopen twee jaar zijn dertig beveiligers doorgestroomd. De leiding van de betreffende verblijfsafdeling draagt vervolgens zorg voor de wijze waarop de nieuwe medewerker binnen zijn tem wordt opgeleid. Daar komt bij dat de medewerkers beveiliging vanuit het sociaal flankerend beleid de afgelopen twee jaar een opleiding naar keuze hebben kunnen aanvragen.

Bijzonder is dat de PI Vught een afdeling Opleidingen heeft, die niet alleen trainingen en opleidingen voor gedetineerden verzorgt, maar ook beschikt over een team Opleidingen Personeel.

De directie monitort de verzuimcijfers en de functioneringsgesprekken. Dit zijn ook prestatie-indicatoren in het kader van de P&C-afspraken met het hoofdkantoor van DJI.

In 2007 is een onderzoek gedaan naar de werkbeleving onder het personeel van de inrichting. Daarbij is een standaardvragenlijst, de BASAM, afgenomen. BASAM staat voor 'Basisvragenlijst Amsterdam'. De BASAM van 2007 schetst een beeld over de tevredenheid van medewerkers dat niet sterk afwijkt van dat in andere penitentiaire inrichtingen. Wel 'scoort' Vught relatief hoog met betrekking de steun die medewerkers ervaren van hun collega's en hun leidinggevenden. Deze uitkomsten waren destijds voor de directie geen reden om specifieke verbeteracties in gang te zetten met betrekking tot het personeelsmanagement. Bij dit alles moet worden bedacht dat de uitkomsten van de BASAM inmiddels behoorlijk gedateerd zijn.

Personeel

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het personeelsmanagement is grotendeels op orde. Het relatief grote aantal vacatures bij de complexbeveiliging maakt de beveiliging van de inrichting extra kwetsbaar. De inrichtingsdirectie is zich hiervan bewust. In hoofdstuk 5 heeft de ISt al de nodige zorgen geuit over dit aspect van het functioneren van de PI Vught. Positief is de ISt over de actieve coaching van piw'ers door hun afdelingshoofden. Daar staat echter tegenover dat het aantal functioneringsgesprekken achterblijft bij de eigen doelstelling van de PI Vught.

8.2 Communicatie

criterium

De European Prison Rules refereren in artikel 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting.

Bevindingen

De opvattingen van inrichtingsfunctionarissen over de kwaliteit van de verticale communicatie binnen de inrichting wisselen sterk. Leidinggevend en directie wijzen op de periodiek -al dan niet per unit georganiseerde- bijeenkomsten waar belangrijke ontwikkelingen in de PI Vught worden besproken. Ook is er een nieuwskrant op het intranet en een professioneel opgezet tijdschrift 'De Vossenaar'. De executieve medewerkers waarmee de ISt heeft gesproken, oordelen uitgesproken negatief over de interne communicatie. Zij doelen daarbij vooral op operationeel belangrijke informatie, bijvoorbeeld over gewijzigde instructies en regels. Ook de communicatie tussen de verschillende dienstvakken moet in dit opzicht beter. Zo weten gedeteneerden volgens de geïnterviewde medewerkers soms eerder dan zichzelf dat regels binnen de inrichting zijn veranderd.

De communicatie tussen de verschillende units is volgens sommige geïnterviewden eveneens een punt van zorg. Er zou te weinig inhoudelijke afstemming zijn, waardoor het risico bestaat dat de in de verschillende units gehanteerde regels onnodig uit elkaar groeien. Enkelen spreken van een eilandencultuur.

De formele overlegstructuur is beschreven. Die structuur zal bij de invoering van de nieuwe vestigingsstructuur in de PI Vught overigens gaan veranderen. Teamoverleg op de verblijfsafdelingen heeft een aantal maanden in 2010 geen doorgang gevonden. Dat had destijds mede te maken met de deelname van piw'ers aan de eerder genoemde

trainingen motiverende bejegening. Sinds het najaar 2010 vindt wel weer regelmatig teamoverleg plaats. Het aantal deelnemers is echter beperkt. Er worden wel verslagen gemaakt van het teamoverleg die de afwezigen kunnen inzien.

Zoals eerder in dit rapport is gemeld, is met ingang van januari 2011 op alle units een Multidisciplinair Overleg ingevoerd waarin periodiek alle individuele gedetineerden worden besproken. Hoewel er nog weinig ervaring is met dit MDO, zijn verschillende geïnterviewde medewerkers er enthousiast over. De directie is voornemens om de MDO-opzet binnenkort te gaan evalueren en zonodig bij te stellen.

Er is per unit ook een Psychomedisch Overleg. In dat overleg bespreken aan de unit verbonden psychomedische functionarissen gedetineerden die bijzonder zorg behoeven. Het PMO functioneert goed. Alleen administratieve ondersteuning ten behoeve van de coördinatie en verslaglegging ontbreekt.

Oordeel

Communicatie

Uitvoering

Beleid

Check

In een aantal belangrijke opzichten verdient de interne communicatie verbetering. De deelname aan het teamoverleg op de verblijfsafdelingen is onvoldoende. Daar komt bij dat het teamoverleg in 2010 maandenlang heeft stilgelegen. De executieve medewerkers klagen verder over de onvoldoende (snelle) communicatie over aanpassingen van geldende regels. Een zorgpunt is volgens de ISt eveneens dat de verschillende units hun (veiligheids)beleid onvoldoende op elkaar afstemmen. De overlegstructuur, alsmede de inhoudelijke opzet van verschillende overlegvormen is beschreven. Daarmee voldoet het beleid. Het feit dat er zoveel klachten zijn over de communicatiepraktijk, geeft de noodzaak aan om de effectiviteit van de interne communicatie nader te evalueren.

Aanbevelingen

- Evalueer en organiseer de huidige communicatie- en afstemmingspraktijk zodanig dat operationele informatie tijdig en consistent op de werkvloer beschikbaar is en dat de werkwijzen van de verschillende units niet onnodig uit elkaar groeien.
- Stel voldoende deelname aan het teamoverleg op de afdelingen zeker.

8.3 Integriteit

Criterium

Behalve het gegeven dat artikel 77 van de EPR het belang van integriteit benoemt, is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving voor integriteit. Wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de planning-en-controlcyclus van de sector Gevangeniswezen. De IST verwacht integer handelen van iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie in het belang van de medewerkers zelf, de gedetineerden en de organisatie.

Bevindingen

In 2009 hebben zich in de PI Vught zeven integriteitsincidenten voorgedaan waarbij personeel betrokken was. In 2010 waren dat er negen. Het managementcontract met het hoofdkantoor DJI noemt voor deze jaren als na te streven maximum respectievelijk vijf en acht meldingen. De lichte stijging in 2010 ten opzichte van 2009 wijst er volgens de directie niet op dat het personeel het minder nauw neemt met integer gedrag. Desalniettemin zal de directie de ontwikkeling van de integriteitsincidenten in 2011 nauwlettend blijven volgen.

De PI Vught heeft sinds 2002 een vertrouwenscommissie integriteit onder leiding van een externe voorzitter. Verder maken een psycholoog, een maatschappelijk werker en een vertegenwoordiger van de medische dienst er deel van uit. De geïnterviewde leden vinden het werken met een commissie in plaats van met een individuele vertrouwenspersoon een belangrijk voordeel. Er doen zich regelmatig dilemma's voor die onderlinge afstemming wenselijk maken. Meldingen die bij de commissie binnenkomen, hebben vooral betrekking op integriteits- en samenwerkingsproblemen tussen inrichtingsfunctionarissen en niet op grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van gedetineerden. Dat soort incidenten wordt in de hiërarchische lijn opgevolgd. De commissie zet zich in om de komende tijd meer bekendheid te krijgen binnen de inrichting.

Enkele jaren geleden is er naar aanleiding van een onderzoek naar onderlinge agressie en geweld een project geweest, waarbij toen ook in de teamoverleggen over zaken als intimidatie is gesproken. Nu is dat geen standaard agendapunt meer.

De inrichting heeft een actuele interne klachtenprocedure integriteit en past verder de gedragscode toe die DJI voor alle justitiële inrichtingen heeft opgesteld.

Integriteit

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Er heeft zich de afgelopen jaren een beperkt aantal integriteitschendingen voorgedaan in de PI Vught. Het werken met een vertrouwenscommissie met een externe voorzitter in plaats van een individuele vertrouwenspersoon vindt de Ist een 'good practice'.

Al weer enkele jaren geleden is een onderzoek geweest om vast te stellen in hoeverre het personeel zich integer gedraagt. Het lijkt de Ist verstandig om het onderwerp integriteit periodiek onder de aandacht te brengen van het personeel en het belang te onderstrepen om mogelijke misstanden (zodanig anoniem) te melden.

Aanbevelingen

Breng het onderwerp integriteit, zowel in de relatie tussen personeel en gedetineerden als tussen personeel onderling, periodiek onder de aandacht van de inrichtingsmedewerkers.

Evaluatie

Om een goede kwaliteit van de uitvoering van primaire processen te waarborgen is het van essentieel belang om de uitvoeringspraktijk periodiek te evalueren en het beleid en/of de uitvoering naar aanleiding daarvan bij te stellen. In een aantal opzichten doet de PI Vught dat ook. In de P&C-relatie met het hoofdkantoor DJI worden prestatie-indicatoren bijgehouden. Op het terrein van de beveiliging heeft DJI in 2009 een zogenaamde Externe Security Audit in de PI Vught gehouden. Met betrekking tot de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden is de gedetineerdersurvey relevant die DJI in 2007 heeft afgenomen. In datzelfde jaar is ook de BASAM-vragenlijst afgenomen om de werkbeleving onder het personeel van de inrichting te peilden. Ook de RI&E-operatie is een belangrijk evaluatie-instrument om de interne veiligheid te analyseren. Met betrekking tot de bijzondere regimes kan tenslotte de evaluatie van de Terroristen Afdeling worden genoemd, alsmede het voornemen om dit jaar de EBI aan wetenschappelijke evaluatie te onderwerpen.

Een aantal van deze evaluaties is niet door de PI Vught zelf geënta-meerd, maar door het hoofdkantoor DJI. Ook al worden interne procedures en werkprocessen periodiek tegen het licht gehouden en zodanig bijgesteld, er is geen integraal kwaliteitssysteem binnen de inrichting zoals dat bijvoorbeeld in forensisch psychiatrische centra wel het geval is. De Ist geeft de PI Vught in overweging om stappen in de richting van zo'n integraal kwaliteitssysteem te gaan zetten.

Aanbeveling

Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen in de PI Vught en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

8.5 Conclusie

Op een aantal belangrijke zorgpunten na is de ISt overwegend positief over de voor haar relevante organisatieaspecten.

Het personeelsmanagement is grotendeels op orde. Wel zijn er de nodige vacatures bij de complexbeveiliging. Ook blijven jaarlijkse functioneringsgesprekken soms achterwege. Dit neemt niet weg dat leidinggevend en hun medewerkers actief coachen.

De interne communicatie verdient verbetering. De deelname aan het teamoverleg op de verblijfsafdelingen is onvoldoende. De executieve medewerkers klagen verder over de onvoldoende (snelle) communicatie over aanpassingen van geldende regels. Een belangrijk risico is volgens de ISt tenslotte dat de verschillende units hun beleid onvoldoende op elkaar afstemmen.

Er heeft zich de afgelopen jaren een beperkt aantal integriteitschendingen voorgedaan in de PI Vught. De ISt meent dat dit onderwerp periodiek onder de aandacht van de inrichtingsmedewerkers moet worden gebracht.

Een laatste onderwerp van dit hoofdstuk betrof de vraag of de inrichting het gevoerde beleid en de uitvoeringspraktijk wel voldoende evalueert en naar aanleiding daarvan zonodig bijstelt. Hoewel dat in een aantal opzichten het geval is, ontbreekt nog een integraal kwaliteitssysteem.

9 Slotbeschouwing

De PI Vught is een penitentiaire vestiging die zich in verschillende opzichten onderscheidt van andere penitentiaire inrichtingen. De inrichting bestaat uit een aantal aparte gebouwen die zijn verspreid over een omvangrijk complexterrein. Die gebouwen herbergen zeer uiteenlopende regimes. Behalve een regulier huis van bewaring en een reguliere gevangenis, zijn afdelingen en bouwkundige units in gebruik als Extra Beveiligde Inrichting, als Terroristen Afdeling, als Landelijke Afzonderingsafdeling, als Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden en als afdeling voor Beperkt Gemeenschapsgeschikte Gedetineerden. Al deze afdelingen zijn onderwerp geweest van deze inspectie. Daarnaast zijn aparte units bestemd als Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC), als Inrichting voor Stelselmatige Daders en als dependance van de Pompekliniek voor de opvang van tbs-gestelden. Deze laatstgenoemde units heeft de Ist nu niet onderzocht.

De PI Vught is bij uitstek de inrichting waar gedetineerden worden gehuisvest waarvan de opvang elders onaanvaardbare risico's oplevert.

Het is gelet op de bijzondere regimes niet verwonderlijk dat de PI Vught een inrichting is die van oudsher veiligheid, beveiliging en beheersbaarheid hoog in het vaandel heeft staan. Mede onder invloed van de komst van tbs-gestelden naar de inrichting en vooral met de komst van de PPC's is zich een cultuuromslag aan het voltrekken. Meer en meer is het accent in de bejegening verschoven naar een persoonsgerichte aanpak, waarvan naast veiligheid ook zorg een belangrijk onderdeel is. Deze ontwikkeling doet zich in alle onderzochte units voor en correspondeert met de verandering die het landelijke project Modernisering Gevangeniswezen beoogt. Een deel van de piw'ers in de PI Vught heeft moeite met de veranderingen en ziet deze als een bedreiging voor de veiligheid en duidelijkheid. Naleving van afgesproken regels staat voor hen voorop, terwijl de directie van de inrichting juist de eigen verantwoordelijkheid van inrichtingswerkers wil stimuleren.

Het regime en de bejegening in de reguliere gevangenis en het reguliere hvb op units 6 en 7 voldoen overwegend aan de normen en verwachtingen van de Ist. Ook voelen gedetineerden en personeel zich hier veilig. Met betrekking tot de beveiligingsvoorzieningen en het beveiligingstoezicht in de PI Vught is de Ist kritischer. Hoewel de inrichting naar aanleiding van een recente ontvluchting maatregelen heeft getroffen die bijdragen aan een betere beveiliging, acht de Inspectie verdere verbetering nodig. Het gaat dan onder andere om de penitentiaire scherpte van het inrichtingspersoneel. Ook de keuze om nog steeds ongeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein plaats te

laten vinden brengt vanuit beveiligingsoptiek risico's met zich mee. De mogelijkheid om contrabande over te dragen maar ook op het zich elders begeven dan is voorgeschreven blijft aanwezig. Samen met een overbelaste en onoverzichtelijke ingangsvoorziening heeft dit er in december 2010 toe kunnen leiden dat een gedetineerde wist te ontvluchten. Voor wat betreft de voorbereiding van gedetineerden op de terugkeer in de samenleving laat de PI Vught een wisselend beeld zien. Enerzijds is er een zeer ruim onderwijsaanbod en participeren de medewerkers maatschappelijke dienstverlening actief in een aantal gemeentelijke veiligheidshuizen in Noord-Brabant, maar anderzijds functioneert het samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive, evenals in veel andere penitentiaire inrichtingen, niet naar behoren. Ook de samenwerking met sommige, kleinere gemeenten teneinde maatschappelijke vervolgvoorzieningen beter te laten aansluiten op de detentie verloopt nog niet optimaal.

De Inspectie heeft apart bezien hoe afzonderlijk gehuisveste Extra Beveiligde Inrichting (EBI), Terroristen Afdeling (TA), Landelijke Afzonderingsafdeling (LAA) en Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden (LABG) functioneren. Hoewel het regime, vanwege het karakter van de doelgroep beperkt is en er stringente veiligheidsregels van toepassing zijn, bieden de EBI en de TA de gedetineerden ruimte voor individuele ontwikkeling. Gedetineerden waarderen hier over het algemeen de manier waarop het personeel hen bejegt. Er is ook bijzondere aandacht voor hun psychische conditie.

De aanpak op de LAA en vooral op de LABG heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld van een benadering die puur op veiligheid en beheersing was gericht, naar een meer persoonsgerichte benadering waarbij de piw'ers contact aangaan met gedetineerden en hen meer eigen verantwoordelijkheid bieden. Gedetineerden waarderen overwegend de wijze waarop de aan deze unit verbonden medewerkers met hen omgaan. De Ist heeft geen afwijkingen aangetroffen van het wettelijk minimum aan regels en faciliteiten. De Ist heeft moeite met de accommodatie. Die is sterk verouderd, muf en benauwend en heeft de gedetineerden en het personeel weinig (meer) te bieden. De Ist onderstreept dan ook het belang van het voornemen om unit 1 binnen afzienbare tijd te sluiten

Op een aantal belangrijke zorgpunten na is de Ist overwegend positief over de relevante organisatieaspecten. Een zorgpunt is het bestaan van een relatief groot aantal vacatures bij de complexbeveiliging, die thans tijdelijk worden opgevuld door extern beveiligingspersoneel. De interne

communicatie binnen de inrichting verdient verbetering. Zo is de deelname aan het teamoverleg op de verblijfsafdelingen onvoldoende. Ook heeft dat overleg een groot deel van 2010 stilgelegen. Een belangrijk risico is volgens de ISt tenslotte dat de verschillende units hun beleid onvoldoende op elkaar afstemmen. Daardoor bestaat het risico dat de in de verschillende units gehanteerde regels onnodig uit elkaar groeien.

Hoewel er de nodige verbeterpunten zijn, is de PI Vught een professionele organisatie waar de directie vakmanschap centraal stelt.

Bijlage 1

Oordeel

Legenda oordeel

- Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen
- Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen

	Uitvoering	Beleed	Check
Rechtspositie gedetineerden			
Insluiting			
Introductie			
Activiteiten			
Accommodatie			
Voeding			
Contact			
Toegang zorg			
Discipline			
Beklag			
Omgang met gedetineerden			
Screening			
Bejegening			
Rapportage			
Interne veiligheid			
Calamiteiten			
Agressiebeheersing			
Drugsontmoediging			
Maatschappijbeveiliging			
Beveiliging			
Toekenning verlof			
VI			
Maatschappelijke reïntegratie			
Nazorg			
Reïntegratie			
Organisatieaspecten			
Personeel			
Communicatie			
Integriteit			

Bijlage 2

Aanbevelingen

Aanbevelingen aan de PI Vught

1. Zorg ervoor dat gedetineerden na overplaatsing van de inkomstenafdeling naar een reguliere verblijfsafdeling ook daar een mondelinge introductie krijgen over de gang van zaken op de afdeling.
2. Breng het wekelijkse aantal uren dat gedetineerden aan regimesactiviteiten kunnen deelnemen, op alle afdelingen op het door DJI gewenste niveau.
3. Breng de accommodatie van unit 7 (sanitair; klimaatbeheersing) op orde en zorg er voor dat gedetineerden op deze unit voldoende tijd hebben voor hun persoonlijke verzorging.
4. Overweeg om een telefooncel op de luchtplaats van unit 7 te plaatsen om telefoongebruik op de afdeling te ontlasten.
5. Overweeg om alle bezoekers van gedetineerden te informeren over de bezoekregels, veiligheidsvoorschriften alsmede de adresgegevens en route naar de inrichting door middel van een speciale website of een folder bij de entree van de inrichting.
6. Schort het schikkingsbeleid op, zolang daar geen juridische basis voor is en overweeg om die juridische basis alsnog te realiseren.
7. Ontwikkel een concrete en gedragen visie op de bejegening van gedetineerden in de PI Vught die aansluit bij de bejegeningfilosofie van MGW.
8. Investeer in de verbetering van de schrijf- en rapportagevaardigheid van het executieve personeel en breng lijn in de sturing hierop.
9. Verbeter het (camera)toezicht op vanuit veiligheids- en beveiligingsoptiek kwetsbare locaties, zoals luchtplaatsen.
10. Realiseer een hogere deelname aan het PPO en aan de testen op fysieke fitheid en weerbaarheid.
11. Maak het mogelijk om de uitslagen van steekproefsgewijze afgenomen urinecontroles specifiek te monitoren.
12. Breng penitentiaire scherppte structureel onder de aandacht. Zie met name toe op een correcte uitvoering van het luchten en actualiseer gedateerde dienstinstructies.
13. Voorkom onbegeleide bewegingen van gedetineerden over het terrein waardoor zij zich (tijdelijk) aan het toezicht kunnen onttrekken of waardoor contacten met justitiabelen met een ander beveiligingsniveau mogelijk zijn, inclusief het direct of indirect overdragen van contrabande door tbs'ers.
14. Onderwerp elk personeelslid bij het betreden van de inrichting aan een beveiligingscontrole.
15. Voer als werkwijze in dat voor alle gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof, tijdig een verlofschema wordt opgesteld en doe hetzelfde met betrekking tot verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering.

16. Entameer bestuurlijk overleg met alle drie reclasseringsorganisaties teneinde het samenwerkingsproces TR beter te laten verlopen.
17. Overweeg voor op unit 5 gedetineerde ouders het invoeren van extra telefooncontact met hun kinderen.
18. Houd ook in unit 5 voldoende frequent calamiteitenoefeningen.
19. Faciliteer de roulatie van op unit 5 werkzaam personeel.
20. Zorg ervoor dat de complexbeveiligers van unit 5 voldoende worden geïnformeerd over voor hen relevante (veiligheids) kwesties.
21. Informeer de gedetineerden op de LABG over de mogelijke consequenties van hun plaatsing voor verlof en v.i.
22. Evalueer en organiseer de huidige communicatie- en afstemmingspraktijk zodanig dat operationele informatie tijdig en consistent op de werkvloer beschikbaar is en dat de werkwijzen van de verschillende units niet onnodig uit elkaar groeien.
23. Stel voldoende deelname aan het teamoverleg op de afdelingen zeker.
24. Breng het onderwerp integriteit, zowel in de relatie tussen personeel en gedetineerden als tussen personeel onderling, periodiek onder de aandacht van de inrichtingsmedewerkers.
25. Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen in de PI Vught en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

Aanbeveling aan de commissie van toezicht van de PI Vught

26. Bezie mogelijkheden om de afhandelingstermijn van klachten verder terug te brengen

Aanbevelingen aan het hoofdkantoor DJI

27. Heroverweeg het voornemen om het bureau inlichtingen veiligheid van de PI Vught op te heffen.
28. Stel landelijk geldende instructies op voor de toegangscntrole van vrouwen die een bh dragen die van metaal is voorzien.

Bijlage 3

Afkortingen

AVG	Algemeen Verlof Gedetineerden
BAD	Binnenkomst Afdeling Delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BGG	beperkt gemeenschapsgeschiede gedetineerden
BHV	Bedrijfs hul pverlening
BIPO	binnenportier
BIV	Bureau Inlichtingen en Veiligheid
BSD	Bureau Selectie en Detentiebegeleiding
BSF	Bureau Selectiefunctionarissen
BVA	bevolkingsadministratie
CBTR	Coördinatiebureau Terugdringen Recidive
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
cvt	commissie van toezicht
CVvi	Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
EBI	Extra Beveiligde Inrichting
EPR	European Prison Rules
ESA	externe security audit
ESF	Europees Sociaal Fonds
EZV	Extra Zorg Voorziening
GRIP	Gedetineerden Recherche Informatie Punt
GVM	gedetineerden met een vlucht- en maatschappelijk risico
hvb	huis van bewaring
IBT	intern bijstandsteam
ILO	instructeur lichamelijke oefening
ISD	Inrichting voor Stelselmatige Daders

ISS	Inkomsten, Screening en Selectie
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
LAA	Landelijke Afzonderingsafdeling
LABG	Landelijke Afdeling voor Beheersproblematische Gedetineerden
MD	medische dienst
MDO	Multidisciplinair Overleg
MGW	Modernisering Gevangeniswezen
mmd'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	meerpersoonscel
Pbw	penitentiaire beginselenwet
PI	penitentiaire inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PMO	psychomedisch overleg
PPC	Penitentiair Psychiatrisch Centrum
PPO	praktisch penitentiair optreden
RI&E	risico inventarisatie en –evaluatie
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
TA	Terroristen Afdeling
TEBI	Tijdelijke Extra Beveiligde Inrichting
TR	terugdringen recidive
VC	vrijhedencommissie
v.i.	voorwaardelijke invrijheidstelling

Bijlage 4

Bronnen

Bedrijfs hulpverlening Nieuwe Stijl, 2010
Brandveiligheidsanalyse, 2010
Calamiteitenplannen
Capaciteitsoverzicht
Dagprogramma's
Dienstinstructies, checklists
Evaluatie oefening `Dalton`, 2010
Formatie- bezettingsoverzicht
Gedetineerdensurvey 2007
Gedragcode Dienst Justitiële Inrichtingen, 2010
Huisregels voor de verschillende units
Jaarplannen 2010 en 2011 PI Vught
Jaarverslagen 2009, 2010 PI Vught
Jaarverslag 2009, cvt PI Vught
Meldingen bijzondere voorvallen 2010
Organisatie- en Formatierapport afd. Opleidingen, 2008
Organogram
Overlegvormen PI Vught, 2005
Overzicht functioneringsgesprekken 2010
Overzicht klaagschriften 2010
Overzicht personeelsverloop 2010
Overzicht straffen en maatregelen
Overzicht urinecontroles 2010
Overzicht verzuimpercentages personeel 2010
Plan van aanpak Modernisering Gevangeniswezen PI Vught, 2010
Plattegrond complex
Productspecificaties DJI EBI, TA, LAA en LABG
Project Maatwerk verzuim en re-integratie PI Vught, 2010
Resultaten RI&E's
Resultaten audit BVA, 2010
Resultaten monitor Agressie en Geweld, PI Vught, 2007
Resultaten FIT KIT 2010
Verslag externe security audit 2009

Verslagen MDO 2010-2011

Verslagen teamoverleg 2010-2011

Viermaandsrapportages 2010 PI Vught

Rapport BASAM 2007

TRIS-rapportage december 2010

Zelfdiagnose audit medische dienst PI Vught, 2010

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Dag 1, dinsdag 22 februari 2011

	<i>Parallel programma</i>	<i>Parallel programma</i>
9.00-9.30 uur	Aankomst Kennismaking met contactpersoon, installatie van werkka- mer, introductie bij het MT, korte toelichting van het program- ma en de werkwijze	
9.30-10.45 uur	Interview directie	
11.00-12.30 uur	Rondgang door en schouw van de inrichting	
12.30-13.00 uur	Lunch	
13.15-15.15 uur	Interview gedetineerden Unit 6 en 7	Observatie bezoek en luchten
15.30-16.45 uur	Interview hoofd beveiliging, inclusief check registratie inciden- ten en controles	Interview hoofd facili- taire zaken
16.45-17.00 uur	Evaluatie dag 1	

Dag 2, woensdag 23 februari 2011

9.00- 11.00 uur	Interview piw'ers unit 6 en 7 en complexbeveiligers (incl. vertegenwoordiger OR)	Interview hoofd Educatie en Vorming Bezoek bibliotheek, sport etc.
11.15-12.30 uur	Analyse documentatie (o.a. beklagzaken en overlegverslagen)	
12.00-13.15 uur	Lunch	
13.30-15.30 uur	Interview leidinggevend leefafdelingen units 6 en 7	Bezoek arbeidsactiviteit en winkel Interview hoofd arbeid
15.45 – 16.45 uur	Bezoek BVA en BAD	Interview medewerkers MMD, BSD en TR
16.30 -17.00 uur	Evaluatie dag 2	

Dag 3, dinsdag 1 maart 2011

09.00-10.30 uur	Schouw unit 1 en 5 (met afdelingshoofden)	
10.30-12.00 uur	Interviews gedetineerden EBI (2x)	Interviews gedetineerden TA (2x)
12.15- 13.00 uur	Lunch en inzage documentatie	
13.15-14.15 uur	Interview gedetineerde EBI (1x)	Interview gedetineerde LABG (1x)
14.30-17.00 uur	Interview executief personeel unit 5	Interview gedetineerde LAA (1x) Interview hoofd BIV Interview executief personeel unit 1
17.00-17.15 uur	Evaluatie dag 3	

Dag 4, woensdag 2 maart 2011

08.30-08.45 uur	Bijwonen ochtendrapport unit 6	
10.30-12.00 uur	Interview (psycho)medische staf	Interview geestelijke verzorging
12.00- 14.00 uur	Interview commissie van toezicht	
14.15 -16.30	Inzage dossiers TR, BSD Analyse documentatie	
16.30 -17.00 uur	Evaluatie dag 4	

Dag 5, dinsdag 8 maart 2011

09.00-10.30 uur	Interview afdelingshoofd unit 5	Interview vertrouwenscommissie integriteit
10.30-11.30 uur	Interview afdelingshoofd unit 1	Bezoek unit 7
11.30-12.30 uur	Interview hoofd gedetineerdenzaken	
12.30-13.30 uur	Lunch	
13.30 -15.00 uur	Bezoek unit 6	Bijwonen MDO unit 1
15.00-16.30 uur	Terugmelding 1^e inspectieresultaten aan directie	

Bijlage 6

Geografische ligging

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.ist.nl

Mei 2011 | Publicatie-nr. J-8873